

पुरोभेदे स्त्री० यत्न वकासुरवर्धं पाशुवाः स्थिताः [सर्पादौ]
 एकचर लि० एकः सन् चरति पचाद्यच् । एकाकिचारिणि
 एकचर्या स्त्री० एकस्य चर्या चर, क्यप् । असहायगमने ।
 एकजाति पु० एका जातिजननं यस्य । शूद्रे । एकजन्माप्यत्र
 एकजातीय लि० एकः प्रकारो विधा यस्य प्रकारार्थं जातो-
 यत् । तत्स्यप्रकारा ।
 एकतम लि० एक+उतमच् । बहूनां मध्ये जात्यादिभिर्निर्दिष्टं
 एकस्मिन् । यथा भवतामेकतमः साधुः ।
 एकतर लि० एक+उतरच् । द्वयोर्मध्ये जात्यादिभिर्निर्दिष्टं
 एकस्मिन् । यथा, भवतोरेकतरः साधुः ।
 एकतान लि० एकं तानयति चु० तन-अज्ञायाम् अच् । अनय
 चित्तवृत्तौ एकविषयासक्तचित्ते तद्गतचित्ते च ।
 एकताल पु० एकः समसालोमानं यत् । समन्वितलये,
 विच्छेदरहिते च नृत्यगीतादौ ।
 एकत्व अ० एक+त्वल् । एकस्मिन्नित्यर्थे । [व्यावर्तके च ।
 एकत्व न० एक-त्व । ऐक्ये, अभेदे, साम्ये, सायुज्यसत्तौ, भेद-
 एकदण्डिन् पु० एकः केवलः शिखायज्ञोपवीतादिभ्यः
 दण्डोऽस्तीति । “यदा हृदाध्यवसितं परं ब्रह्म सनात-
 नम् । तदेकदण्डं संदृष्ट्वा सोपवीतां शिखां त्यजेदित्युक्ता च
 यज्ञे परिब्राजके ।
 एकदन्त पु० एको दन्तोऽस्य । गणेशे । एकदंष्ट्रोऽप्यत्र ।
 एकदा अव्य० एक+काळे दाच् । एकस्मिन् काले इत्यर्थे ।
 एकदृक् लि० एका दृक् यस्य । एकनेत्रे काणे । काके पु० ।
 एकं सर्वसमिद्धं पश्यति दृश-कृप् । शिवे ।
 एकदेश पु० कर्म० । अवयवे, प्रतीके ।
 एकधा अव्य० एक+प्रकारे धाच् । एकप्रकारे “एकधा बहुधा
 चैव दृश्यते जलचन्द्रवदिति नृतिः ।
 एकधुरा स्त्री० एका धूः कर्म० अच् । एकभारे । तद्वहतीत्यर्थेऽप्यत्र
 तस्य लुक् । एकभारवाहके गवादौ । [वाहके गवादौ ।
 एकधुरावह लि० एकधुरां वहतीति वह-अच् । एकभार-
 एकधुरीण लि० एकधुरां वहतीति ख । एकभारवाहके गवादौ
 एकपक्ष लि० एकः पक्षो यस्य । सहाये ।
 एकपत्नी स्त्री० एकः समानः अनयोवा पतिर्यस्याः ऊपि लुक्
 च । सपत्न्यां पतिव्रतायाश्च । यो धर्म एकपत्नीनामिति मनुः
 एकपद न० एकं पदं पदगतिर्योग्यकालो यत् । एकपदगति-
 योग्यकाले तत्काले । कर्म० । एकस्मिन् पदे । निहन्ति स
 पदपदे इति भावः । [वर्त्तनि पयि ।
 एकपदौ स्त्री० एकः पादोऽस्याम् । स्वाङ्गत्वात् ऊपि पद्मावः ।

एकपदे अव्य० एक+पद-के । अकस्मादित्यर्थे “कथमेकपदे
 निरागस”मिति कुमारः ।
 एकपिङ्ग पु० एकं नेत्रं पिङ्गमस्य । कुबेरे स हि सास्त्रयं गौरीं
 निरीक्ष्य तच्छापात् नष्टनेत्रो जातः पुनः शिवप्रसादात्
 तच्चक्षुषः पिङ्गलत्वं जातमिति पुराणकथा । एकपिङ्गलोऽप्यत्र
 एकभक्तव्रत पु न० “दिनार्द्धसमयेऽतीते भुज्यते नियमेन यत् ।
 एकभक्तमिति प्रोक्तं रात्रौ तन्न कदाचने”त्युक्ते व्रतभेदे ।
 एकयष्टिका स्त्री० एका यष्टिरिवाली यस्याः व० कप् ।
 (एकनर) एकावलीहारभेदे ।
 एकराज् पु० एको राजते कृप् । सार्वभौमे ।
 एकवचन न० वच-ल्युट् इत० । व्याकरणोक्ते एकसंख्या
 वाचके स्त्रादौ तिङ्गदौ च । [गवि ।
 एकवर्धिका स्त्री० एको वर्षो वयःकालो यस्याः । एकहायन्यां
 एकविंशति स्त्री० एकाधिका विंशतिः । एकाधिकविंशतिसं-
 ख्यायां तद्वति च । एकविंशदादयश्चैवम् । [भेदे च ।
 एकवीर पु० एको वीरः कर्म० । महावीरे अतिवीरे दृक्-
 एकशफ पु० एकः शफोऽस्य । एकचुरयुक्तेषु खरादिषु “खरो
 ऽश्वोऽश्वतरो गौरः शरभश्चमरो नद्या । एते चैकशफा”
 इत्युक्तेषु पशुषु ।
 एकशेष पु० एकः शेषो यत् । व्याकरणप्रसिद्धे द्वन्द्वस्थानीये
 दृष्टिभेदे । यथा घटः घटी इत्यत्र घटौ ।
 एकश्रुति स्त्री० एका अभिज्ञा उदात्तादिभ्यः श्रुतिस्वरूपम् ।
 प्रातिशाख्ये प्रसिद्धे उदात्तानुदात्तस्वरितानामभिभागेनोच्चारणे
 एकसर्ग लि० एकस्मिन् सर्गे निचयो यस्य । अनन्यमनसि
 एकाग्रचित्ते । [वर्षवयस्कायां गवि ।
 एकहायनी स्त्री० एकोहायनो वयोमानं यस्या ऊपि । एक-
 एकाकिन् लि० एक+आकिन् । असहाये ।
 एकाक्ष पु० एकमक्षि यस्य पञ्च समा० । काके । काणे लि० ।
 एकाग्र लि० एकमग्रं विषयो यस्य । विषयान्तरव्यावृत्त्या
 एकमात्रमनस्ते विरोधरहितज्ञाने च । स्तोत्रं व्यञ्जं एकाग्रमप्यत्र
 एकादश लि० एकादशन्+पूरणे ङट् । एकादशानां पूरणी-
 भूते । [संख्यायुक्ते ।
 एकादशन् लि० एकश्च दश च आत्वम् । एकाधिकदश-
 एकादशद्वार न० एकादश द्वाराणि यत् । शरीराख्ये पुरे तत्र
 हि नासिकान्त्रोत्तरेणाणः द्वयं द्वयमिति षट् मुखस्थानि,
 मुखमेकम्, नाभ्या सह अधःस्थानि त्रीणि, ब्रह्मरन्ध्रद्वैक-
 मित्येकादश द्वाराणि सन्ति ।
 एकादशी स्त्री० एकादशानां पूरणी । उभयपक्षीयप्रतिपदा

दितः एकादशपर्यायां तिथौ । यत् हि हरिवासरव्रतम्
एकादशविंशति स्त्री० एकेन न विंशति एक+नञ् आडक् ।
एकोनविंशति संख्यं यां तद्युक्ते च । एवमेकादशविंशदादयः ।
एकान्तं लि० एकः अन्तो निश्चयो यत् । अत्यन्ते ।
एकान्ततस् व्यञ्० एकान्त+तसि ल् । अयमभिचारिणि ।
एकान्तं लि० एककालमेवात्र भव्यं यत् । एकभक्तव्रते ।
एकान्तविंशति स्त्री० एकेन न विंशतिः । एक+न+आडक्
दस्य वा न । एकोनविंशतिसंख्यायां, तद्युक्ते च । एवमे-
कान्तविंशदादयः [गवि ।

एकाब्दा स्त्री० एकः अब्दो वयोमानं यस्याः । एकहायन्यां
एकायनं लि० एकमयनं विषयो यस्य । विषयान्तरव्याप्य-
चित्ते एकायमनस्ते । कर्म० एकस्थाने । [एकायचित्ते ।
एकायनगतं लि० एकायनमेकविषयं मनोहारा गतः ।
एकावली स्त्री० एकाद्वितीया आवली माला मणिसेयी ।
(एकनर) द्वारभेदे, अर्धालङ्कारभेदे च ।

एकाग्र्यं लि० एक आग्र्यो यस्य । अनन्यगतिके ।
एकाठील पु० एकमस्थि काष्ठं तत्सुखं लाति ला-क्त पत्वं
दीर्घञ् । वक्त्रेण पाठायां स्त्री० । [पुस्तम् । एकदिने ।
एकाह पु० एकमहः द्विपु० अच् । अह्नाहान्ताः पुंसीति
एकाहगमं लि० एकाहेन गम्यते गम-वञ् । एकाहगम्ये देशे
एकाहार पु० एकस्मिन् दिवसे एक आहारो भोजनम् ।
एकदिनहृत्येकवारभोजने । न० । तद्वति लि० । [एकत्वे
एकीभाव पु० अनेकस्य एकस्य भावः एक+चि-भू-उप० घञ् ।
एकीयं लि० एक+ऊ । एकपदभावे, एकसम्बन्धिनि च ।
एकोद्दिष्टं न० एक उद्दिष्टो यत् । एकोद्दिष्टेन विहिते आदे
‘एकस्यैव यच्छास्त्रमेकोद्दिष्टं तदुच्यते’ इति स्मृतिः ।
तत्र प्रेतप्राज्ञं तत्सुखविधिकं सांख्यिकं आहमिति ।

एज कम्पने आदि० आत्म+अक० सेट् । एजते ऐजिष्ट ।
एज दीप्तौ आदि० पर+सक० सेट् । एजति ऐजीत् ।
एठ बाधने आदि० आत्म+कक० सेट् । एठते ऐठिष्ट ।
एङ पु० इल-स्त्रमे अच् डस्यलः सेपे । वधरे लि० ।
एङक पु० इल-एङ् ल् डस्य लः । वनच्छगले, घृष्टुष्टङ्गे भेषे
भेषमाने च जातित्वात् स्त्रीत्वे अजादित्वात् टप् एङका ।
एङ्गज पु० एङ्गो भेषो गजो भक्ष्यत्वादस्य । दद्रुषे (दादमर्दन)
एङ्गमूकं लि० श्रुतिरहितएङ्गो बधिरश्चापौ मूकः । वाक्-
श्रुतिशक्तिरहिते ।

एङ्गु(ङ्ग)क न० ईङ्ग-(ज)ङ्गकं लि० गुणः । हिंसायाम् । अन-
न्येकास्थियुक्ते कुक्ष्ये, भित्तौ च ।

एण पु० इ-ण तस्य नेत्त्वम् । कृष्णवर्णे ऋगे । स्त्रियाम् एणी
एणतिलकं पु० एणतिलकमिव चिह्नं यस्य । मृगाङ्गे चन्द्रे ।
एतं लि० पु० इण् तन् । कर्त्तृवर्णे । तद्वति लि० । स्त्रियाभेनो च
एतद् लि० इण्-अदि तृक् च । पुरीवर्त्तिनि बुद्धिस्थे ।
एध दृष्टौ आ० आत्म+अक० सेट् । एधते ऐधिष्ट । [काष्ठे
एध पु० इच्छतेऽग्निरनेन इन्ध-करणे घञ् नि० नलोप गुणौ ।
एधस् न० इच्छतेऽग्निरनेन इन्ध अग्निं नलोप गुणौ । काष्ठे
एधितं लि० एध-क्त । दृष्टियुक्ते ‘मधुसच्छिंसमेधते’ति भावः ।
एनस् न० इण्-असुन् रुट् च । पाप्मे, अपराधे च ।
एरका स्त्री० इण्-रक । निर्धन्यवृत्तभेदे ।

एरण्ड पु० ईरयति वायुम् मलं वा ईर-अण्डच् नि० गुणश्च ।
दृक्भेदे (एरडी) । (भेरण्डा)

एरण्डपतिका स्त्री० एरण्डस्य पत्रमिव पत्रमस्याः न०
संज्ञायां कन् अत इत्त्वम् । दन्तीदृक् ।

एला स्त्री० इल-अच् । एलालतायाम् (एलाची) ।

एलापर्णी स्त्री० एलायाः पर्णमिव पर्णमस्याः । रास्त्रायाम्
(काटा आमरुल) ।

ए(ल)लावालुकं न० एलेव वलते वल-उण् संज्ञायां कन् ।
वा ह्रस्वः । गन्धद्रव्यभेदे ।

एव अव्य० इण्-वन् । सादृश्ये, अनियोगे, अवधारणे, चार-
नियोगे, विनियुक्ते, परिभावे ईषदर्थे च । विशेष्यसङ्गतः
अत्ययोगव्यवच्छेदे । यथा पार्थ एव धनुर्धरः इत्यादौ
पार्थाय पदार्थे प्रशस्तधनुर्धरत्वम् व्यक्ञ्छिद्यते । विशेषण-
सङ्गतः अयोगव्यवच्छेदे । यथा शङ्खः पाण्डुर एवेत्यादौ
शङ्खे पाण्डुरत्वायोगो व्यक्ञ्छिद्यते । क्रियासङ्गतः अत्य-
न्तायोगव्यवच्छेदे यथा नीलं सरोजं भवत्येवेत्यादौ सरोजे
नीलत्वात्यन्तायोगो व्यक्ञ्छिद्यते । गन्तारि लि० ।

एवम् अव्य० इण्-वत् । सादृश्ये, इत्यंकारे, ‘एवंवादिनि
देवर्षाविति’ कुमारः अवधारणे, स्त्रीकारे, प्रश्ने च ।

एष गतौ आ० आत्म+सक० सेट् । एषते ऐषिष्ट ।

एषण पु० एष-ल्यु । लौहमये वाणे । युच् । इच्छायां श्रव-
लोकधनकामनायं स्त्री० । ल्युट् । स्वर्णकारादीनां तृता-
साधने न० । विस्फोटभेदके अस्त्रभेदे स्त्री० डीप् । स्वर्णे
कन् । एषणिकाप्यल ।

ए

एकागारिकं लि० एकमसहायमगारं प्रयोजनमस्य ठक् । चौरे

एकाग्रं लि० एकाग्र+स्तार्थेऽण् । एकाग्रचित्ते अनन्यासङ्गचित्ते

ऐकात्य न० एक आत्मा स्वरूपं यस्य तस्य भावः व्यञ् ।
ऐक्ये एकस्वरूपत्वे ।

ऐकान्तिक लि० एकान्तं व्याप्नोति ठञ् । अध्याभिचारिणि,
अवश्यं भाविनि । स्त्रियां ङीप् । 'ऐकान्तिकी हरैर्भक्तिर-
त्पातायेव कल्पते इति पुराणम् ।

ऐकाहिक लि० एकाहे भवः कालात् ठञ् । एकदिननिमित्ते ।
एकाहमनोत्य भवः । एकाहानन्तरं जायमाने चरे दिने
दिने एकसमये जायमाने चरे च पु० । ऐकाहिकं चरं
हन्ति तस्य नामानुकीर्तनमिति चरनायकमन्त्रः ।

ऐक्य न० एकस्य भावः एक+अञ् । अभेदे एकरूपतायाम् ।
ऐक्य लि० ऐक्योर्विकारः इणु-अण् । इणुविकारे गुडादौ ।
'ऐक्यं गुडवर्जित' इति सूतिः ।

ऐक्याक पु० ऐक्याकीर्णोपायम् अण् नि० । कूर्थव्यं च न्यसे
ऐक्युद् न० इक्युद्याः फलम् फले अण् तस्य न लुक् । इक्युदी
इत्यफले ।

ऐण लि० ऐणस्य कण्णमण्येदम् अण् । कण्णमण्येदम् ।
ऐणोय लि० ऐणया इदम् ङक् । कण्णमण्येदम् ।

ऐतिह्य न० इतिह्य पारम्यर्थोपदेशः अतिर्हिटप्रवक्तृकोप-
देश इति यावत् स्वार्थे अञ् । पारम्यर्थोपदेशे । यथावत्
यस्यः प्रतिवसतीत्यादि परम्परापदेशमात्रम् । न तु के
मायेतदुपलभ्य कथितम् ।

ऐन्ध्र न० इन्द्रदेवताऽस्य । मृगशिरानकले चन्द्रसम्बन्धिनि
लि० । सोमराज्याम् स्त्री० ङीप् ।

ऐन्द्र लि० इन्द्रस्येदम् इन्द्र+अण् । शक्रसम्बन्धिनि । ज्येष्ठा
नक्षत्रे न० । स्त्रियां ङीप् । 'ऐन्द्री तमसुरेश्वर' इति दुर्गा-
देवतार्थेऽण् । इन्द्रदेवताके लि० । प्राच्या दिशि स्त्री० ।

ऐन्द्रजालिक लि० इन्द्रजालेन चरति । मायाकारके । (वाजिकर)

ऐन्द्र पु० इन्द्रसापत्यम् इञ् । इन्द्रपुत्रे, जयन्ते, अर्जुने,
सुघोषवानरे, काके च । [प्रकाशे ।

ऐन्द्रियक लि० इन्द्रियेण प्रकाश्यः वुञ् । इन्द्रियजन्यप्रत्ययेण
ऐर न० इरा अन्नं तद्विकारः । अन्नमये ब्रह्मलोकस्य
सरसि च ।

ऐरावण पु० इरा सुरा वनसुदके यत्नपूर्वपदादिति शतम्
तल भवः अण् । इन्द्रगजे ऐरावते ।

ऐरावत पु० आ जगन्नि सन्त्यस्य इरा+मत्तु मस्य इरा-
यान् ससुद्रस्तल भवः अण् । ससुद्रजाते इन्द्रगजे ।

ऐरावती स्त्री० इराः सन्त्यस्य मत्तु मस्य वः इरावान्
तल ससुद्रः भवा अण् । विद्युति ।

ऐरिण न० इरिणे जघरे भवः । लवणभेदे । (पाङ्गा) ।

ऐरेय न० इरा अन्नम् तल भवः ङक् । अन्नमये मद्ये ।

ऐल पु० इलायाः अपत्यम् । बुधपुत्रे पुरुरवोनामके ऋषौ ।

ऐलजिल पु० इलजिलाया अपत्यम् अण् । कुबेरे ।

ऐशानी स्त्री० ऐशानो देवताऽस्याः । उत्तरपूर्वदिशि ।

ऐश्वर्य न० ईश्वरस्य भावः । अणिमाद्यष्टविधविभक्तिभेदे ।

ऐश्वर्यम् अव्य० अस्मिन् वत्सरे नि० । वर्तमानवत्सरे । [जाते

ऐहलौकिक लि० इह लोके भवः ङक् द्विपदद्विभिः । इहलोक

ऐहिक लि० इह भवः कालाट्ठञ् । इहलोकमये गृहीत-
शरीरसम्बन्धिनि सक्चन्दनादिमुखात्तुभशदौ च ।

ओ

ओक पु० उच-क नि० चस्य कः । पक्षिणि वृषले च ।

ओकस् न० उच-असुन् न्यङ्गादित्वात् कलम् । गृहे आश्रय-
माले च । [उक्तुष्य केगकीटे ।

ओकोदनी स्त्री० ओक आश्रयः सूर्वरूपम् अदन्तं भक्ष्यं यस्याः ।

ओख गोपणे, भूषणे, निवारणे च सक० सामर्थ्ये अक० भ्वा०
पर० सेट् । ओखति औखीत् । [द्रुतवत्ये च ।

ओष पु० उच-घञ् णपो० च । समूहे, जलवेगे, परम्परायां

ओङ्कार पु० अव-मन् तस्याकारलोपः, जट् गुणः ओस् ततः
स्वरूपे कार । प्रणये । [ओजिजत्-त

ओज वले अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । ओजय-ति-ते

ओजस् न० उज-असुन् वनोपे गुणः । दीप्तौ अवष्टम्भे,
प्राणवले, प्रकाशे, सामर्थ्ये, ज्योतिषोक्ते प्रथमतयादौ

विषमरागौ, शस्त्रादिकौशले, धातुतेजसि, ज्ञानेन्द्रियाणां
पाठने, काव्यगुणभेदे, गौडरीत्याम्, वैद्यकोक्ते 'भ्रमरैः

फलपुष्पेभ्यो यथा सन्निवते मधु । तद्देजः शरीरेभ्यो
धातुः सन्निवते ऋणम्' इति लक्षणे धातुरसपोषणे

वस्तुभेदे च । अच् । ओजयद्दोऽप्यव ।

ओजिष्ठ लि० अतिशयेनोजस्वी ओजस्विन् इण् मतो
लुक् । अतितेजस्विनि सारतमे च । [उङ्घान] नीवारे ।

ओडिका स्त्री० उ-ड तस्य नेत्रम् गौरा० ङीप् स्वार्थे क लृङ् ।

ओडी स्त्री० उ-ड तस्य नेत्रम् गौरा० ङीप् । [उङ्घान] नीवारे

ओड्र पु० न० आ+ईषत् उमति उन्-रक् दस्य डः । जघाडले

ओड्रपुष्प पु० ओड्र पुष्पमस्य । जघाडले ।

ओण अपसारणे भ्वा० पर० सक० सेट् । ओणति औणीत् ।

ओत लि० आ+वेज+क्त । अन्तर्व्याप्तौ 'ओतञ्च प्रातश्चेति'

सुतिः । पटे दीपेतनौ च ।

औतु लि० अव-तुन् जठ् गुणः । पिङ्गले ।
 ओदन पु० उन्द-युच् नलोपो गुणश्च । भक्तो स्निहाने ।
 ओदनपाको स्त्री० ओदनस्य पाक इव पाको यस्याः ङीप् ।
 नीलभित्तिपाकयाम् ओषधिभेदे च ।
 ओदनी स्त्री० ओदन इवाचरति ओदन+क्लिप्-ततः अच्
 गौरा० ङीप् । (वेलेद्या) वलायाम् ।
 ओम् अव्य० अव-मन् तस्यालोपोः गुणः । प्रणवे, आरम्भे,
 स्त्रीकारे, ओमित्युक्तवतोऽप्येति साधः । अनुमतौ, अपाकतौ,
 अस्त्रीकारे, मङ्गले, शुभे, सौख्ये, वृद्धौ च ।
 ओल पु० आ-उन्नति आ+उन्द-क नलोपो ण्यो० दस्य
 लत्वम् । मूरणे (ओल) इति ख्याते कन्दे । आर्द्रं लि०
 ओलज् जेपे इदित् भा० पर० सक० सेट् । ओलज्जति औलज्जति
 ओलज् जेमे वा चुरा० उभ० पञ्चे भादि० पर० सक० सेट् ।
 ओलडयति ते ओलडति औलडत् त औलडीत् ।
 ओष पु० उप-पञ् । दाहे ।
 ओषण पु० उप-ल्यु । कटुरसे (भात) इति ख्याते रसभेदे ।
 ओषधि स्त्री० ओषोदाहो धीयतेऽल । ओष+धा-कि
 जातिविषयत्वात् स्त्रीत्वे वा ङीप् ओषधी च । फलपाकान्ते
 औषधवादौ । [हिमालयपुरे ।
 ओषधिप्रस्य पु० न० । ओषधिप्रधानः प्रस्यः शाक० ।
 ओषधिपति पु० इत० । चन्द्रे । ओषधीशोऽप्यल । [च्छेदे ।
 ओष्ठ पु० उच्यते उष्णाहारेण उप-कर्माणि ठन् । (ओष्ठ) दशन-
 ओष्ठपुष्प पु० अगोपमानं पुष्पं यस्य । वन्धूकहणे ।
 ओष्ठी स्त्री० ओष्ठ इवाचरति ओष्ठ+क्लिप्-ततः अच् गौरा०
 ङीप् । विष्णुफलनामके (तेलाकुचा) हृद्ये ।
 ओष्ठोपमफला स्त्री० ओष्ठ उपमीयतेऽनेन ओष्ठोपमं फलं
 यस्याः । विष्णुकालतायाम् ।

औ

औक्ष न० उच्छ्रां हवायां समूहः अण् टिलोपः ङ्यसमूहे ।
 वुञ् । औक्षकमप्यल ।
 औख्य लि० उखायां पक्षम् अण् । खालीपक्षे मांसादौ ।
 औचित्ती स्त्री० उचितस्य भावः अण् स्त्रीत्वपञ्चे पिप्वात्
 ङीप् यलोपोः । न्याय्यत्वे सत्यत्वे च ।
 औचित्य न० उचितस्य भावः अण् । उचितस्य भावे न्याय्यत्वे
 औक्षर पु० चतुर्हणश्च यमेषु मध्ये यमभेदे, कुष्ठरोगभेदे च ।
 औत्काष्ठर पु० उत्कण्ठया भावः प्राङ् । अण् । उत्कण्ठया
 औत्तानपादि पु० उत्तानपादस्य वृषभेदस्यापत्यम् इज् ।

ऐहिकभोगसाधनकर्मणो ज्योतिर्मण्डले निक्षलतवा
 तारकारुण्येण स्थिते भुवनान्तके नृपतौ ।
 औत्सर्गिक लि० उत्सर्गं सामान्यविधिसंज्ञितं ठञ् । सामान्य
 विधियोग्ये । [कमेन कतलरेति रत्नावली] ।
 औत्सुक्य न० उत्सुकस्य भावः अण् । उत्सुकतायाम् औत्सु-
 औदनिक लि० ओदनः शिल्पमस्य ठञ् । रूपकारे ।
 औदरिक लि० उदरे प्रसितः ठक् । आद्याने, (पेटुक्) उदर-
 मातृप्रणामे च ।
 औदश्चित न० उदश्चिति अर्द्धजलमपिते तमे संस्कृतम् अण् ।
 उदश्चितसंस्कृते द्रव्ये । तदार्थे ठकि औदश्चितकमप्यल ।
 औदार्य न० उदारस्य भावः गुणवचनत्वात् अण् । उदारतायाम्
 औदासीन्य न० उदासीनस्य भावः अण् । शुभाशुभयोर्नपे-
 लायाम् ताटस्थे ।
 औदास्य न० उदासे उद्+आस-अच् भावार्थे अण् । वैराग्ये
 कतुरागशून्यतायाम् मनोयोगविरहे ।
 औद्दालक न० 'प्रायो वल्मीकमध्यस्थाः कपिलाः खल्यकोटकाः ।
 कुर्वन्ति कपिलं खल्यं तत् स्यादौद्दालकं मधु इत्युक्ते मधुनि
 औद्भिद् न० 'उद्भिदं पांशुलवणं यज्ज्वातं भूमितः खयमि'त्युक्ते
 पांशुलवणे, 'विदार्थं भूमिं निष्ठां यत् मृत्वा धारया
 खवेत् । ततोयमौद्भिदं नामेत्युक्तलक्षणे जले च । उद्भिदा
 जायते जन-उ उद्भिज्जं ततः स्तार्थेऽण् औद्भिज्जमप्यल ।
 औद्वाहिक न० उद्वाहकात्वे लब्धं ठञ् । विवाहकात्वे लब्ध-
 धनादौ । 'मैत्र्यौद्वाहिकश्चैवे'ति स्मृतिः ।
 औपचारिक पु० उपचार एव विनयादित्वात् स्तार्थे ठक् ।
 उपचारार्थे ।
 औपनिषद् पु० उपनिषत्त्वेव वेदाः अण् । वेदान्तसालवेद्ये
 परमात्मनि 'तं त्वौपनिषदं पुरुषमि'ति श्रुतिः ।
 औपनीविक लि० नीविषमीमे व्यापृतं ठक् । नीविषमीमे व्या-
 पृते । 'औपनीविकमस्य किल स्त्री'ति साधः ।
 औपस्य न० उपमैव चतुर्वर्णां स्तार्थे अण् । सादृश्ये ।
 औपयिक लि० उप+अय-घञ् उपायस्तेन लब्धः ठक् हुस्वश्च ।
 उपायलब्धे, युक्ते न्यायगतवस्तुनि च ।
 औपसर्गिक पु० उपसर्गेण निष्पादितः ठञ् । वातादिवदि-
 पातजाते रोगभेदे ।
 औरश्च न० उरश्चस्य भेषसेदम् अण् । भेषादिलोभजाते कम्बु
 औरश्चक न० उरश्चायां समूहः वुञ् । भेषसमूहे ।
 औरस पु० उरसा निष्कृतः अण् । 'सर्ववर्णायां संस्कृतायां खय-
 सत्पादवेत्तुयम् । औरसं तं विजानोयादित्युक्तलक्षणे पुत्रे ।

और्द्धदेहिक लि० अर्द्धो देहः प्रोतदेहः तत्र भवं तस्मै देयं
वा आह्वादि ठक् । नृतदिनमारभ्य सपिण्डीकरणान्तं क्रिय-
माणे जलदानआह्वादिलक्षणे कर्मकलापे । अनुशतादित्वात्
द्विपदद्वौ और्द्धदेहिकमप्यत्र ।

और्व पु० उर्वस्यापत्यम् अण् । वाडवानले तस्योर्वसुनिजातत्वात्
तत्स्थानञ्च भूगोलस्य दक्षिणसीमायाम् । उर्व्यां भवः ।
पांशुलवणे ।

औलूक न० जलूकानां समूहः अण् । पेचकसमूहे ।

औलूक्य पु० वैशेषिकदर्शनकारके कथादमनौतच्छास्त्रवेत्तरि च ।

औशनस न० उशनसा शक्तेः शोक्तम् अण् । शक्तप्रोक्ते
उपपुराणादौ दण्डप्रणयनरूपे शास्त्रे च ।

औशीर न० वश्-ईरन् किञ्च ततः प्रज्ञाद्यण् । सस्रदितयोः
शय्यापोठयोः ।

औषध न० औषधौ भवः अण् । रोगनाशके औषधिभवे द्रव्ये,
रोगहारके द्रव्यमात्रे च ।

औष्ट्र न० उष्ट्रस्येदम् अण् । उष्ट्रद्वयभेदे ।

औष्ट्रक न० उष्ट्राणां समूहः बुञ् । उष्ट्रसमूहे । [गौर्द्धा]

औष्ण लि० ओष्ठे भवः यत् । औष्ठस्यानोष्ठार्थमात्रे उवर्णपव-

इति अतारानाथतर्कवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचिते शब्दसोममहानिधौ

स्वरवर्णादिकाः शब्दाः समाप्ताः ।

अंततस्तत् ।

क

क पु० कै शब्दे कव दीप्रौ वा ड । वृद्धिणि, वायौ आत्मनि,
यमे दसप्रजापतौ सूर्ये, अग्नौ विष्णो, काले कामयन्धौ
राजनि, मयूरे देहे मनसि, धने, प्रकाशे, शब्दे च । सुखे
शिरसि, जले रोगे च नः ।

कांस पु० कम-स । उपशमेन सृते न्दमे श्रीकृष्णनातले । तैजस-
द्रव्ये, कांस्थे, (त स्वरङ्गमिच्छणजनितधातुद्रव्ये । (कांसा)
स्वर्णरजतादिनिर्मितगनपाले । आढक इति प्रसिद्धे
परिमाणे च अस्ती० । प्रयो० तालव्यान् इति केचित् ।

कांसक न० कांसादि कं जलं यस्मात् पूब० । (हीराकस) इति
प्रसिद्धे नेत्रौषधौ तत्संयोगाद्भि अग्नि संयोगेन कांसादिव
चतुरादितो जलं स्ववति । [जातिभेदे

कांसकार पु० कंभ+क-अण् उप० । (कांसारी) इति प्रसिद्धे
कांसजित् पु० कंस+जि-क्विप् इत० । कंसवृजयकारिणि, श्रीकृष्णे
कंसहन् पु० कंस+हन् क्विप् इत० । कंसदैत्यघातके श्रीकृष्णे ।
कांसाराति पु० कंस+आराति इत० । कंसवृजयलौ श्रीकृष्णे ।
कांसास्थि न० कसः अस्थीव उपमितसमासः । शुक्लतया-
ऽस्थिसदृशे (कांसा) इति प्रसिद्धे घातभेदे ।

कक इच्छायाम् स्वादि० आत्म० सक० सेट् । ककते । अककिट ।
कक गतौ स्वादि० इदित् आत्म० सक० सेट् । ककते । अककिट ।
ककुत्स्य पु० ककुदि असुरवधार्थमिन्द्रेण प्रार्थितः सन् द्रुप-
रूपधरस्य इन्द्रस्य ककुदि दृष्टभागे तिष्ठति ककुत्+स्था-
क । सूर्यवंशीयन्तभेदे यदपत्यतया ककुत्स्थिति संज्ञा-
भाजः सूर्यवंशीया अभवन् ।

ककुद् अस्ती० कं सुखं कौति कुशब्दे क्विप् तुक् च तस्य दः ।
द्रुपस्तन्वदृष्टस्य मांसपिण्डाकारे, (भुङ्) इति ख्याते दृषाङ्गे,
श्वेतच्छत्रादौ न्दपचिह्ने, प्रधाने, पर्वताग्रभागे च ।

ककुद् अस्ती० कस्य देहस्य सुखस्य वा कुं भूमिं ददाति दा-क ।
(भुङ्) इति ख्याते दृषाङ्गे, प्रधाने, न्दपचिह्ने, छत्रादौ,
पर्वताग्रभागे च ।

ककुद्वात् पु० ककुदस्यास्तीति सनुप् भ्रान्तत्वेऽपि यवादित्वात् न
मस्य वः । दृष्टे, द्रुपौषधिविशेषे च । ककुदि मांसपिण्ड-
मस्यास्तीति सनुप् ङीप् । कक्षाम् स्ती० ।

ककुन्दर न० कस्य शरीरस्य (दृष्टदेहस्य) कुं भूमिं दारयतीति
ककु-ड-णिच्-अच् प्रयो० । दृष्टवंशधः स्य गर्ताकारे कुपके
ककुभ् स्ती० कं वातं स्कुभ्नाति स्कुभ् क्विप् प्रयो० । दिशि,
शोभायाम्, चम्पकमालायाम्, शास्त्रे, रागिणीभेदे च ।

ककुभ पु० कं वातं स्कुभ्नाति क प्रयो० । वीणाङ्गे, स्वरगाभीर्य
सम्पादनार्थमधीवद्वालाभूषयभाण्डे । कस्य वातस्य कुः भूमिः
भात्यऽस्मात् ककु+भा-क । विसीर्णशास्त्रत्वात् वातभूमिप्र-
काशकेऽर्ज्जनद्वये, रागभेदे च । दिशि, रागिणीभेदे च स्ती० ।

कक्क हासे स्वादि० पर० अक० सेट् । कक्कते । अकक्कीत् ।

कक्कोल पु० ककते गच्छतीति क्विप् कक्, कोलति संख्यायति अच्
कोलः कक् चासौ कोलश्चेति कर्म० । गन्धद्रव्यभेदे (कांकोल)
इति वङ्गभाषाख्याते वैनकपूरः इति पाञ्चान्ये ख्याते ।

कक्कोलकन० इदमर्थे कन् । कक्कोलकजान्ते गन्धद्रव्ये वनकपूर
इति ख्याते । तस्य कोषे फलवत्त्वात् कोषफल इति प्रसिद्धिः

कक्क पु० कक्-हिंसायां स । स्त्रीणाम् उत्तरीयवस्त्रस्य पञ्च-
ङ्गागस्ये व्यञ्जले (आंचल) लतायाम्, शुष्कतण्डुले, शुष्कवने च ।
पार्श्वभागे, राजान्तःपुरे, बाह्योर्मले दृष्टप्रदेशनिहितधो-
ऽशुकस्यैकदेशे (काक्का) वस्त्राञ्जले, हस्तिबन्धनरज्ज्याम्,
काष्ठायाम्, प्रकोष्ठके, गृहभित्तौ, साम्ये, स्वर्दांसदे कक्क-
रोगभेदे च (कांकविराली) स्ती० ।

कक्कावेत्तक पु० कक्कं वनसुपवनं साम्यं स्त्रीबाहुभूतं वा कक्कां
राजशुद्धान्तं वावेत्तते अक्क-ईत्त खलु । शुद्धान्तपालके,
उद्यानपाले, रङ्गाजीवे, कवौ, जारे च । [भद्रकृष्णायाम् ।

कक्कोत्या स्ती० कक्कात् शुष्कतणात् उत्तिष्ठति उद्+स्था-क ।
कक्का स्ती० कक्के भवा यत् । दृष्टिकायाम् हर्म्यादिप्रकोष्ठे,
सादृश्ये, वस्त्ररज्ज्वौ, मेखलायाम् गजबन्धनरज्ज्वौ उद्योगे,
परार्थवद्गच्छाणां तादृशासङ्गवः कुत इति, उत्तरीय
वस्त्रे च । [अक्रामीत् ।

कक्क क्रियामात्रे स्वादि० पर० सक० अक० च सेट् । कक्कति अक्रामीत्
कक्क पु० ककि गतौ अच् । (कांक) पवित्रभेदे यस्य पक्षेण शर-
पुङ्खः क्रियते । युधिष्ठिरे च सङ्घे विराटनगरे तां संज्ञां लेभे ।

कक्कट पु० कं देहं कटति क+कट-सम् च, ककि लौल्ये अटन्
वा । कक्के । स्वार्थे कन् । कक्कटोऽप्यव । [मात्रे च ।

कक्कण न० कं शुभं कणति कम्-कण-अच् । करभूषणे, भूषण-
कङ्कत न० ककि-अतच् । केशप्रसाधयाम् (काकुङ्क) ।

कक्कतिका स्ती० ककि-अतच् गौरा० ङीप् स्वार्थे कनि ह्रस्वे
टाप् । प्रसाधन्याम् (काकुङ्क) नागवलायाञ्च ।

कक्कतो स्ती० ककि-अतच् गौरा० ङीप् । प्रसाधन्याम् ।

कक्कतोति पु० कङ्कस्य तोटिरिव चक्षुरस्य । मत्स्यभेदे (काकिंला)
अच् समा० । कक्कतोऽप्यव ।

कङ्कपत्र पु० कङ्कस्य पत्रेण पत्रं पयोऽस्य । पुङ्खे तस्य च युक्ते शरे
कङ्कमुख पु० कङ्कस्य मुखमिव मुखमस्य । (साङ्गाशि) संदंशे

कङ्काल पु० कं सुखं शिरो वा कालयति क्षिपति कल-अच् ।

लङ्माधरहितशरीरस्थकेटस्थसञ्चये ।

कङ्कालमालिन् पु० कङ्कालानां मालादस्यस्य इति । रुद्धे ।

कङ्कु (कु) पु० ककि-उ । (काङ्को) धात्वभेदे । प्रपो० कस्य गः कङ्कुरात् । [लस्य हिले । कङ्कुरात् ।

कङ्कुरे पु० कङ्कुरे इति कङ्क+इल-इ । अशोकहृत् । प्रपो०

कच रवे स्वा० पर० अक० सेट् । कचति अकचोत् अकाचोत् ।

कच बन्धे, हेषे च स्वा० पर० इदित् सक० सेट् । कञ्चति अकञ्चोत्

कच बन्धे सक० दीप्तौ अक० स्वादि० आत्स० सेट् । कचते अकचिड

कच पु० कच-अच् । केशे, दृढस्थितिपुले, शुष्कत्रणे, मेघे च ।

हस्तिन्यां स्त्री० । भावे च । बन्धे शोभायाञ्च ।

कचाचित्ति लि० कच आचितो विकीर्णो यस्य । विकीर्णकेशे ।

‘कचाचित्तौ विष्णिगि’ति भारविः ।

कचाभोद न० कचामोदयति आ+सुद-णिच्-अच् । (वाला)

कृतिस्थाने गम्भद्रये । [नवपलिकाङ्गे द्रव्ये ।

कचु स्त्री० कच-उ । खनामस्थाने (हरिद्रा मानकं कचुरिति)

कञ्चर लि० कुक्षितं चरति कु-चर-अच् कदादेशः । मलिने । तन्ने न०

कञ्चित् अयं काम्यते इति कम् चोयते निचोयते अर्थो यस्मात्

कम्+चि-किप् प्रपो० अस्य दः । स्वाभिलषितप्रापनाय-

कते प्रप्रे, हर्षे, मङ्गले च ।

कच्छ लि० कच-बन्धे-छ, केन जलेन कृणाति दीप्यते कृ-ड वा ।

जलप्राये देशे । तटे, पुद्गामङ्गमे, नौकाङ्गे च पु० । परिधा-

नाङ्गले, (काका) वाराह्याम्, चरिनायाञ्च (मिल्ली) स्त्री० ।

कच्छप पु० कच्छे पिबति पा-क । कूर्मैः । स्त्रियां जातिनात्

ङीप् । मल्लयुद्धबन्धभेदे च ।

कच्छरुहा स्त्री० कच्छे जलप्रायदेशे रोहति रुह-क । दूर्वायाम्

कच्छर लि० कच्छूरस्यास्ति र हसश्च । कच्छू रोगवति । कुक्षितं

हरति कु+हर-क कदादेशः । परस्त्रीगमिनि । पुंस्त्व्यां स्त्री०

कच्छू स्त्री० कचं देप्तिं ह्यति क्री-कृ । कञ्जकारके रोगभेदे

कच्छूझी स्त्री० कच्छू हन्ति हन-उक् टित्वात् ङीप् । पटो-

लतायाम् । [(आनकुसु) शब्दाम्, गम्भग्रन्थाञ्च ।

कच्छूरा स्त्री० कच्छूराति ददाति रा-क । शूकशिव्याम्

कच्छोटिका स्त्री० कच्छ्या उटिका घेदनं वट धालर्धनिर्देशे

वुज् संप्रसारणञ्च । कच्छावेदने । अर्थ आदावि स्त्रीलात्

टाप् कच्छवेदनयुक्तायां शाब्दाम् ।

काज रोहे (बौल) इदित् पर० अक० सेट् । कञ्जति अकञ्जीत् ।

काज्जल न० कुक्षितभीषिहा जलं नेत्रस्य यस्मात् कोः कङ् ।

अञ्जने । तद्वर्णत्वात् मेघे पु० । मत्स्यभेदे स्त्री० टाप् ।

काज्जलरोचक पु० न० काज्जलं रोचयति रुच-णिच्-अच् ।

दीपाधारे (पिनसुच) । इति वङ्गभाषायां प्रसिद्धे ।

काञ्चिका स्त्री० कचि एषुल । वंशशाखायाम् (कञ्जी) ।

काञ्चुक पु० कचि-उकन् । योधादेः चोलागतौ सन्नाहे लौह-

वस्त्रेणि, निम्नोक्ते (खोलस) स्त्रीणां चूलिकायां वस्त्रे च ।

काञ्चुकिन् पु० काञ्चुक+इनि । राज्ञामन्तःपुराधिकारिणि द्वार-

पात्रे, सर्पे जारे, यत्रे, चणले च । आवड्गवचे लि० ।

काञ्चुलिका स्त्री० कचि-उल गौरा० ङीप् स्वार्थे कन् ह्रस्वे टाप् ।

स्त्रीणां कूर्पांसवस्त्रे (कांचलो) कनभावे । काञ्चुलीत्यप्यत्र ।

काञ्च पु० कभित्यव्ययं जलादिवाचि तस्मान् जले मूर्ध्नि वा

जायते जन-ड । पद्मे, केशे, कारणजले क्षिप्रवीजजातत्वात्

चलरानने च । [तस्य क्षणवर्षेण केयतल्यत्वात् ।

काञ्चक पु० काञ्चः केशद्वयं कायति कै-क । (मयना) पलिभेदे

काञ्चार पु० कांजलं जारयति जृ-अच् । स्त्र्यै, वङ्गणि च ।

उदरे न० । अचि । काञ्चरोप्यत्र ।

काट गतौ स्वादि० पर० सक० सेट् । काटति अकाटीत् अकाटीत् ।

काट गतौ स्वा० इदित् पर० सक० सेट् । काटति अकाटीत् ।

काट गतौ स्वा० पर० सक० सेट् । काटति अकाटीत् अकाटीत् कटः

काट इतौ वर्षणे च स्वादि० पर० सक० सेट् । काटति अकाटीत् ।

काट पु० कट-अच् कर्मणि च वा । हस्तियङ्गस्थले, कटिपार्श्वे,

गडादिरचिते आसने (मादुर) (दडमा) । अतिशये, कावे,

हृषे, श्वे, श्वरवे, ओषधौ, प्रश्रयाने च । क्रिया-

कारके लि० । [कटु रोहिण्याम् । कटु वराप्यत्र ।

काटवरा स्त्री० कटं दृणोति कट+व-खच् सस् च । (काटकी)

काटक अस्त्री० कट-वुन् । मेखलाख्ये पर्वतमध्यभागे, वाङ-

भूषणे वलये, हस्तिदन्तमण्डले, चक्रे, सासुद्रलवणे, राजधा-

न्याम्, सेनायाञ्च । [कामरूपिणि राजशे च ।

काटम् पु० कटं प्रवते पु-क्वि दीर्घश्च । महादेवे, विद्याधरे,

काट(टि)प्रोथ प्रोथ-अच् कटस्य (कथा वा) प्रोथोभासपिण्डः ।

स्त्रिचि कटिदेशस्थीभासपिण्डे, कथाञ्च ।

काटभङ्ग पु० भङ्ग-वच् इत् । सैन्यभङ्गद्वारा राजविनाशे,

धान्यानां हस्तच्छेदने च । [लतायाम्, क्षपराजितायाञ्च ।

काटभी स्त्री० कट इव भाति-ड गौरा० ङीप् । ज्योतिष्मती-

काटभूरा स्त्री० कटं विभर्ति भृ, खच् संसु च । (गयमादाज)

राजवलायाम् । श्लोनाकहृत् पु० ।

काटशर्करा स्त्री० कथते आजियते कटं फलं तत् शर्करा

खर्परिव वक्ष्याः (लाटा) गङ्गोलीनतायाम् ।

काटाञ्च पु० कटं गच्छे अक्षति व्याप्नोति अच् । अपाङ्गवटौ ।

कटायन न० कटस्य दृष्ट्यासनशायनसुपत्तिर्याः। वीर्यमूले
कटाह पु० कटमाहन्ति आ-ह-ड । सहिषीगिशै, तैलादेः
पाकसाधनपाने, खर्परे, नरके च ।

कटि(टी) स्त्री० कट-इन् । ओषिदेशे (काकांल) । कटिकारा
नत्वात् वा ङीप् । [वर्धयि च ।

कटिव न० कटिं त्रायते लै-क । काङ्गाम्, कटिवस्त्रे, कटि-
कटिल्ल पु० कट-इल्ल । कारवेले (करेला) ।

कटिसूत्र न० कटौ धार्थं सूत्रं शाकं । कटिधार्थं कापांस-
रचिते घातमये वा सूत्रे (घुनसी गोठ) । [वस्त्रो धार्थते

कटीतल पु० कक्षां तलमासदमस्य । वक्रसूत्रे यतोऽसौ कटिदेशे
कटोर पु० कट-ईरन् । जघने, कन्दरे, च । कक्षां न० ।

संज्ञायां कन् नितम्बे । तद्वत्, तीक्ष्णं, मत्सरणि च लि०
कटु न० कट-उ । दूषणे, दुष्टकार्ये, रसभेदे (भाल) तद्वति लि० ।

चम्पके, चीनकर्परे, पटोले, कटुकीलतायाञ्च स्त्री० वा ङीप् ।
कटुक पु० कटु स्वार्थे संज्ञायां वा कन् । पटोले, सुगन्धितये,

अर्कहर्षे, (आकन्द) कुजहर्षे, (कुर्ची) राजसर्पिषे, (राइ
सर्पा) शुशीपिपलीमरिचरूपे लिङ्कटनि न० । [लम्बूने च

कटुकन्द पु० कटुः कन्दो मूलं यस्य । शिशुहर्षे (सजना) आर्द्रके,
कटुकफल पु० कटुकं फलमस्य । कङ्कोले ।

कटुका स्त्री० कटु+संज्ञायां कन् । (कटुकी) कटुरोहिण्याम्,
ताम्बल्यां, राजिकायां, (राइसरसा) तिक्तालानुके च (तितलाउ)

कटुको स्त्री० कटु+स्वार्थे कन् गौराङ्गी । (कटुकी) कटुकायाम्
कटुकोटक पु० कटुः कोटः स्वार्थे कन् । मशके । [पजिणि ।

कटुकाण्य पु० कटुस्तीक्ष्णः काणो यस्य । (तितिर) टिट्टिभ-
कटुग्रन्थि पु० न० । कटुर्यास्थिरस्य । पिपलीमूले, शुशीमूले च

कटुच्छद पु० कटुः च्छदः पत्रं यस्य । तगरहर्षे (टगर)
कटुतिक्तक पु० कटुश्चासौ तिक्तचेति अस्वार्थे कन् । भूनिम्बे,

श्याहले च कटुतन्त्र्याम् स्त्री० । टाप् अत इत्यम् ।
कटुमुखी स्त्री० कर्ष्णः । (तितलाउ) लताभेदे । कटु तण्डु-

मुखमस्याः ङीप् कटुतण्डुलीत्यथ । [लिकमथ ।
कटुतय न० कटूनां त्रयम् । शुशीपिपलीमरिचानां त्रये । कटु-

कटुदला स्त्री० कटु दलं यस्याः । (काकुड़) कर्कश्याम् ।
कटुफल पु० कटु फलं यस्य । पटोले । श्रीवल्लीहर्षे स्त्री० ।

कटुभङ्ग पु० कटुः भङ्ग एकदेशो यस्य । गुण्डाम् । कटुरभि-
भङ्गः हितकारी कर्षः । कटुभङ्गोऽप्यत्र ।

कटुमञ्जरिका स्त्री० कटुमञ्जरी यस्याः । अपामार्गे ।
कटुर न० कटुं विपाके कटुरसरानि रा-क । तक्रे ।

कटुरस पु० कटुस्तीक्ष्णो रसो ध्वनिर्यस्य । भेके ।

कटुरोहिणी स्त्री० कटुः सती रोहति शिति । कटुकायाम्
कटुवार्त्ताकी स्त्री० कर्ष्णः । श्वेतकण्ठकारिकायाम् ।

कटुवोजा स्त्री० कटुवोजं यस्याः । पिपल्याम् ।

कटुस्त्रेह पु० कटुः स्त्रेहः तैलादिघ्नो निर्यामो यस्य । र्धपे
कटार पु० कटो-क्त कटुमावरणम् ऋच्छति ऋ-अण् । (काटार)

अस्तभेदे । ऋ-युल कटारकोऽप्यत्र ।

कटुफल पु० कट-क्लिप् कटु फलं यस्य । (कायफल) श्रीपर्णी-
हर्षे गान्धार्थ्याम्, (गामार) हृह्वाम्, काकमाच्याम्, वार्त्ताक्याञ्च

कटुर न० कट-वरन् । तक्रे, दधिसरे, व्यङ्गने च ।

कट्टी स्त्री० कटु+उष्णचनत्वात् ङीप् । (कटुकी) कटुकायाम् ।

कठ आध्याने (उत्कण्ठापूर्वकखरणे) वा चुरा० उभ० पक्षे
स्वा० पर० सक० सेट् इदित् । कण्ठयति ते कण्ठति ।

अचकण्ठत् अकण्ठोत् । [अकाठीत् ।

कठ कच्छजीवने आदि० पर० अक० सेट् । कठति अकाठीत्

कठ आध्याने उत्कण्ठापूर्वककृतौ इदित् स्वा० आत्म० सक०

सेट् । प्रायेणोत्प्लवः । उत्कण्ठते उत्कण्ठट । [तरि च ।

कठ पु० कठ-अच् । सुनिभेदे कृष्णोदोयगात्रायाम् तच्छास्वार्थे

कठाकु पु० कठ काकु । पलिभेदे ।

कठिस्तर पु० कठ-इन् कठिं कठिनं जरयति जु+णिच् अच् ।

प्रथो० सम् च । तलस्याम् पलायहर्षे ववूरायाञ्च । [स्त्री०

कठिन लि० कठ-इनच् । क्रूरे, निष्ठुरे, कठोरे, लघ्वे च स्थाल्याम्

कठिनष्ट पु० कठिनं प्रष्टमस्य । कच्छपे ।

कठिनी स्त्री० कठिन+गौरा० ङीप् । वशलेखनसाधने इव्ये ।

खडिकायाम् । 'कठिनोः विष्णोर्लो'ति नैपधम् स्वार्थे कन्

अलैवाथे । [लाञ्छनश्च विरिति साधः ।

कठोर लि० कठ-ओरन् । कठिने, पूर्णे च । कठोरताराधिप-

कड भेदे रण्ये च चुरा० इदित् उभ० सक० सेट् । कण्ड-

यति ते अचकण्डत् त । [कण्ठीत् अकण्डित् ।

कड हर्षे स्वा० उदित् उभ० सक० सेट् । कण्डति ते अक-

कड भवणे तदा० पर० सक० सेट् । कडति अकाडीत् अकडीत् ।

कडक न० कड-अच् संज्ञायाम् कन् । (करकच्) लवणभेदे ।

कडङ्गर न० कडं गिरति गृणाति वा अच् नि० सम् ।

मापसङ्गादिकाठे (आगडा) दुसे ।

कडङ्गरीय लि० कडङ्गरमर्हति । वुसभवनयोर्व्ये गवादौ ।

कडम्ब पु० कड-अम्बच् । शाकनाडिकायाम्, (डांट) कोणे,

प्रान्तभागे च ।

कडम्बी स्त्री० कडम्बो भूयसा विदातेऽस्याः अर्थ आदाचि

गौरा० ङीप् । (कलमी) शाकभेदे तस्याः कडम्बभूयत्वात् ।

कण्डार पुं० गड-सेचने आरन् गस्यपकादेशः । पिङ्गलवर्णे । तद्वति
वि० । करभकण्टकडारसाश इति भावः ।

कडु कार्कश्ये भ्वा० पर० अक० सेट् । कडुति अकडुति ।
कण आर्त्तस्वरे भ्वा० पर० अक० सेट् । कणति अकाणीत्
अकणीत् । णिचि व्यचीकणत् त अचकाणत् । [यति ते
कण गतौ भ्वा० पर० अक० सेट् । कणति अका(क)णीत् । णिचि कण-
कण पु० कण-निमीलने अच् । धान्यादेरतिस्त्रह्णांशे, लेगे च
गौरा० डोष वनजीरके स्त्री० । अल्पार्थे टप् । जुदांशे,
जीरके पित्रत्याम्, श्वेतजीरके च । [कणत् अचकाणत् त
कण निमीलने चुरा० उभ० अक० सेट् । काणयति ते । अची-
कणजीरक न० कर्म० । जुदजीरके ।

कणभल पु० भल-अण् उप० । श्लासचटके कणादे सुनौ 'कण-
भलपञ्चानुसारिणा मिति प्रकाशिका । खन् कणभलकोष्यत्
काणिक पु० कणो विद्यतेऽस्य अख्यर्थे ठन् । गोधूमचूर्णे, (मयदा)
अतिस्त्रह्णांशे, अग्निमन्त्रहले च स्त्री० ।

कणित न० कण आर्त्तस्वरे क् । पीडितानां शब्दे ।
कणिश न० कणो विद्यतेऽस्य इति कणो तं श्यति शो-क ।
गस्यमञ्जुर्थां धायादिशोर्षे च ।

कणीयस् वि० कण+इयच् । अत्यन्ताख्ये ।
कणे अव्य० कण-के । अभिलाषातिशये ।
कणेर पु० कण-एर । कर्णिकारहले । वेश्यायां, हस्तिन्याञ्च स्त्री०
कण्टक पु० न० कटि खल् । स्त्रव्यये, जुद्धशौ, रोमाञ्चे,
मत्स्यादिषु द्रुमाङ्गे (कांटा) 'लम्नास्तुद्रूनकर्मणि केन्द्र-
सक्तञ्च कण्टकमिति ज्योतिषोक्ते लम्न, ततः चतुर्थसप्त-
मदशसंस्थानेषु च । [(शिशुल) ।

कण्टकद्रुम पु० मण्डकाचितो द्रुमः शाक० । शाख्यलीहले
कण्टकप्राष्टता स्त्री० इत० । इतकुमार्याम् ।

कण्टकफल पु० कण्टकाचितं फलं यस्य । पनसहले (काटाल)
कण्टकिकलोऽप्यत । [वैयुण] तस्याहले कण्टकाचितत्वात्
कण्टकटन्ताकी स्त्री० कण्टकाचित्वा हन्ताकी । वार्त्ताक्याम्
कण्टकश्रेणी स्त्री० कण्टकाणां श्रेणी यत् । कण्टकाख्याम् ।
कण्टकारिका स्त्री० कण्टकान् इत्यर्त्तं कण्टक+कृ-खुल्
खनामस्थाने हले । फलेऽणि लुक् हरितक्यादिवात् स्त्री०
कण्टकारी स्त्री० कण्टक+कृ-अण् । इहत्याम् । फलेऽणि
तस्य लुक् हरितक्यादिवात् स्त्री० ।

कण्टकाशन पु० कण्टकमश्नाति अण्-ल्यु । उष्ट्रे ।
कण्टकित वि० कण्टको रोमाञ्चो जातोऽस्य इतच् । जात-
पुलके 'प्रीतिकण्टकितत्वच' इति कुमारः ।

कण्टकिन् पु० कण्टक+इति । मत्स्यभेदे, खज्जूरहले विक-
कृतहले (वरची) गोकुरे, खदिरहले, वदरहले, वंशभेदे,
(वेड यांश) । वार्त्ताक्यां, शोषाभिरुष्टाञ्च स्त्री० ।

कण्टकिल पु० कण्टक+इलच् । (वेडयांश) । वंशभेदे । [याम्
कण्टकिलता स्त्री० कण्टकिनीलता कर्म० । (शसा) त्वपुषीलता
कण्टको स्त्री० कण्टक+अर्शआदिवाद् गौरा० डोष ।
वार्त्ताकीभेदे । [इहत्याम् ।

कण्टतनु स्त्री० कटि-अच् कण्टा कण्टकान्विता तनुर्यस्याः ।
कण्टदला स्त्री० कटि-अच् कण्टं दलं यस्याः । केतक्याम् ।
कण्टपत पु० कण्टं कण्टकान्वितं पतं यस्य । विककृतहले ।
कण्टपतफला स्त्री० कण्टं कण्टकान्वितं पतं फलञ्च यस्याः ।
ब्रह्मदण्डग्राम् । [इतहले । (वरची)

कण्टपाट पु० कण्टः कण्टकान्वितः पादो मूलं यस्य । विक-
कण्टफल पु० कण्टं कण्टकान्वितं फलं यस्याः । गोकुरे,
पनसे, धूसूरे, लताकरञ्जे, एरण्डभेदे च ।

कण्टल पु० कण्ट+मलर्थीयो लच् । वावुले (वावला)
कण्टवल्ली स्त्री० कण्टा कण्टकान्विता वल्ली कर्म० । ओवल्लीहले
कण्टात्तगला स्त्री० कण्टा अर्त्तगला कर्म० । नीलभिरुष्टाञ्च
कण्टालु पु० कटि+आल् । इहत्यां, वंशभेदे, वार्त्ताक्याञ्च ।
कण्ट पु० कण-उ तस्य नेलस् कटि-अच् वा । योवापुरोभागे,
मदनहले, समीपे, होमकण्डाहाहोऽङ्गुलिभित्तस्थाने च ।

कण्टतलासिका स्त्री० कण्टतले अक्षकण्टस्वरूपस्थाने आस्ते
आस-खल् । अक्षयोवावेत्कचर्मादौ ।

कण्टाग्नि पु० कण्टे अग्निः पाकाग्निमर्थस्य । पत्रिणि, तस्य
कण्टाधः करणमात्रेणैवान्नादेः पाकाद्गोप्राप्तत्वात् कण्टा-
ग्नित्वम् । [अखिले च । जले, गोणीभेदे च स्त्री० ।

कण्टाल पु० कटि-आलच् । शूरणे (खोल) युद्धे, उष्ट्रे, नौकाङ्गे,
कण्टिका स्त्री० कटि-खल् । (एकतर) कण्टाभरणभेदे ।

कण्टो स्त्री० जुद्धः कण्टः अत्यार्थे डोप् । अक्षकण्टवेदनरञ्ज्याम्
कण्टीरव पु० कण्टां रवो यस्य । सिद्धे, मत्तगजे, कपोते च
कण्टेकाल पु० कण्टे कालः सप्तम्याः अनुक् । महादेवे ।

कण्डन न० कडि-ल्युट् । सुषलादिना तण्डुलादेर्निस्तपता
सम्पादने (कांडान) । [कण्डनी चोदकुम्भश्चेति मनुः ।

कण्डनी स्त्री० कण्डयतिनेन कडि-ल्युट् । भूषणे उदूखले च
कण्डिका स्त्री० कडि-खल् । वेदैकदेशे ।

कण्डु स्त्री० कडि-उ । गात्रवर्षणे, तल्लकारके रोगे च (चुलकान) ।
कण्डु(खडू)र पु० कण्डुं कण्डुं वा राति रा-क । कारवेह-
लतायाम् (करेला) शूकशङ्खग्राम्, (आलकुशी) स्त्री० ।

कण्डू स्त्री० कण्डूञ् गात्रविषये संपदादिवात् किप् ।
 कण्डूयने गात्रविषये । 'कपोलकण्डू'मिति कुमारः ।
 कण्डूकरी स्त्री० क-टक् उप० । श्रुतिशिवाम् (आलकुशी) ।
 कण्डूभ्रं पु० कण्डू-ह्रन-टक् । आरुखदे, गौरसर्पे च ।
 कण्डूति स्त्री० कण्डू-य-क्तिन् । कण्डूयने गात्रविषये ।
 कण्डूयन स्त्री० कण्डू-यक् ल्युट् । कण्डूयं गात्रविषये ।
 कण्डूया स्त्री० कण्डूयक् कण्डूय-स्त्रीत्वात् टाप् । कण्डूम्
 कण्डूल पु० कण्डू+लच् । कण्डूकारके शूरणे । कण्डूयुक्ते वि०
 कण्डूल पु० कडि-ओल । वंशादिरचिते धान्यस्यापनपात्रे ।
 (डोल) उष्ट्रे च । [पौका]
 कण्डूघ पु० कण्डूनामोघो यस्मात् ५ व० । श्रुककोटे (श्रुया-
 कण्डू पु० कण-वन् । सुनिभेदे । पापे न० ।
 कतक पु० तक-हासे कस्य जलस्य तको हासः प्रकाशो यस्मात् ।
 ५ व० (निर्मातो) हृत्तभेदे । यस्य फलदम्पकात् जलप्रसादः
 कतम वि० किम्+उतमच् । बहूनां मध्ये एकस्य जातिप्रभेदे
 उतमच् । बहूनां मध्ये एकस्मिन् जातिविशिष्टे विशेषधर्मा-
 शानाय ष्टे । द्वयोर्मध्ये तथार्थे उतरच् । कतरः ।
 कति वि० किम्+उति । संख्याभेदपरिज्ञानाय ष्टे ।
 कतिपय वि० कति+अयच् पुक् च । कतिशब्दैर्धै ।
 कचृण कृत्स्नं हणं कोः कदादेशः । ष्टौ (चाकुलिया) कुम्भि
 कायां (पाना) सुगन्धिलणे च ।
 कत्तोयं न० कुम्भितमोषहा तोयं यत् । मयो ।
 कत्य श्लाघायां भ्वा० आत्म० अक० सेट् । कत्यते अकत्यिष्ट ।
 कत शैथिल्ये अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । कत्यति ते अचक
 तत् त । [अचीकथत् त अचकथत् त ।
 कथ वाक्यरचनायां अद० चुरा० उभ० सक० सेट् । कथयति ते
 कथक वि० कथ-खुल् । तत्त्वनिर्णयार्थं वादरूपकथाकर्तारि,
 कथोपजीविनि नाटकवर्णनकर्तारि च । [रमनालम्बे'ति भावः
 कथङ्कारस् अय्य० कथम्+ल-णञ् । कथं कृत्येत्यर्थे । 'कथङ्का-
 कथञ्चन अय्य० कथम्+चन । केनांशेनेत्यर्थे ।
 कथञ्चित् अय्य० कथम्+चित् । कथञ्चनार्थे अतिथलेनेत्यर्थे च
 प्राणान् कथञ्चिदपि धारयितमिति रसमञ्जरी ।
 कथम् अय्य० किम्+प्रकारार्थे यस्य कादेशः । केन प्रकारेणेत्यर्थे
 कथमपि अय्य० कथम् च अपि च इ० । अतिथलेनेत्यर्थे अति-
 गौरवेणेत्यर्थे च । [यस्य । २०० । किंप्रकारप्राप्ते ।
 कथम्भूत वि० कं प्रकारं भूतः प्राप्तः किम्+द्वितीयान्नादपि
 कथा स्त्री० कथ-अ । कथने, प्रबन्धकल्पनां लोकासत्यां प्राप्ताः
 कथां विदुः । परस्परान्वया या स्वात् सा सतात्याधिका

बुधैरित्युक्तलक्षणे वाक्ये प्रबन्धरचनायां कादम्ब्यादिग्रन्थे,
 पञ्चप्रतिपक्षोपन्यासेन विचारणायां, वादरूपे वाक्ये च ।
 कथाप्रसङ्ग पु० कथायां प्रसङ्गो यस्य । वावट्टके । गोपीवचने
 बाहले, विषयैव 'कथाप्रसङ्गेन जनैरुदीरितादि'ति भारविः
 कद रोदने, बहूने अक० आह्वाने सक० भ्वा० इदित् पर०
 सेट् । कन्दति अकन्द्रीत् । [अकादिष्ट] णिच्-कदयति ते ।
 कद विह्वलीभावे दिवा० अत्त० अक० सेट् षटादि । कद्यते
 कदध्वन् पु० कुक्षितोऽध्वा कदादेशः गति० वृषधे । [ल्युट्] युद्धे
 कदन न० कद-णिच्-ल्युट् । पापे, मर्दने, मारणे च । आधारे
 कदम्ब पु० कद-अम्बच् । खनासख्याते हले । सर्पमे देवताङ्
 हले । समूहे च न० । स्वार्थे कन् । संधे न० ।
 कदम्बगोलकन्याय पु० कदम्बपुष्पस्य गोलके यथा सर्वावय-
 वेषु युगपत्पुष्पाणां सत्पत्तिस्तद्वत् एकदोत्पत्तौ दृष्टान्तभेदे
 कद्वर पु० कं जलं दृष्टाति पचाद्याच् । श्वेतखादरे (काटावाव-
 ला) हलभेदे च । [क्त । विडम्बिते, दूषिते च ।
 कदर्थित वि० कुक्षितोऽध्वा कदर्थकत् करोतीति णिच्-कर्माणि
 कदर्थ्य वि० कुक्षितोऽर्थः स्वामी कुगति० । सति विभवे अदा-
 तरि, चुष्ट्रे । 'आत्मानं धर्मकृत्यञ्च खलदारांश्च पातयन् ।
 यो लोभात् सञ्चिनीत्यर्थान् स कदर्थ्य इति स्मृतं' इत्युक्ता-
 लक्षणेऽर्थसञ्चयकारके च ।
 कदल पु० कद-कलच् । रम्भाहले । अजादित्वात् टाप् । पृथ्वी
 लतायां (चाकुलिया) शाखालीहले च । [पताकायां, रुग्णभेदे च
 कदली स्त्री० काय दल्यते त्वगादौ जलवाङ्मल्यत्वात् । रम्भाहले,
 कदलीकुसुम न० इत० । (मोचा) कदलीपुष्पे ।
 कदलीदण्ड पु० इत० । कदलीमध्यस्थे दण्डाकारे पदार्थे (घोड़)
 कदा अव्य० कस्मिन् काले किम्+दा कादेशः । कस्मिन् काले इत्यर्थे
 कदाख्य पु० कुक्षिता आख्या यस्य कदादेशः । (कुड़) हले
 कदाचन अव्य० कदा+चन । अनिर्णीरिते कस्मिंश्चित् कालेऽर्थे
 चित् । कदाचित् अव्य० कदा+चित् कदाचनार्थे कदा-
 योत्यर्थे च । [तद्वति वि० ।
 कदुष्ण न० कुक्षितम् ईषदुष्णं कोः कदादेशः । ईषदुष्णे स्पर्शे ।
 कद्रु पु० कद-र । पिङ्गलवर्णे । तद्वति वि० नागमातरि स्त्री० ।
 कद्रु स्त्री० कद्रु+संज्ञायाम् । नागमानरि कक्षपपत्ताम् ।
 कद्रुपुत्र पु० इत० । सपे । कद्रुपुत्र सतादयोऽप्यलार्थे ।
 कद्वद वि० कुक्षितं वदति वु+वद्-अच् कदादेशः । गर्हितवा-
 क्यवादिनि । [अकानीत्
 कन प्रीतौ अक० गतौ सक० भ्वा० पर० सेट् । कनति अकनीत्
 कनक न० कन-वुन् । स्वर्णं, किङ्गुकहले, कणकुसुमे-धुस्तरे धूसरे च

कनकक्षार पु० कनकस्य तद्वत्प्रवाय क्षारः । (सोडागा) टङ्गे
तत्त्वस्य कान्तं हि भाटिति कनकं द्रवति ।

कनकच्छत्र न० कनकटण्डे छत्रं यस्य शाक० । राजच्छत्रे ।

कनकप्रसवा स्त्री० कनकमिव प्रसवः पुष्पं यस्याः । खर्या-
केतव्याम् ।

कनकरस पु० कनकमिव रसो यस्य । हरिताले ।

कनकलोङ्गव पु० कनकोति कना दीप्ता कला अवयवः तथा
उद्भवति उद्+भू-अच् । (धूना) खालनिर्यासे ।

कनकाक्षल पु० कर्म० । सुभेदपर्वते, धान्य चलादिषु दमसु
दानीयपर्वतेषु मन्थे दानीये खर्यापर्वते च ।

कनकाध्यक्ष पु० ७त० । सुवर्णरत्नणादावधिकते ।

कनकारक पु० कनकं दोषं यथा तथा नृच्छति सर्वतो
व्य भ्रान्ति नृ-एवम् । कोविदारहते ।

कनकाक्षुक्ता स्त्री० कनकनिर्मिता आलुः संज्ञायां कन् ।
रङ्गारे (भारी) सौवर्षकलसे च ।

कनखल पु० तीर्थभेदे ।

कनिष्ठ वि० अयमेषामतिशयेन अत्यो युवा वा इदम् कना-
देशः । अतिशयि अत्यले अतुजे च । अतुजायां सर्वा-
भ्यः कुदाङ्गुली च स्त्री० टाप् । कनिष्ठभातः पल्लासपि
अजादित्वात् टावेव ।

कनी स्त्री० कन-अच् गौरा० डोप् । दुहितरि ।

कनीनिका स्त्री० कन-इत् संज्ञायां कन् टाप् अत इत्त्वम् ।
अक्षितारायां, कनिष्ठाङ्गुली च ।

कनीयस् वि० अयमनयोरतिशयेन युवा अत्यो वा ईवसु
कनादेशः । हयोर्मध्ये अत्यतरे, युवतरे, अतुजे च । स्त्रियां ङीप् ।

कनीयस् न० कनी दीप्तिः तस्य यस्याति यस-अच् । ताम्बे ।
कन्तु पु० कम-त । कामदेवे । हृदये न० । कं सुखमस्तीति कम्+
अख्यर्थे त । सुखवति वि० । [वक्तृच्छेदे] (कांधा)

कन्या स्त्री० कम-यन् । वरस्यभित्तौ (कांध) कूलपथितजोर्ध-
कन्यारी स्त्री० अतिक्रष्टक इतत्वात् कन्यामपि कृच्छति वेधेन

प्रविशति नृ-अण् । दुष्प्रवेशाख्ये दृष्टे ।

कन्द पु० कन्दति कन्दयति कन्दते वा कदि-अच् णिच् अच्,
वज्रं वा । मूरखे (जीन) शस्त्रकालसूत्रे, वज्राने च (माजर)
मेषे पु० । [सुध्वनी] इति ख्याते कन्दे च ।

कन्दगुडची स्त्री० कन्दोद्भवा गुडुची शाक० । गुडुचीभेदे,
कन्दट न० कदि-अटन् । जेतोत्पले । [उच्छा]

कन्दफला स्त्री० कन्दात् फलं यस्याः । कुट्टकारवेत्सायास् ।

कन्दर पु० स्त्री० कम् जलेन दीर्यते कम्+ट-अच् । रङ्गा-

कारे गिरिनितम्बदेशे सुहायान्, स्त्रीत्वे ट् ए ङीप् च ।
खड्गेषु पु० । खाड्गके न० ।

कन्दराकार पु० इत० । पर्वते ।

कन्दराल पु० कन्दरा+अत्यर्थे लच् । गर्दभाखण्डले अल-
दले (पाकुड़) आखौट दले च । [पापाखभेदे] दृष्टे ।

कन्दरोद्भवा स्त्री० कन्दरे उद्भवति उद्+भू-अच् । कुट्ट-
कन्दर्प पु० कम् सुखं तेन तत्त्वं वा दृश्यति कम्+उप+अच्,
कम् कुलितो दर्शोऽस्मात् वा । कामदेवे ।

कन्दर्पकाप पु० कन्दर्पस्य रूप इव । स्त्रीविह्वभेदे ।

कन्दर्पजीव पु० कर्द्वं जीवयति उद्दीपयति जीव णिच्
अच् । कामवर्द्धननामकहले ।

कन्दर्पमूषल पु० कन्दर्पस्य मूषल इव । पुरुषविह्वभेदे ।

कन्दल न० कदि-कलच् । कपाजे नवाङ्गुरे, करध्वनी अप-
वादे, कन्दलीनतापुष्पे च । कनके, सुमे कलामे च पु० ।

कन्दली स्त्री० कन्दे लीयते ली-ङ, कदि-कलच् वा गौरा० ङीप् ।
खगभेदे सुखभेदे, पताकायाम्, पद्मबीजे, भूमिकदल्याम् ।

कन्दलीकुसुम न० इ०त० । भूमिकदलीपुष्पे, कलाके च
कन्दवर्द्धन पु० कन्देन वर्द्धते दृष्ट-ल्य् । मूरखे (ओल)

कन्दवल्ली स्त्री० कन्दाटारभ्य वल्ली । वन्यकर्कोत्याम् ।

कन्दमूरण पु० कन्दप्रधानः मूरणः शाक० (ओल) मूरण्ये
कन्दु पु० स्त्री० कन्द उ सतोपः । (ताओया) खे टनीपाले

कन्दुपक्व तैलपक्वमिति श्रुतिः तच्छुद्धादेः अर्जुनपालाशले
च गोक्षुले कन्दुगालावामिति श्रुतिः । [ति कुमारः ।

कन्दुक पु० कदि-डक । गेन्दुके 'सा कन्दुकेः कविमपुलकैश्चे'
कन्दुपक्वा वि० जलोपसेकं विना कन्दुपाले पक्वं तच्छुद्धादि ।

शुष्कतया भ्रष्टतच्छुद्धादौ । कन्दुपक्वानि तैलेनेत्यादिश्रुतिः

कन्दोट पु० कदि-ओटन् । जेतोत्पले । नीलोत्पले न० ।

कन्दोत पु० कन्दे मूले उतः वेज्-क्त । कुचदे ।

कन्दर पु० कम् जलम् धारयति धरः । मेषे । कम् शिरस्यस्य
धरा । खोवायान् स्त्री० ।

कन्धि पु० कम् शिरो धीयतेऽस्मिन् कम्+धा-णि । खोवायान् ।

कन्द न० कद-क्त । पातके, मूल्यायास् ।

कन्यका स्त्री० वक्षता कन्या कन्दा+अक्षातार्थे कन् विपकादि-
त्वात् नेच्छम् । 'कन्यका दशमे प्रोक्षति श्रुत्युक्तायां दश-
वर्षायां कुमाख्याम् ।

कन्या स्त्री० कन-यत् कन्यायाः कनेन् वेति निर्देशात् वयसि
प्रथम इति न ङीप् । अनूदायां कुमाख्याम्, मेपादिनः
यष्टे राशौ च ।

कत्याकुञ्ज पु० कथाः कुञ्जा यत् । कान्यकुञ्जदेशे तत् किं
वायुना कयाशतस्र कुञ्जल जतमि'ति रामायणकथा ।

कत्याट पु० कथा अटत्यत् चञ् । वासभवने ।

कप चलने (सौवः) पर० अक० सेट् । कपति अकपीत् अकापीत्
कप चलने आदि० इदित् आत्त० अक० सेट् । कम्पते अकम्पिष्ट
कपट पु० न० के मूर्ध्नि अये पट इवाच्चादकः । अन्यथास्त्रि-
तस्य वस्तुनोऽन्यथात्वेनाच्चादने ।

कपटिन् लि० कपट+इनि । कृतयुक्ते । चीननामगन्धर्व्ये पु० ।
कपट् पु० पर्व पूरणे क्तिप् रात् वज्रोपे पर् घर्तिः कस्य
गङ्गाजलस्य परा पृथो दायति शुध्यति क+पर+दैप्-क ।
हरजटावाम् । केन सुखेत् पूर्तिं दधाति दा-क । वराटके
अत्यर्थं कन् स्त्रोवे टाप अतश्चम् । कपटिक्तायत् ।

कपटिन् पु० कपट्+अत्यर्थे इनि । मृदादेवे ।

कपाट स्त्री० न० कं वातं पाटयति वह्निर्भयति पट शिच्
अण् । द्वाारावरणेन वातरोधके स्तनाभस्थिते काष्ठादौ ।
अस्थान्तात् स्त्रियां ङीप् । कपाटीत्ययत् ।

कपाल पु० न० कं जलं पालयति अण् । ऋतादेरववे शिरोरिस्थि,
यतीनां भिक्षापात्रे, कपरे च । सौलकप-कालन् । समूहे,
कुष्ठरोगभेदे च ।

कपालभट्ट पु० कपलं ब्रह्मणः शिरोस्थिसमं पात्रं विभर्ति
भट-क्तिप् । शिवे । [शिवे । दुर्गायां स्त्री० ङीप् ।

कपालभालिन् पु० कपालानां भाला विद्यतेऽस्य इनि ।
कपालिका स्त्री० न० कपालसमर्थे कन् अत इत्तम् । भस्म-
स्त्रयस्यलण्डे (खापरा) । [व । तद्वति लि० ।

कपि पु० सौल कप-इ । वारं, रक्तचन्द्रे, वराहे, कपिलवर्णे
कपिकच्छू स्त्री० कपीनामपि कच्छः यस्याः पूव० । (आल्लुगी)
कपिकण्डूहेतौ शुकशिश्वाम् ।

कपिका स्त्री० कप-वुन् । नोलसिन्धुवारहत्वे ।

कपिकेतन पु० कपिः केतनं ध्वजरूपं चिह्नं यस्य । अर्जुने
कपिध्वजोऽयत् । [तथात्वात्

कपिचूडा स्त्री० कपीनां चूडेव । आम्नातकट्टे तस्य सुकुलेन
कपिचूत पु० कपीनां चूत इव प्रियः । आम्नातकट्टे ।

कपिज पु० कं जलमिव पिप्रते वष्यते पिजि-क नलोपः ।
(शिलारस) चिह्नके ।

कपिञ्जल पु० कश्चिदपि प्रपते पिजि-कलञ् । गौरतिक्तिरौ,
चातके च 'कपिञ्जलानालभेते'ति श्रुतिः ।

कपित्य पु० कपिस्तिष्ठत्यत्र तत्फलप्रियत्वात् स्या-क घृणो० ।
(कएतवेन) कृकभेदे कपित्यवदराशनं इति भागवतम् ।

कपित्यत्वक पु० कपित्यस्य त्वगिव त्वक् वल्कलमस्य । एतवालुकहत्वे
कपित्यास्य पु० कपित्यनिवासं यस्य । गोलाकुलाख्ये वानरभेदे
कपिप्रभा स्त्री० कपावपि प्रभा स्त्रयुक्तमसारीऽस्याः । (आल-
कुशी) कपिकच्छाम् ।

कपिप्रिय पु० इत० । आम्नातकट्टे कपित्ये च ।

कपिरथ पु० कपिः हनुमान् रथश्च बाहनम् यस्य । रामचन्द्रे
कपीरथे यस्य । अर्जुने ।

कपिल पु० कव-इलच् पादेशः । अग्नौ, वासुदेवे, सांख्य-
शास्त्रकारके रुनिभेदे, च च कर्हमप्रजापतितो देवहत्यां
भगवद्भ्येन जातः । कुकुरे, दानवभेदे, पिङ्गलवर्णे च
तद्वति लि० । स्वर्णवर्णायां गवि, नदीभेदे, रक्तपुष्पवर्णायां
शिशपायां पुष्टरोकनामदिग्गजकारिण्यासु स्त्री० ।

कपिलधारा स्त्री० कपिलेव शुद्धा धारा यस्याः । गङ्गायां
स्वर्गनद्याम् । कपिलानां धारा दुग्धधारा यत् । काष्ठायां
प्रसिद्धे तन्नामकतीर्थे ।

कपिलशिशपा स्त्री० कर्म० । पीतपुष्पयुतायां शिशपायाम् ।

कपिलाक्षी स्त्री० कपिलमन्त्रिवत् पुष्पमस्याः । पीतपुष्पायां
शिशपायाम् । [इन्द्रे ।

कपिलाश्ल पु० कपिलरूपेणासहस्ररणात् कपिलवर्णाश्चयोगाच्च
कपिलोमफाला स्त्री० कपिलोमन्यपि फलं कष्टयुगमस्याः ।
(आलकुशी) दुरालभायाम् ।

कपिलोह न० कपितल्यं पिङ्गलं लोहं धातुः । पित्तले ।

कपिवक्त्रा पु० कपेर्वक्त्रमिव वक्त्रमस्य । नारदे तस्य श्रापकृत-
कपितल्यास्यत्वं पुराणे प्रसिद्धम् । [आम्नातकट्टे ।

कपिवह्न्य पु० कपिपु वटान्यो बडफलवर्चेन तत्तद्वदान् ।

कपिवल्ली स्त्री० कपिरिव तल्लोमतल्या वल्ली । गजपिप्पल्याम्
कपिशू पु० कपिः कपिलवर्णाऽस्यास्ति अत्यर्थं श । (शिलारस)

विह्वले । कण्ठपीतसिन्धे वर्णे च । तद्वति लि० । नदीभेदे,

कपिशां तीर्त्वेति रघुः । माधव्यां सतावाञ्च स्त्री० ।

कपिश्री स्त्री० कपिश+गौरा० ङीप् । माधव्याम् मदिराभेदे च

कपिश्रीर्ष न० कपीनां प्रियं श्रीर्षमयम् शाकं । प्राकाराये ।

कपिश्रीर्षक न० कपेः श्रीर्षसिच कार्यात् कै+क । हिङ्गुले ।

कपीज्य पु० कपिभिरिज्यते यज-क्यप् । चीरिक हत्वे ।

कपीतन पु० कपीनाम् ईं लच्छीं तनोति तन-अच् । आ-
म्नातकट्टे, शिरोपहत्वे च ।

कपीन्द्र पु० कपिरिन्द्र इव । हनुमति । कपीनामिन्द्रः । सुधीवे ।

कपीट पु० कपीनामिष्टः । राजादाने कपित्य च ।

कपूय लि० कुक्षितं पूयते पूशी-विसरणे अच् घृणो० । ङीप् ।

कव्योज पु० कवि-ओज । हस्तिभेदे, शङ्खभेदे “धनुर्नदं सभा-
रथ्यं श्लेष्माहृत्विषपूजितः कव्योजदेश” इत्युक्तदेशे च ।
कम्पातायिन् पु० कम्पुतिवातायी । शङ्खतल्यङ्गे तपूजकाये
शङ्खचिह्ने । [यान् (गंभार)]
कम्पारी स्त्री० कं जलं विभर्ति क०+भृ-अच् उप० । गम्भा-
कम्प त्वि० कम्-णिङभावपठे र । सैद्यनेष्वावति कासके मनोहरे च
कर पु० कृ-अप्, क-अच् या । हस्ते, किरण्ये, राजपादौ
राजस्ये, वर्षोपले, प्रत्यये, हस्तिहस्ते, हस्तनक्षत्रे च ।
किञ्चित्कर्मोपपदे तत्कर्मकारके । यथा कर्मकरः यश्चरः
करक पु० क-वन् । करझटचे, पलिभेदे, दाडिमटचे, कोविदार-
टचे, वज्रलटचे, करीरे, नारिकेलस्थि च (नारिकेलेर
खोल) । कमण्डलौ पु० न० । कर-स्त्राये कन्, वर्षोपले
(शिल) पु० स्त्री० । स्त्रियां गौरा० ङीप् करकी ।
करकङ्कणन्याय पु० कङ्कणशब्दस्य करभूषणाधिक्येऽपि यथा
करशब्दप्रयोगस्तत्र तत्संलग्नताद्योतनार्थः तदूषे दृष्टान्ते ।
करकण्टक पु० करस्य कण्टक इव । नखे ।
करकाजल न० करकाया जलम् इत० (वरफ) करकास्यन्दिजले
करकाभ्रम् पु० करकाया अन्ध इवाभ्रो यस्य । नारिकेले ।
करग्रह पु० करस्य बधूकरस्य वरेण ग्रहेण ग्रहणं यत् । विवाहे
करग्रहारम्भ पु० करस्य राजपादस्य ग्रहणं प्रजाभ्य
आदानं तत्सारम्भः । वार्षिककरस्य प्रथमादानारम्भे (प्रसहाह)
करङ्ग पु० कीर्यते द्रव्यमत्र कृ-अप् करोऽङ्को गर्भेऽस्य शक० ।
नारिकेलस्थि (खोल), मलकपर्परे (माधारखुली), कम-
ण्डलौ पालभेदे च ‘ताम्बूलकरङ्गवाहिनी’ति कादम्बरी ।
करच्छद पु० कर इवावरकच्छदोऽस्य । शाखोटटचे (सिहोडा)
करज पु० करे जायते जन-ड । नखे व्याघ्रनखाख्यगन्धद्रव्ये
(नखी) च । कं शिरः जलं वा रज्जयति रन्ज-णिच्-अण्
नि० । (करमचा) करझटचे । [ख्याते टचे ।
करञ्ज पु० कं शिरः जलं वा रज्जयति अण् । (करमचा) इति
करञ्जफल पु० करञ्जस्य फलमिवान्नं फलं यस्य । कपित्थे
(कण्टके) । [इःखेन दोह्यायां गवि स्त्री० टाप् ।
करट पु० क-अट् । गजगण्डे, काके, कुम्भटचे च ।
करटिन् पु० करटः गजगण्डः ततः अक्षर्ये इति । हस्तिनि ।
करटु पु० क-अट् । (करकटिया) इति नामके विहगे ।
करणं न० क-ल्युट् । क्रियाविषयौ साक्षात् अव्ययधानेन
साधने व्याकरणोक्ते कारकभेदे, वर्षे, हेतौ, जेते, इन्द्रिये,
गाले च, करणं यत्तव कान्तिसन्त्येति कुमारः । भावे
ल्युट् । क्रियायाम् न० । ज्योतिषोक्तेषु बववालावादिष्वे-

कादशसु तिथ्यर्हेषु, वश्येन मूद्रायास्त्यादिते जातिभेदे च
(करणकावस्थ) पु० ।

करणाधिप पु० करणानामिन्द्रियाणामधिपः । जीवे आत्मानि ।
करण्ड पु० क-अण्डन् । सधुचक्रे (भौचाक), खड्गे, कारण्डवे
विहगे, वंशादिरचिते पुष्पपाले (साजी), सस्रहे च (कौटा),
यस्यति रोगे स्त्री० टाप् ।

करतल पु० इत० । हस्तस्य तले, हस्ते च ।

करताल न० तल-प्रतिष्ठायां घञ् करे तालो यस्य । वाद्य-
भेदे (करताल), तद्धि करे स्थापयित्वैव वाद्यते ।

करताली स्त्री० करौ ताद्यते यत् ताल-घञ् इत० गौरा०
ङीप् डस्य लः । करतलध्वनौ ।

करतोया स्त्री० करस्य गौरीविवाहकाले शिवकरस्य तोयात्
स्वर्द्धर्मवारितः सम्भूतं तोयं यस्याः । कामरूपदेशे स्वना-
मख्यातायाम् नद्याम् ।

करपत्र न० करान् पतति-पत द्रुन् । (करात) क्रकचे दाह-
भेदके अस्त्रभेदे । करविष पत्रं वाहन् यत् । जलक्रीडा-
याम् । तत्र हि हस्ताभ्यां परस्परमुत्तोल्य क्रीडते ।

करपत्रवत् पु० करपत्रमिव पत्रवत्तोऽस्यस्य भूतप । ताल-
टचे । [रतैरण्डे च ।

करपर्ण पु० करः हस्त इव पर्णं यस्य । (भ्यट) भिस्त्रातकटचे
करपल्लव पु० करस्य हस्तस्य पल्लव इव । अङ्गुली ।

करपाल न० कर एव पालं जननिष्ठेपपालं यत् । हस्ताभ्या-
मुत्तोल्य परस्परजलदानक्रीडने । कर्म० । हस्तरूपे पाले
करपाल पु० करं पालयति पाल-अण् । खड्गे । संज्ञायां कन्
टाप् अतइत्तम् । हस्तयटौ । (सिंटा) स्त्री० ङीप् ।

करपीडन न० करस्य बधूकरस्य वरेण पीडनं ग्रहणेन मर्दनं
यत् । विवाहे । [गतिर्दस्य । खड्गे ।

करवाल पु० करस्य बालः शिशुरिव । नखे । करे बाणे
करभ पु० कृ-अभच् । करे भाति भा-क वा । मणिवन्धात् कनि-
ठपर्यन्ते करस्य बाह्यदेशे, करिशावके, उद्गृगिशौ (नखी)
नामधेयद्रव्ये, उद्ग्रे च । ‘करभकण्टकदार’मिति भावः

करभप्रिया स्त्री० करभस्य उद्गस्य प्रिया । डुरालभायाम् ।
(आलकुशी) ।

करभवल्लभ पु० इत० । उद्गप्रिये पीलुटचे, कपित्थटचे च ।

करभादनी स्त्री० करभैः उद्गैर्यते अद-कर्मणि ल्युट्
टित्वात् स्त्रियां ङीप् । डुरालभायाम् । (आलकुशी)

करमई पु० करं स्त्रज्जाति स्त्रद-अण् । (करमचा) करझटचे ।
खुल् करमईकोऽप्यत्र । तत्स्वर्णे हि करकसूत्रिति तस्य तथालम्

करमई न पु० करं मृदाति मृद-लु। (करमचा) करं मृदये।
 करमाला स्त्री० करः कराकुलिपर्व मासेव जपसंख्याहेत-
 तात्। 'आरभ्यानाचिकामध्यं दक्षिणावस्योगतः। तर्ज-
 नीमूलपर्यन्तं करमाला प्रकीर्तितेत्युक्तलक्षणायां जपसं-
 ख्यायं कराकुलिपर्वदशकरुपायां मालायाम्। [अस्त्रभेदे।
 करसूत न० कुरेण सस्यते शतं प्रति लिप्यते सूच-क्त। (वङ्गरी)
 करस्व ति० क-अस्वच्। मिश्रिते। मिश्रणे पु०।
 करस्वित ति० करस्वो मिश्रणं जातोऽस्य इतच्। मिश्रिते
 मधुकरनिकरकरस्वितेति जयदेवः। [दधिमिश्रितसक्तुषु।
 करम्ब पु० केन जलेन रम्यते सिध्यते रभ-वज् सस् च।
 करम्ब पु० करं रोहति बह-क। नखे। [पाणे (तरवार)
 करवाल पु० करं बालयति रजति चु० बल-पालने अण्। क-
 करवीर पु० करं वीरयति चु० वीर-विक्रान्तौ अच्। ऊपाये
 खञ्जे, खनानख्याते ढले, रसधाने, देशभेदे च।
 करवीरक पु० करवीर इव कायति कै-क। अज्जिनढले।
 सार्धे कन्। करवीरायें। [(अरहर)
 करवीरभृषा स्त्री० करवीरखेव भृषा यस्याः। आढक्याम्।
 करशाखा स्त्री० करस्य शाखेव। अङ्गुली। [निर्गते जलकणे
 करशीकर पु० करस्य हस्तिहस्तस्य शीकरः। हस्तिहस्तात्
 कार्मुक पु० करस्य मूकः सूचीव। नखे।
 करसूत्र न० इत०। विवाहादौ हस्ते सङ्गृह्यते वध्यासाने स्थले।
 करहाट पु० करं हाटयति दीपयति हट-दीप्तौ णिच्-अण्।
 पद्मादिनखे, मदनदुमे, पिच्छीतरौ, देशभेदे च।
 करहाटक पु० करं हाटयति हट-दीप्तौ णिच्-णुल्। मदन
 ढले। इत०। हस्ताभरणे सूचये। [(करमचा)
 करामई पु० करमान्द्राति आनृ-मृद-अण् उप०। करमई
 कराल ति० कृ-अण् करोविचोपः तस्मै अलति पर्याप्नोति अल-
 पर्याप्नोति-अच्। विकटे भयानके। तैलभेदे (गर्जनतैल)।
 सर्जरसयुक्ततैले, (तैलधुना) च न०। दन्तरे, उच्चे च ति०।
 (अगलसूक्त) उच्चभेदे पु०।
 करास्मोट पु० करेण आस्मोटः शब्दो यत्। वलस्यले खड्ग-
 चितकूपेण स्थापितं एकवाह्यै इतरकरस्थापितेन शब्दकरणे
 (ताखठीका)। इत० वाह्यास्मोटे।
 करिक पु० क-इक। निदृक्षद्विरे। [च।
 करिणो स्त्री० करिन्-ङीप्। हस्तिन्यां धेनुकायाश्च देवताभेदे
 करिदारक पु० करिणं दद्याति हिनस्ति ट-णुल्। सिङ्गे।
 करिन् पु० करः शुष्णदण्डः अस्तीत्यर्थे इनिः। हस्तिनि।
 करीर पु० कृ-इरन्। घटे। वंशाङ्गुरे, हिमाञ्चवंशस्य करीर-

मेवेति नैषधम्। कित्वागम्, हस्तिदन्तसूत्रे च स्त्री०।
 करीष पु० न०। कृ-ईषन्। शुष्कगोमये। [वात्स्यायम्।
 करीषकुष्ठा स्त्री० करीषं कपति कप-हिंसायाश्च खच् सस् च।
 करुण पु० क-उन। करुणास्त्रे रसभेदे, करुणास्त्रे ढले च।
 'दशासुदृष्टकरुणे' इति नैषधम्। दीने, अनाथे उःखिते,
 करुणावति च ति०। दयायां स्त्री० ङाप्।
 करुणविप्रलम्ब पु० करुणरसान्वितो विप्रलम्बः। अलङ्कार
 प्रसिद्धे शृङ्गाररसमध्ये विप्रलम्बभेदे साहि० ३ परि०।
 करुणापर ति० करुणायां परः आसक्तः करुणा परा वा
 यस्य। अत्यन्तकरुणायुते। [स्त्रियां करुणामयी।
 करुणामय ति० करुणा+प्राचुर्ये मयट्। प्रचुरकरुणावति
 करुण पु० कृ+जप। देशभेदे। [खगे।
 करेटु पु० कै जले रेटति रेट-कु। (करकटिया) इति ख्याते
 करेणु पु० क-एतु। गजे। हस्तिन्यां स्त्री०।
 करोट पु० न० के शिरसि रोटते रुट-द्युतौ अच्। शिरोऽस्थि।
 इन्। करोटिरथल स्त्री० वा ङीप्।
 कर्को हसि सौलः पर० अक० सेट्। कर्कति अकर्कति।
 कर्क पु० करोति जघोति क्रियते वा यथायथं वाक्यम् क-क
 तस्य नेत्यस्। वृहत्, हेतायें, दर्पणे, कुलीरे, कर्कटढले, कण्डले,
 मेघादित्यहर्षे राशौ च। घटे पु० स्त्री० वा ङीप्।
 कर्कट पु० सौल-कर्क-अटन्। सुश्रामलके, कटफले, कर्करेडौ
 पक्षिणि, जलजन्तुभेदे कुलीरे, (कांकड़ा) मेघादित्यहर्षे
 राशौ, शयललोढले च। सार्धे कन् कर्कटकोटयेत्यर्थेषु,
 इत्युभेदे च।
 कर्कटमृङ्गी स्त्री० कर्कट इव शृङ्गं यस्याः। (कांकडाशिकान्)
 ढलेभेदे। सार्धे कन् कर्कटमृङ्गिकायाम्।
 कर्कटि स्त्री० कर्कं कण्टकमटति इन् शक०। (कांकड) इवारी
 शाखालोढले च। वा ङीप् अलार्थे, कर्कटशृङ्गाश्च।
 कर्कोट पु० सौल-कर्क-अट्। करेटुपक्षिणि (करकटिया)। [(कुल)
 कर्कन्धू स्त्री० कर्कं कण्टकं दधाति धा-ङ् नि० सस्। वदर्याम्
 कर्कोर पु० कर्क-हासे-अरन्। दर्पणे, चूर्णपाषाणखण्डे कङ्करे,
 (कांकर) सुम्नरे च। घञ्। कर्कं हाशं राति रा-क ढले
 कठिने ति०।
 कर्कोराङ्ग पु० कर्कोरं कठिनमङ्गं यस्य। खड्गने पक्षिणि।
 कर्कोरान्धुक पु० कर्कोरः कठोरः अतिशयिताम्बकारवन्धुः
 अन्धुः कूपः संज्ञायां कन्। अत्यन्ताम्बकारवन्धुः कूपे।
 कर्कोरी स्त्री० कर्कं हाशं राति रा-क गौरा० ङीप्। (आरी)
 शंभोजलजघाते, कर्कोरैर्नृतादिपक्षिणाम्बाशमवाधने (आजरा)

पात्रे च । कर्क+रा-ईक । कर्करीकोटप्राय ।
कर्करेट् पु० कर्कते शब्दं रेटे भाषते रेट-भाषणे उ ।
(कर्कटिया) इति ख्याते खगे ।

कर्कश पु० करे कशति कश-शब्दे अच् प्रथो०, कर्कः काटिच्यम्
अस्यर्थे श कृ लोपे विच् कर् कश-हिंसायाम् अच् कर्म०
वा । कर्कशे (करमचा) काशमर्ह, इच्छौ, खड्गे, खरस्यर्णे
च । साहचिके, क्रूरे, निर्हये, खरस्यर्णवति च लि० ।

कर्कशच्छद् पु० कर्कशः छद्ः पलमस्य । मिहोडा) शाखोट
ह्ये प्रतोके च । कर्कशदलोत्प्राय । कौमातकां स्त्री० टाप्
कर्कसार न० कर्क हासं श्वेततां सरति गच्छति च-अच् ।

कर्कशो (द्विभिन्नितकाह) । [कुशाण्डां स्त्री० वा ऊङ् ।
कर्कश पु० कर्क हासं श्वेतताच्छ्रिति च-अच् । कुशाण्डे ।
कर्कोट पु० कर्क-कोट । सर्पभेदे, स्वार्थे कन् । 'कर्कोटको नाम

सर्पो यो दृढविष उच्यते' इत्युक्तलक्षणे सर्पे, विह्वल्ये,
इच्छौ, (कांकोले) ख्याते ह्ये च । [घोषातक्याम् ।
कर्कोटिकी स्त्री० कर्क-कोट-संज्ञायां कन् गौरा० ऊङ् । पीत-
कर्कोटी स्त्री० कर्क-कोट गौरा० ऊङ् । (काकुड्) कर्कश्याम्
कुशाण्डाञ्च । स्वार्थे कन् । कर्कोटिकायाम् ।

कर्चूर पु० कर्ज-ऊर प्रथो० । (कर्चूर) गन्धद्रव्ये, शक्यां च ।
कर्ज पोडायाम् खा०पर० सक० सेट् । कर्जति अकर्जति ।
कर्ण भेदे अदन्त चुरादि० उभ० सक० सेट् । कर्णयति ते अच
कर्णत् त । आ-अवधे व्याकर्णयति ते ।

कर्ण पु० क-नन्, कर्ण-भेदने, अच्, कीर्यते शब्दग्रहणाय कृ-नन्
वा । ओलेन्द्रिये, अरिते केनपातके, अङ्गदेशाधिपे प्रधासते
स्वार्थलक्षणे, लिभुजलोत्ते भुजकोटिभिन्नायां तिथ्येष्ववायाञ्च
कर्णकोटी स्त्री० कर्णयति भिनन्ति अच् कर्णां स्वल्पः कोटः
अल्पार्थे ऊङ् कोटी कर्म० । (काण्डाद्) शतपद्याम् ।

कर्णग्रन्थ न० इत० । कर्णमले ।
कर्णजलका स्त्री० कर्णं जलकेन । शतपद्याम् (काण्डाद्)
कर्णजलौकस् इत्ययम् । [जाह्नविलोचनेति भट्टिः ।

कर्णजाह न० कर्णस्य जलम् । कर्ण+जाह । कर्णमले 'कर्ण-
कर्णधार पु० कर्णं नौकागतिकल्पपदं (हाल) धारयति
ध-णिच्-अच् । नाविके (काण्डाद्) । [कर्णभूषणभेदे ।

कर्णपाली स्त्री० कर्णं पालयति पाल-अच् । (कानवाला)
कर्णपुष्प पु० कर्णं इव पुष्पं यस्य । सोरटलतायाम् ।
कर्णपर पु० कर्णं पूरयति पूर-अच् । कर्णभरणे, नौकोत्पले,
शिरीषवृक्षे पक्षीकण्ठेषु च एतेषां पुष्पैः स्त्रीकर्णस्य भूषा ।

कर्णपूरक पु० कर्णं पूरयति पूर-अच् । कर्णपूरार्थे ।

कर्णमल न० इत० । कर्णस्थे मलाकारे पदार्थे (काणेर खल)
कर्णवर्जित लि० इत० । वधारे (काला) ओलन्त्ये । सर्पे पु०
कर्णवेध पु० विध-घञ् इत० । कर्णवेधनरूपे संस्कारभेदे ।

कर्णवेष्ट पु० कर्णौ वेष्टे ते अनेन । कुण्डले । खुल्, कर्णवेष्टको-
ऽलैव । भावे ल्युट् । कर्णावरणे न० ।

कर्णशृङ्खली स्त्री० कर्णस्य शृङ्खलोव । कर्णगोलके, तन्मध्या-
काये च 'अवलम्बितकर्णशृङ्खली'ति नैषधम् ।

कर्णमूल न० इत० । कर्णरोगभेदे । [लताभेदे ।

कर्णस्तोटा स्त्री० कर्णं स्तोटी । विदारणं यस्याः । (ताण्डाटा)

कर्णाट पु० 'रामनाथं समारभ्य श्रीरङ्गान्नं किलेश्वर !
कर्णाटदेशे इत्युक्तदेशे' काव्यरीतिभेदे, स्त्री० ऊङ् ।

कर्णाभरणक पु० कर्णाभरणविव कायति पुष्पद्वारा ।
आरण्ये ह्ये । (सौन्दाल)

कर्णास्ताल पु० आ+स्तृ-णिच्-स्मात्तादेशः इत० । करिषां
कर्णि पु० कर्ण-इन् । शरभेदे, कण्टकारिकायां स्त्री० वा ऊङ् ।

कर्णिका स्त्री० कर्ण-खुल् । करहस्याये, करमध्याङ्गुली,
वीजकोपे पद्मवराटे, लेखन्याम्, कुङ्कुम्याम् अभिसम्पद्यते,
अजशङ्कीह्ये च । कर्ण+भूषणे इकन् । कर्णभूषणभेदे ।

कर्णिकार पु० कर्णिकाच्छ्रिति च-अच् उप० । (गणितारो)
ह्यभेदे, आरण्यधटलभेदे च (छोट सौन्दाल) ।

कर्णिरथ पु० कर्णः सानीयेनास्यस्य कर्णी स्त्वन्तः तल ई
शोभा यस्य न सप्तासन्तः कप् स बाधौ रथोरथतल्यं
वाहनं कर्म० । स्त्वन्तवाह्ये याने (पालकी) इत्यादौ ।

कर्णिसुत पु० कर्णाः कंसमातः सुतः । कंसासुरे ।

कर्णजप पु० कर्णं जपति जप-अच् सप्तम्या बलुक । सूत्रके
पिशुने, खले च । [अचकर्णत् त ।

कर्त्तृ शैथिल्ये अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । कर्त्तयति ते
कर्त्तृ न० कर्त्तृ कृदने कत-ल्युट् । कृदने । हलपिण्डात्
स्त्वन्निष्काशनव्यापारे (काट्नाकाटा)

कर्त्तरी स्त्री० कत-घञ् कर्त्तं राति रा-क गौरा० ऊङ् ।

कपाय्याम्, पलोक्तचिरण्यादेः कृदन्साधने (कातारी),
केशादिकसनसाधने (कर्त्तृ) अस्ते, 'क्रूरमध्यगतचन्द्रो
लग्नं वा क्रूरमध्यगम् । कर्त्तरी नाम योगोयं मिति
ज्योतिषीन्ते योगभेदे च ।

कर्त्तृ लि० क-लच् । कारके, व्याकरणोक्ते कारकान्तरप्रयोजनारि
क्रियात्रये स्वतन्त्रे, तत्प्रयोजके च । चहुरानने पु० ।

कर्त्तृका स्त्री० कत-लच् इडभावः संज्ञायां कन् । अस्त्रभेदे ।

कर्त्तृ शैथिल्यकरणे अद० चुरा० उभ० सक० शैथिल्ये अक०

सेट् । कर्मयति ते अचकर्त्त त । क्त कर्त्तवः ।
 कर्त्ता स्त्री० कर्त्तृ-अच् गौरा० डीप् । (काटार) इति ख्याते अस्त्र-
 भेदे । क्त-अच् कारिकायां स्त्रियां स्त्री० डीप् । [अकर्हीत्
 कर्त्तृ कुत्रितरवे उदरस्थे च आ० पर० अक० सेट् । कर्हीति
 कर्ह पु० कर्ह-अच् । कर्हसे ।
 कर्हट पु० कर्ह-अटन् । पञ्चकेशरे, पञ्चे च ।
 कर्हस पु० कर्ह-अस् । पङ्के, पापे, वज्राण्यन्ध्यायासुत्यन्ने प्रजा-
 पतिभेदे । मांसे न०, पङ्कवति लि० । [पङ्के एव हि प्ररोहः
 कर्हसक पु० कर्हसे कायति प्रकाशते कै-क । शास्त्रिभेदे, तस्य
 कर्पट पु० न० क-कर्माणि चिच्-कट्-पठः कर्मा० । लत्तके जीर्य-
 वस्त्रे (लाताकानि), मलिनवस्त्रे च । करस्य पठः शक० ।
 पर्मादिमार्जनाथं हस्तान्यस्ते वस्त्रस्त्रे कपायरते वस्त्रे च ।
 कर्पटधारिन् लि० कर्पटं मलिनं जीर्य रत्नं वा वस्त्रं धारयति
 णिनि । मलिनान्निवस्त्रधारके भिचुकादौ । [कर्पटोत्पल
 कर्पटिक लि० कर्पट-ठन् । कर्पटवस्त्रयुक्ते भिचुकादौ । इति
 कर्परं पु० क-अरन् लताभावः । कपासे शीर्षोर्जास्त्रिनि,
 (साधारणखुली), शस्त्रभेदे (कात), कटाहे च ।
 कर्परान्शु पु० कर्परखांशः । (खापरा) शर्करायाम् ।
 कर्पराल पु० कर्परसलति अल-अण् । कन्दराले, अचोट्टले च
 कर्परी स्त्री० क-अरन् लताभावः गौ० डीप् । दाहुरिहा-
 जारभने तले (तुंते) । [जातिले डीप् । कर्पासीत्वणि ।
 कर्पास पु० न० क-पास । वस्त्रयोर्बौ (कापास) वृक्षभेदे ।
 कर्पासफल न० इत० । (माकाटी) कर्पासीबीजे ।
 कर्पूर पु० न० क-अर लताभावः । खनामख्याते गन्धद्रव्यं
 कर्पूरमणि पु० कर्पूरवर्णो मणिः । रत्नभेदे, कर्पूरप्रसायल
 कर्पूररस पु० कर्पूर एव रसः । रसकर्पूरे ।
 कर्त्तृ गतौ आ० पर० अकः सेट् । कर्त्तृति अकर्त्तृत् ।
 कर्त्तृर पु० कर्त्तृ-अर । राक्षसे, शशाङ्ग । स्वर्णे, हरिताले च न० ।
 कर्म्मकर पु० कर्म्म करोति कट्-ट । यमे । अत्वे लि० । स्त्रियां
 डीप् । [कर्म्मसमूहे, तत्पतिपादके वेदभागे च ।
 कर्म्मकाण्ड पु० कर्म्मणां समूहः दूर्वादिवात् काण्डच् ।
 कर्म्मकार पु० कर्म्म+क-अण् । लौहकारके जातिभेदे, (कासार)
 वेतनं विना (वेगार) कर्म्मकारके, बाह्यके च ।
 कर्म्मक्षेत्र न० कर्म्मणां तद्विधानाद्योचितं क्षेत्रम् । भारतवर्षे ।
 कर्म्मठ लि० कर्म्मणि कुशले कर्म्मन्+ठ । क्रियाकुशले ।
 कर्म्मस्थ लि० कर्म्मणि सधुः कर्म्मन्+यत् । कर्म्मणि योग्ये, तल
 प्रवीणे च । वेतने व्यस्ती० ।
 कर्म्मदेवता स्त्री० कर्म्मणां यागादिना देवता । यज्ञेन देवत्वं

प्राप्ते 'अग्निं कल्पेऽश्वमेधादि कर्म्म कला मर्त्यदम् ।
 अवाप्य देवैर्वाः पूज्यास्तथाः कर्म्मदेवता इत्युक्तं लक्षणे देवे
 कर्म्मधारय पु० व्याकरणोक्ते अर्भेदान्वयिना समानविभक्तिकेन
 पदेन वटिते समासभेदे । [रूपे कारके च ।
 कर्म्मन् न० क-मनिन् । क्रियायाम्, व्याकरणोक्ते कर्तुरित्तम
 कर्म्मफल न० कर्मणः फलम् । कर्मविप. कर्जनिते सुखदुःखादौ,
 कमरङ्गफले च (कामराङ्गानेव)
 कर्म्मभू स्त्री० कर्म कर्मणादि परिकर्म, पुण्यादिकर्म वा तस्य भूः ।
 लक्ष्मभू, आर्यावर्त्त, भारतवर्ष च विहितकर्माख्यत्वेन वर्षे
 क्रियन्ते नान्यत्र । [जैमिनिप्रणीते ग्रन्थे ।
 कर्म्मभीक्षा स्त्री० इत० । कर्मकाण्डप्रधानवेदभागविचाररूपे
 कर्म्मभूल न० कर्मणां भूलम् । कुशले । तेन हि वैदिकादि
 खल्वं कर्म निष्पाद्यते ।
 कर्म्मरङ्ग पु० न० कर्मणि भोजनादौ रङ्गा रतिर्विश्वात् रन्नु-वञ्ज
 (कामराङ्गा) जस्वीरभेदे, तद्भोजने हि भोजनादौ रुचिर्भवति
 कर्म्मविपाक पु० विपच्यते वि-प्रच-कर्मणि घञ् कर्मणो
 विपाकः । शुभाशुभकर्मजाल्ये तत्फलभूते सुखदुःखादौ ।
 कर्म्मव्यतिहार पु० वि-अति-हृ-घञ् । कर्मणा व्यतिहारः
 इत० । परस्परैकजातीयक्रियाकरणे, क्रियाविनिमये च यथा
 यः कञ्चित् येन कर्म्मणा इतरं संबध्नाति, इतरोऽपि तज्जा-
 तीयेनैव कर्म्मणा तं संबध्नाति, तयोः कर्मविनिमयो भवति ।
 यथा अ योऽयं ताडयत इत्यादौ । [लोदयं कर्म्मकारिणि च
 कर्म्ममूर पु० कर्म्मणि मूरः । प्रयत्नेन प्रारब्धकर्म्मसमापके, आफ-
 कर्म्मसङ्ग पु० कर्मणि सङ्ग आसक्तिः सन्नुज-घञ् । इदमहं
 करोमि अनेनैतत् फलं भोक्ष्ये इत्याकारकेऽभिनिवेशे ।
 कर्म्मसंन्यासिन् पु० विहितकर्माणि विधानेन संन्यस्यति सं+
 नि+अस्-णिनि । सर्वकर्मत्यागिनि यतौ ।
 कर्म्मसाक्षिन् पु० साक्षात् पश्यति नि० साक्षी इत० । 'सूर्यः
 सोमो यमः कालो महाभूतानि पञ्च च । एते शुभाशुभस्यैव
 कर्मणो नव साक्षिण इत्युक्तेषु सूर्यादिषु नवसु ।
 कर्म्मसिद्धि स्त्री० इत० । इष्टानिदफलप्राप्ते 'सकर्मसिद्धिं
 पुनराशंससे' इति कुमारः ।
 कर्म्मस्थान्त पु० ७त० । क्रियासाक्षिणि कृतकलावेचके ।
 कर्म्मार् पु० कर्म कर्म्मति कट्-अण् । कर्मकारे (कासार) जाति-
 भेदे, वंशभेदे (वेडवांश), कर्मरङ्गे वृत्ते च ।
 कर्म्मिष्ठ लि० अतिशयेन कर्म्मो दृष्टन् इनेर्बुक् । क्रियादत्ते जने
 कर्म्मिन्द्रिय न० कर्मणां क्रियाणां साधनभूतमिन्द्रियम् । हस्त-
 पादादौ, ततो हि चलनादानादिक्रिया निष्पद्यते ।

कर्त्तृ दपै स्वांपरं अकं सेट् । कर्त्तृति अकर्त्तृति ।

कर्त्तृट् पु० कर्त्तृ-अट् । द्विशतग्राममध्ये सुन्दरस्थाने, यत्न गत्वा

क्रयविक्रयदिना लब्धित्वजनपदवासिनो जना जीवन्ति
तादृशे ग्रामे पुरे वा नगरमात्रे च ।

कर्त्तृर पु० कृणाति हिनस्ति कृ-भणे वरच् । व्याघ्रे, राक्षसे च ।

कृणोते स्त्री० ङीप् । [स्वार्थे कन् णुल् । लेशातकट्ठे

कर्त्तृदारपु० कर्त्तृ दपै ङण् तं दारयति ङ-अण् । कौविदारकट्ठे

कर्त्तृर पु० कर्त्तृ-उर । राक्षसे, पापे, नानावर्णे च । तद्वति लि०

कर्ष पु० न० कष-अच् कर्मणि वज् वा । षोडशमापके माने,
तन्निमित्ते हवर्णे च ।

कर्षक पु० कष-खुल् । कपीवले ।

कर्षकल पु० कर्षं तन्नातं कलमस्य । विभीतकट्ठे, आसलन्याम्
स्त्री० टाप् । [लागामेर लौट्] ।

कर्षिणी स्त्री० कष-णिनि । शीरिषीकट्ठे, खलीने च (अश्व-
कर्षं पु० कष-ज । करीषाग्नौ (द्विद्वार आशुन) कषौ च ।

कुल्यायां, नदीमात्रे च स्त्री० । [कञिन् काले इत्यर्थे ।

कर्हि अव्य० कञिन् काले क्तिम्+र्हिन् कादेशः । अनद्यतने
कर्हिचित् अव्य० कर्हि+चित् । कञिन्शित्काले इत्यर्थे ।

काल संख्यायां सक० शब्दे अक० स्वा० आत्मा० सेट् । कलते अकलिट्
काल गतौ संख्यायाञ्च अट्-चुरा० उभय० सक० सेट् । कलयति-
ते अचकलत् । [कलत् त ।

काल नोदने (घोरये) चुरा० उभय० सक० सेट् । कालयति ते अची

काल पु० कल-शब्दे वज् अट्ठिः । मधुराव्यक्तशब्दे, सालकट्ठे
च । कट्ठ मदे वज्रये क डस्य लः । रितसि । अजीर्ये लि०

कालकण्ट पु० कलः कलान्तः कण्टोऽस्य । कोकिले हंसे, पारा-
वते च । जातिले स्त्रियां ङीप् कलकण्ठी । [कोलाहले ।

कलकल पु० कलप्रकारः शुभवचनत्वात् प्रकारे द्विदम् ।

कलघोष पु० कलो घोषो यस्य । कोकिले ।

कलङ्ग पु० कलयति क्तिप् कल् चासौ अङ्गचेति । चिह्ने, अप
वादे, तास्मादिधातूनां भवभेदे (कलकान), तास्मादियोगात्
अस्मादेर्विकारे च ।

कलङ्ग पु० केतिशब्दं लङ्गति भाषते क इत्यव्यक्तावकरणञ्
वजि-अण् । विधातास्त्रेण हृते रुगे, पञ्चिणि च 'न कलङ्गं

मलयैदिति स्तुतिः । तास्मादे 'कलङ्गसंवेदनभूमिपानात् स्वा-
ह्वापुष्टिर्भुज्यरोगहानिरिति' वेदाके तत्वेनान् शुच्यशुद्धादि
ब्रह्मा । रूपकैर्दशभिः प्रोक्तः कलङ्गी नामेत्युक्तपरिभाषे च

कलत्र न० गड-ङ्गुल गल कः डस्य लः । नितम्बे, भाष्यायाञ्च
कलधौत न० कलः मलः धौतोऽस्य । खर्णे, रज्जवे च ।

कलधूतमखल ।

[मधुराव्यक्ते शब्दं

कलध्वनि पु० इव० । कोकिले, पारावते, मयूरे च । कर्म० ।

कलन पु० कल-ल्यु । वेतसकट्ठे । भावे ल्युट् । चित्रे, दोषे, लङ्घने

एकमासिकगर्भे, अङ्गुष्ठे, संख्याने, गणने यस्मिन् च, न० ।

'कलनात् सर्वभूतानामिति स्तुतिः ।

कलभ पु० कल-अभच् । पञ्चवर्षीये हस्तिशावके, धूसूरकट्ठे च ।

कलभवल्लभ पु० इत० पीलकट्ठे । [इव ते रघुमिति रघुः ।

कलभ पु० कल-अभ । लेखन्याम्, चौरि, भान्यभेदे च । 'कलना

कलस्य पु० कड-अस्वच् डस्य लः । मालिकाशके (कलमी), वाघे,

कदम्बकट्ठे, शाकनाद्याञ्च । स्वार्थे कन् । कलस्यकोपलाधौ ।

कलस्त्रिका स्त्री० कलस्त्री भूम्नाऽव्ययं ठन् । कलस्त्रीशाके,

श्रीवास्तिनाद्यां नन्यायाञ्च ।

कलस्त्री स्त्री० कड-अस्वच् डस्य लः । के जले लम्बते अच् वा

गौरा० ङीप् (कलमी) जलजशाकभेदे । कलस्त्री गोवधा-

लिकेति स्तुतिः । [कर्म०] मधुराव्यक्ते शब्दे ।

कलरव पु० क-अप् रवः कलोरवोऽस्य । कोकिले, पारावते च

कलल पु० न० कल-अलच् । गर्भवेदनचर्माणि जरायौ शुक्र-

शोषितयोः संसर्गं च । [चालनिय्यासे (धुना) ।

कललज पु० कललं शुक्रशोषितसंघात इव जायते जन-ङ ।

कलविङ्ग (ङ्ग) पु० कलं वङ्ग (ङ्ग)ते वगि(वकि)-गतौ अच् प्रपो०

अत इत्यम् । चटके खगे, इन्द्रवै च ।

कलश पु० न० कलं शब्दं श्रवति शु-गतौ ङ । घटे ।

कलशि स्त्री० कलं श्रति शो-इन् आलोपः । घटे । 'कलशि-

सुदधिशुद्धी'मिति भाषः । वा ङीष् । अमलस्मितकर्णशम्भु-

लीकलशोकिमिति नैषधम् प्रश्नपथ्याम् (चाकुलिया) ।

कलस पु० केन जघेन लसति अच् । घटे 'कलसं जलसंभृत'-

मिति नैषधम् । जातिलात स्त्रियां ङीष् । द्रोणमात्रे लि०

कलह पु० न० कलं हन्ति हन-ङ । विवादे, युद्धे, अस्त्रिकोपे च

कलहंस पु० कलप्रधानो हंसः । राजहंसे, 'कलहंसः कलयां

बभूव स इति नैषधम् । कादम्बहंसे (बालहंसे), नृपोत्तमे,

परमात्मनि, वर्षाकृतेषु, त्रयोदशवारपादके कन्दोर्भेदे च ।

कलहान्तरिता स्त्री० 'कोपात् कान्तं पराशुद्य पश्चात् तापा-

न्विता यदि । कलहान्तरिता मोते'त्युक्तलक्षणे नायिकाभेदे ।

कला स्त्री० कल-अच् । चन्द्रमण्डलस्य षोडशे भागे, दक्षधन-

स्वाधिकलभ्यांघ्रे (छट्) अवयवे, कालपरिभाषे, ज्योतिषोक्ते

राशेस्त्रिंशद्भागस्य षट्भागे, नौकायाञ्च, कपटे विभूतौ,

सामर्थ्ये, संख्यायां, मरीचिपत्राङ्गम्, चतुःषष्टिप्रकारेषु

गीतवाद्यादिषु च ।

कलाद प० कलामयमादत्ते आ-दा-क । स्वर्णकारे तेन हि
अलङ्कारगठनार्थं गृहीतधनस्यांशोऽपह्रियते ।
कलादेक प० कलासति कला+अद-खुल् । स्वर्णकारे गठ-
नार्थं दत्तद्रव्यांशस्य भोजनं तेन हि क्रियते ।
कलानिधि प० कला निधीयन्तेऽतः । कला+नि+धा+क्ति । चन्द्र
कलानुनादिन् प० कलमनुनदति शानि । भ्रमरे, चटके च
कलान्तरं प० अन्यथा कला अंशः मयः । दृष्टिभेदे 'मासे शतस्य
यदि पञ्च कलान्तरं स्यादिति लोकावतो, अन्यस्यां चन्द्र
कलायाञ्च, 'ज्योत्स्नान्तराणोव कलान्तराणो'तिकुमारः ।
कलाप प० कलामाश्रित कला+आप्-अण् । समूहे, मयूरपिच्छे,
भूपणे, काञ्चाम्, ठूणे, चन्द्रे, व्याकरणभेदे यामभेदे च ।
कलापक प० कलाप+क स्वार्थे कन् । कलापार्थे, हस्तिसन्ध्यावन्धे,
एकवाक्यतापद्रे लोकचतुष्के न० कलापकं चतुर्भिः स्यादि-
त्यन्तेः । [शाखावति वटे च । कल+आप-णिनि । कोकिले
कलापिन् प० कलामोवहोऽस्यास्ति इति । मयरे तद्वहोऽस्य-
कलाभट् प० कलां विभक्तिं कला+भट्-किप् । चन्द्रे । [यां स्त्री
कलाय प० कलमयते अय-अण् । [मटर] धान्यभेदे । गण्डदूर्वा-
कलालाप प० कलमालपति आ+लप-अण् । भ्रमरे । [वि०
कलावत् प० कला+अल्लवर्धे सटप् मस्य वः । चन्द्रे । कलावति
कलि प० कल-इन् । विभीतकहले, विवादे, युद्धे, मूरे,
अन्ययुगे च । कोरके स्त्री० वा ऊर्ध्व कली च ।
कलिक प० कल+मत्वर्थे ठन् । एकभेदे (कोचवक्) [मूले च
कलिका स्त्री० कल-इन् स्वार्थे कन् । (कलि) कोरके, वोरण-
कलिकापूर्व्यं न० कलिकेव अपूर्वमहर्षे पुण्याङ्गुलम् । प्रधान-
कर्मज य प्रधानापूर्वस्य हेतुभूतं तद्वान्तरकर्म जन्ये पुण्यादौ
कलिकार प० कलिं करोति क-अण् । भूयाटपक्षिणि,
पूतिकरञ्जे च ।
कलिकारक प० कलिं करोति क-खुल् । नारदे । कलहकारके
वि० । कलिकार+स्वार्थे क । भूयाटपक्षि प० । [कल्याम् ।
कलिकारो स्त्री० क लकाश्च्यति कृ-अण् । (विपलाङ्गुलिया) ला-
कलिङ्क प० कलिं गच्छति गम-खल् सम् डिङ् । पूतिकरञ्जे
भूयाटे, चटजहले, शिरोमहले, अचहले, 'जगन्नाथात्
पूर्वभागे कल्यातीरान्तरं शिवे ! । कलिङ्गदेशः 'संभोक्त'
इत्युक्तं देशे, 'उत्कलादर्शितपथः कलिङ्गामिसुखो यया'विति
रघुः । इन्द्रध्वजे च । योषिति लिङ्गतायाञ्च (तेउङ्) स्त्री०
कलित वि० कल-त्त । विदिते प्राप्ते, भेदिते, गृहीते, उक्ते ।
संस्थाने, विचारिते, बद्धे च ।
कलिदुग्ध प० कवेराश्रयः दुग्धः । विभीतकहले तल हि, नखस्य

राक्षसिद्रोवाप्रये कलिना सुचिरं स्थितमिति भारतकथा ।
कलिन्द प० कलिं ददाति द्यति वा खच् सम् च । अग्नि-
विगेषे, यतो यमुनानदी निःसृता, विभीतकहले, खूयं च ।
कलिन्दकन्या स्त्री० इतः । यमुनायां कलिन्दजादयोप्यत्र ।
कलिप्रिय प० कलिः कलहः प्रियो यस्य । नारदे, वानरे च ।
इतः विभीतके । इव० प्रियविवादे जने ति० ।
कलिल वि० कल-इलच् । गहने, मियं च । [लाङ्गल्याम् ।
कलिहारी स्त्री० कलिं हरति हृ-अण् । (विपलाङ्गुलीवा)
कलुष प० स्त्री० कल-उपच्, लुष हिंसायां क कस्य जलस्य लुपो
घातकः इति वा । महिषे । पापे न० । तद्वति ति० ।
कलेवर न० कले शुक्ते वरं अष्टम् तदुत्पन्नत्वेऽपि शुचि । सप्तम्या
अलुक् । देहे । [वाङ्मुपिके ।
कलोपजीविन् वि० कलां दृष्टिमुपजीवति उप+जीव-णिनि ।
कल्पा प० न० कल-क तस्य नेचम् । इतैलादिगेषे, दम्भे, विभी-
तकहले, विद्यायां, 'तुरस्त्वानामकगन्धर्व्ये, इतैलादिपात्रे-
देये ओषधिद्रव्ये च 'द्रव्यमालं शिलापिष्टं युष्मं वा जल-
मिश्रितम् । तदेव मूरिभिः पूज्यैः कल्पाद्रव्यमिधीयते इत्यु-
क्तञ्चण्ये द्रव्यभेदे, शास्त्रे, पात्रे च । [काथने कलहे च ।
कल्फन न० कल्फं करोति शिच्-भावे ल्युट् । दम्भे, शास्त्रे,
कल्कि प० कल्फ+तत् करोतीति शिच्-इन् । 'सम्बल्याम-
सुखस्य नाञ्जयस्य महात्मनः । भवने विष्णुशशः कल्किः
प्रादुर्भविष्यतीत्युक्तञ्चण्ये चरैरवतारे ।
कल्किन् प० कल्फ-इजि । रामो रामश्च रामश्च बुद्धिः कल्की च
ते दृष्टेति विष्णोरावतारभेदे ।
कल्प प० कप-अच् घञ वा । यत्प्रक्रियाणां सपदेशके, शिखा-
कल्पव्याकरणादीनामन्यतने वेदाङ्गभेदे, बौधायनादिकृते
अनुष्ठेयक्रमविधाने, कृत्वाकाले कर्मापहृतिधन्ये, जपदिने,
प्रलये, विकल्पे, कल्पहले, न्याये च । उत्तरपदस्य सादृश्ये
कल्प । यथा पितृकल्पः युद्धकल्पः ।
कल्पक प० कप-णिच् खुल् । नापिते । छेदके, कल्पनाकारके वि०
कल्पतरु प० कल्पते प्रागुदात्ताय अच् कर्म० कल्पहले । [भेदे च
कल्पन न० कप्-भावे ल्युट् । कृत्रोः छेदने, न्यायोक्ते अस्तित्वे
कल्पना स्त्री० कप-णिच्-युच् । मल्लयनादिना क रणां सर्वज्ञा-
करणे, न्यायोक्ते अस्तित्वभेदे, रचनायाञ्च ।
कल्पान्त प० ७व० । प्रलये ।
कल्पाप प० कर्म शुभकर्म कृति शो-क, इत्योः भवेत् रक्ष लत्वञ्च ।
नरकभेदे । पापे न० । तद्वति, मलिनं च वि० ।
कल्पाप प० कल्पयति कल-किप् तं माययति अभिभवति अण्

कावः उप०। राजसे, चित्रवर्ण, कल्याण, कल्याणखण्डराव
च। तद्वति वि० म्लियां डोए।

कल्याणकण्ट पु० कल्याणः कावो यस्। शिवे तस्य स्वयं चेत-
नान्विषयोण्ये कल्याणत् कल्याणखण्डराव।

कल्य न० कल-यत्, कलासु साधु कलायत् वा। प्रभाते, मधुनि
ज्योतिषोक्तं लम्बे च। वाक्कृतित्वज्जिते सज्जीभते, वीतरोगे,
दत्ते कल्याणे च जने वि०। [उपचारात् तत्कालभक्ष्ये

कल्याणगिध स्त्री० अद-तिन् कल्ये प्रातर्जम्भिः। प्रातर्भाजने
कल्याणा न०। कल्ये प्रातः अग्रयते शब्दाते अग्रयत्। हेमि,
मङ्गले च। शुभयुक्ते वि०। स्त्रियां गौरा० डोए।

कल्याणकृत वि० कल्याणं शुभं शास्त्रविहितं करोति क-क्तिप्।

शास्त्रविहितकर्मकारके 'नहि कल्याणकृतं कवि' इति गीता
कल्याणिका स्त्री० कल्याण+अत्यर्थे ठन्। मनःशिलायाम्।

कल्ल कृजने अशब्दे च स्वा० आत्म० अक० सेट्। कल्लते अकल्लिष्ट
कल्ल वि० कल्ल-अच्। बधिरे अवणेन्द्रियन्तू च।

कल्लोल पु० कल्ल-ओलच्। कम जलं लोलं चपलं यथाहा अत्र
प्रये अतुस्सारस्य ललम्। महातरङ्गे, हर्षे च। वैरणि वि०

कव स्तुतौ वर्णने च स्वा० आत्म० सक० सेट्। कवते
अकविष्ट। [कवकानि चेति सृतिः

कवक पु० कृ-अप् संज्ञायां कन्। यामे, भच्छवाके, 'पलाखुं'
कवच पु० कं वातं वक्ष्यति वन्च-क। गृहभाखे ढग्रे, पटह-

वाद्ये च। वर्मणि, तन्त्रोक्ते पूजादौ पाद्ये भूर्जपत्रे लिखि-
त्वा धार्ये च देवतायन्त्रन्यासयुक्ते वाक्यसोमे पु० न०

कवर पु० न० कृ-अरन्। अस्त्रे, लवणे, केशपात्रे च। खचिते,
संश्रुते, शबले च वि०। वर्वरायणं स्त्री० टाप्। कं शिरो

दृणोति आच्छादयति क+ङ-अच् गौरा० डोए। केश-
विन्यासे केशवेशे, काकोल्यां हिङ्गुशाले वर्वरायाश्च स्त्री०

कवर्ग पु० कृष्टठितो वर्गः सजातिसंघः। वादिषु पक्षसु वर्णेषु।
एवं चवर्गादयः। [एवं चवर्ग्य चवर्गीयादयः।

कवर्गीय पु० कवर्गे भवः कृ। कवर्गसायभगे वर्यं। यत्। कवर्ग्यः
कवल पु० केन वलते वल-अच्। आसे, (गिरेसाह) सत्यभेदे च

कवलित वि० कवलं याचं करोति णिच्-त्। भुक्ते, व्याघ्रे च
कवाट न० कं वातं वटति वट-वेट्ने अण्। द्वाररोधके

काष्ठखण्डे। लुङ्गेऽप्यं डोए। कवाटी।
कवि पु० कृ-इ। शुके, वाल्मीकिसुनौ, भारुते, काव्यकर्तार,

ब्रह्मणि च। अतीतानागतमर्त्यके सूक्ष्माद्यदर्शनि परिण्डते
च वि०। खलीने स्त्री० वा डोए कवी।

काजिक न० कृ-इ संज्ञायां कन्। खलीने वक्षि लौहमयं धोटक-

सुखाभ्यन्तरे प्रपहयोजनार्थं दीयते तस्मिन्। [कड]।

कविका स्त्री० कृ-इ संज्ञायां कन्। खलीने, सत्यभेदे च
कविज्येष्ठ पु० कविषु ज्येष्ठः। वाल्मीकिसुनौ।

कविता स्त्री० कवेः कर्म भावो वा तल्। कविजते काव्ये
'भवति कविता कामिनी' इति प्रचन्द्रराजम्। [तद्वति वि०

कवोष्ण न० इषदुष्णम् कोः कवादेशः। इषदुष्णे स्पर्शे।
काव्य न० कृ-यत्। पितृद्वेषेन दत्तेऽन्नादौ। [पितृगणभेदेः।

काव्यवालपु० कव्यं पितृद्वेषकं द्रव्यं वालयति चु० वल-अण्।
कश शब्दे स्वा० अक० पर० सेट्। कशति अकशीत् अकाशीत्

कशा स्त्री० कश-अच्। अश्वादेशालनार्थं ताडनसाधने
पदार्थे, (कोडा, चावुक)।

कशार्ह वि० कशमर्हति अर्ह-अच्। कशया ताड्ये अदानेऽन्नादौ
कशिषु पु० कश-कृ नि०। भक्ते, वस्त्रे च। समुद्रतयोर्भोज्य-

वस्तव्योः, शय्यायाश्च 'सत्यां जितौ किं कशिपोः प्रयास'-
रिति प्रयोगात्।

कशीर पु० न० कं शृणाति शृ-हिंसायां उ एरडादेशः। उष्टा-
स्यनि, जलजे मूलभेदे च (केशुर)। स्वार्थे कन्। अर्वाधे।

कशीरू स्त्री० कशीर+अपाणिजातिवाचत्वात् ऊह्। जलकन्दे
(केशुर)। [मल्लिने वि०।

कशूल न० कश-कल सट् च। मूर्च्छायां, मोहे, पात्रे च।
कशूरी पु० कश-ईरन् सट् च। कशूरीराख्ये देशे। [प्यव

कशूरीरज पु० कशूरीरे जायते जन-ड। कुङ्गमे कशूरीरजन्मा-
कश्य न० कश-यत्। अश्वमध्यभागे, सत्यभेदे च। कशामर्हति

कशायत्। कशार्हे अदानेऽन्नादौ।
कश्यप पु० कश्यं मयं पिबति पा-क। 'ब्रह्मणस्तनयो वोऽभूत्

मरीचिरिति विश्रुतः। कश्यपस्तस्य पुत्रोऽभूत् कश्यपानात्
स कश्यप इति निरुक्ते सुनिभेदे, सृगभेदे, सत्यभेदे च।

कप बधे स्वा० पर० सक० सेट्। कपति। अकपीत् अकापीत्
कप पु० कप-अच्। (कपी) पापाश्रभेदे, 'कपपापाश्रवणे नभ-

स्तवे' इति नैषधम्। [कण्डूवने च न०
कषण पु० कष-ल्यु। अपक्वे (कांचा)। भावे ल्युट्। घर्षणे,

कषाय पु० कपति कण्डन् कप-आय। श्वेदानाकट्ये, रामे,
अन्तःकरणदोषे, 'कषाये कर्मभिः पक्वे ततो ज्ञानं प्रजायते'

इति वेदान्तपरिभाषायाम्। भयद्वये (धगाह), रजभेदे
(कषा), रक्तपीतमिश्रितवर्णे च। तद्वति वि०। काये पु०।

कुड्दुरालभायां स्त्री०।
कपाचित वि० कपायां रक्तपीतवर्णो जातः स इतच्। जात

कषाये 'अपुनैव कपाचितस्मृति' इति कुमारः।

कपायिन् पु० कपाय+इनि । सालहणे, नकुचहणे, खज्जरी
हणे च । विषयरागवति नि०

कट न० कप-तं कच्छगहनयोः कपइति नेट् । पीडायाम्
व्यथायाम्, पीडायुक्ते । गह्वने च नि० ।

कस गतौ भ्रा० पर० सक० सेट् । कसति अकसीत् अकासीत् ।

कस ग्रातने गतौ च अट्+इदित् आत्म० सक० सेट् । कसे अकसिष्ट

कस ग्रातने गतौ च सक० अट्+आत्म० सेट् । कसे अकसिष्ट

कसनोत्पाटन पु० कसनं कासरोगम् उत्पाटयति ल्यु । वास

कहणे, 'वासक्तः कासनायक' इति वैद्यकोक्तेः । [च ।

कसेरु पु० कस-उ एरुद्वागमः । कशेरौ, शूकरस्य भ्रिये जलकन्दभेदे

कक्षीर पु० न० कं जलं तीरयति अच् नि० सुट् । रङ्गे (राङ्)घातौ

कस्तूरिका स्त्री० कस-जर हट् च गौरा० ङीप् कस्तूरी स्त्रार्थ

कन् हस्व अत इत्थम् । शृगमदे । प्रपी० कतोहस्व

कस्तूरिकाप्यत्व । [शृगनाभिजाते गन्धद्रव्ये ।

कस्तूरी स्त्री० कसति गन्धोऽस्याः कस-जर हट् च गौरा० ङीप् ।

कक्षार न० कं जले द्वादने द्वाद-अच् प्रपी० दस्वरः । खेतोत्पले

कांस्य न० कंसेन निष्पादितम् कंस-अट् । वाद्यभेदे, पानपात्रे च ।

स्त्रार्थे ध्वज । ताम्ररङ्गनिमित्ते उपधातौ, 'उपधातुभवे-

त्वांसं द्वयोस्तरणिरङ्गयोरित्युक्तेः । स्त्रार्थे कन् । उक्तार्थे ।

कांस्यकार पु० कांस+क-अण् उप० । (कांसारि) जातिभेदे

काक पु० कै-गृध्रे कन् तस्य नेचम् । खनामख्याते पक्षिणि ।

खज्जे, अष्टदे तिलके च ।

काककला स्त्री० काकस्य कला अवयवो जङ्घेवावयवोयस्याः

काकजङ्घाहणे । [काकस्य नाशः ।

काकघ्नी स्त्री० काकं हन्ति ट । महाकरज्जे, तत्फलसेवने हि

काकचिञ्चा स्त्री० काकवर्णा चिञ्चा प्रान्तभागः फले यस्याः ।

गुञ्जायाम् । प्रपी० । काकचिञ्चिः, काकचिञ्चिः, काकचञ्चाप्यत्व

काकच्छट् पु० काकस्य छट्ः पल इव छटो यस्य । खज्जनखणे

काकजङ्घा स्त्री० काकस्य जङ्घेवावयवो यस्याः । खनामख्याते

वृक्षभेदे (कैथोयाठेङ्गा)

काकजम्बु स्त्री० काकवर्णा जम्बुः । भूमिजम्बुम् ।

काकतालीय स्त्री० काकगमनसमये तालपतनसतर्कितहेतुकं

तदिव छ । अवितर्कितसम्भवे यादृच्छिकागतौ ।

काकतित्ता स्त्री० काकस्यापि तित्ता । गुञ्जायाम् ।

काकतिन्दुक पु० काकवर्णः तिन्दुकः । काकपीलुके (कुचला)

काकनासा स्त्री० काकस्य नासिष फलमस्याः । काकजङ्घायाम्

(कैथोठेङ्गा) काकनासाप्यत्व ।

काकपत्र पु० काकस्य पत्र इव । मस्तकपादद्वयस्थे 'मालानां

तृगिणा मोक्षा काकपत्र' इत्युक्ते केशरचनाभेदे (काण्पाट्टा)

काकपद् न० काकस्य पदसिद्ध । क्षिपौ पतितवर्णस्य उपरि-

लेखने तत्स्थानसूचनार्थं न्यस्ते काकपदाकारे चिह्ने ।

शीर्षस्थे काकपदाकारे केगुञ्जे च (गिक्ता) ।

काकपर्णी पु० काकवर्णं पर्णमस्याः । रुद्रपर्णायाम् ।

काकपीलु पु० काकप्रियः पीलुः शाक० । (कुचला) काकतिन्दुके

ताकपीलुक पु० काकानां पीलुरिव । (कुचला) काकतिन्दुके ।

काकपुट पु० काकेन पुटः । कौकिले, कौकिलया हि काकनीडात्

वायसडिम्बमपनीय तत्स्थाने 'खडिम्ब' स्थाप्यते काक्या च

खडिम्बनुद्धा तत् परिपाल्यते इति प्रसिद्धम् ।

काकपुष्प पु० काकवर्णं पुष्पमस्य । अन्विषये ह्ये ।

काकभीरु पु० काकात् भीरुः । प्रेचके ।

काकभाची पु० काकान् सञ्जते सचि-अण् नलोपः । कटफल

लतायाम् । (गुडकाभाङ्) । [५ व० । रुद्रपर्णायाम् । (सुगानी)

काकसुज्ञा स्त्री० सुदं गच्छति सुद-गस्-ङ काका सुज्ञा यस्याः

काकरुहा स्त्री० काकवत् रोहति अन्नरीक्षे मूलमूलन्यतया

जायते । (परगाढा) वन्द्यहणे ।

काकलक पु० कुक्षिन् कलं कायति कै-क । शोवायासुन्नदेशे

काकली स्त्री० कल-इ ईषत् कलिः कादेशः वा ङीप् ।

सूक्ष्मे मधुरगन्धे ।

काकलीरव पु० काकली मधुराव्यक्तो रवो यस्य । कोजिले ।

काका स्त्री० काकः काकवर्णा विद्युतेऽस्याः अर्घ आद्यच् ।

काकोल्यां, काकनासायाम् काकसाच्याञ्च ।

काकान्निगोलकन्याय पु० काकस्य एकं चतुर्थया उभयगोलके

पर्यायेण चतुःकार्यकारकमेवमेकस्योभयसंस्थे दृष्टान्ते ।

काकाङ्गी स्त्री० काकस्याङ्गं नासिष फलमस्याः । काकनासायाम्

काकाण्ड पु० काकस्याण्ड इव फलं यस्याः । महानिम्बे ।

कोलशिम्बाम् स्त्री० टाप् महाज्योतिष्तायां च ङीप् ।

काकादनी स्त्री० काकैरुद्यतेऽसौ काक+अद-ल्युट् । गुञ्जायाम्

काकाल पु० काकं काकेतिरवन् लाति ला-क । द्रोणकाके ।

काकिणी स्त्री० कंक-लोख्ये घञ् तस्मै अणिति अण् प्रपी० ।

(वृद्धि) पञ्चतृथ्ये 'वराटकायां दशकद्वयं यत् सा काकि-

णीति लीलावती । काकिनीत्यप्यत्व ।

काकी स्त्री० काकस्य जातित्वात् स्त्रियां ङीप् । काकयोर्विति

काकवर्णत्वात् वायसीलतायाम् ।

काकु स्त्री० कक-उण् । शोकभीत्यादिभिर्ध्वनेर्विकारे, अलङ्कार

प्रसिद्धे विरुद्धार्थकल्पके नञादौ प्रत्येच । [ह्रस्ववर्णस्य चप्रे

काकुत्स्थ पु० ककुत्स्थः सूर्यवंशीयः नृपभेदः सत्यापत्यम् अण्

काकुद् न० काकु' ध्वनिभेदं ददाति धते दा-क, काकुद्वयते-
ऽस्मिन् घञर्थे क वा शकः । तालुनि जिह्वेन्द्रियाधिष्ठान-
स्थाने (तालुया) ।

काकेन्दु पु० काकवर्णस्तन्दुः प्रयो० । (कुचला) कटुतिन्दुके ।
काकेष्ट पु० काकानामिष्टः । निम्बे तस्य हि फलं काकानामिष्टम्
काकोद्गर पु० कुक्षितमकति अक-अच् कोः कादेशः काकमी-
पत्रतिमदुदरं यस्य । सर्पे । [कन् । (यजुडुमर) दृक्भेदे ।
काकोड (ड)स्वरिकास्त्री० काकप्रिया उड (डु)स्वरी संज्ञायाम्
काकोल पु० कक-लोन्वे स्वार्थे णिच्-ओल । द्रोणकाके, सर्पे,
नृकरभेदे च । नरकभेदे, विषभेदे च पु० न० । वायस्याम्,
अश्वगन्धायाम् स्त्री० । [झीत् अकाङ्क्षिष्ट ।

काच्च वाच्यायाम् स्वा० उभ० इदित् सक० सेट् । काङ्क्षति अका
काच्च लि० ऐषत् कुक्षितमजि यस्य कोः कादेशः । कुक्षिताजे
जने, ऐषद्दर्शने कटाचे नः ।

काच्ची स्त्री० कचे भवा अच् ऊप् । त्ववरिकायाम् (अरहर)
काच्चीव पु० ऐषत् चीवत्यच्चात् चीव-वञ् कादेशः । शोभा-
ञ्जनहृत्ते (सजना) ।

काङ्गा स्त्री० काञ्चि-अ । इच्छायाम् ।

काङ्गा स्त्री० कुक्षितमङ्गमस्याः कादेशः टाप् । वचायाम्
काच पु० कच्यतेऽनेन कच-बन्धने दीप्तौ च वञ् । शिक्ये,
(शिका) मणिभेदे, मृत्तिकाभेदे ज्वारे, (काच्) भिक्षुके
च (मोच) ।

काचन न० काचयति वधाति अनेन कच-स्वार्थे णिच्-ल्युट् ।
पलवन्मनद्रव्ये लाज्यादौ । काचिदित्यर्थे अव्य० ।

काचलवण न० काचल लवणम् । काचोत्पादनसाधने लवणे,
(सोरा) । कणलवणे (काबालोण) ।

काचसौवर्चल न० इत० । काचमृत्तिकासम्भवे लवणे ।

काचस्थाली स्त्री० काचल स्थालीव (पारुलगाछ) । दृक्-
भेदे, काचमयपाले च ।

काचात्त पु० काच इवाजि यस्य । कपर्दकात्रे दृहद्वके ।

काचित् लि० काचे गिक्ये चितं द्रुतं प्रयो० । शिक्यद्वते पदाद्ये
काञ्चन पु० काचि-दीप्तौ ल्यु । स्वनामस्थाने दृक्, चम्पके,
नागकेशरे, उडुमरे, धुसूरे च । स्वर्णे, पद्मकेशरे, काङ्गादि-
षुष्पे दीप्तौ च न० ।

काञ्चनक पु० काञ्चनमिव कायति प्रकाशते कै-क । पल्लभेदे,
कोविदारहृत्ते च । हरिताले न० । [जापाकला] ।

काञ्चनदली स्त्री० काञ्चनमिव दलं यस्याः । स्वर्णकदल्याम् ।

काञ्चनवीरी स्त्री० काञ्चनमिव वीरं यस्याः गौर० ऊप् ।

चीरिणीलतायाम् ।

[गणितारी] ।

काञ्चनपुष्पी स्त्री० काञ्चनमिव पुष्पमस्याः । गणिकारीहृत्ते,
काञ्चनार पु० काञ्चनं दीप्तिस्त्वक्ति कृद-अच् । काञ्चनहृत्ते,
काञ्चनाल पु० काञ्चनाय दीप्त्यै अलति पर्याप्तौ अल-अच् ।
कोविदारहृत्ते । [हरिद्रायां, गौरवनायाम्, स्वर्णवीरीहृत्ते च

काञ्चनी स्त्री० काञ्चनतेऽनया काचि-दीप्तौ करणे ल्युट् ऊप् ।
काञ्चि (ञ्चि) स्त्री० काचि-इन् वा ऊप् । स्त्रीकटिभूषणभेदे,
(चन्द्रहार, गोठ) "एकयदिभवेत् काञ्ची मेखला त्वद्वयटिका ।
वलयः षोडश चोय" इत्युक्तलक्षण यद्यै, गुञ्जायाम् 'अयो-
ध्या सधुरा माया काशी काञ्ची अवन्तिके'ति पुरीभेदे च ।

काञ्ची (ञ्चि)पद न० इत० । जघने ।

काञ्चिक न० अनुज-धालर्षनिर्देशे वुन् कुक्षिता अञ्जिका
व्यक्तिर्यस्य । आरनाले (कांजी) ।

काण पु० कण-निमीलने घञ् । काके । एकचर्चयुक्ते लि० ।
काण्ड पु० न० कण-शब्दे ड तस्य नेत्वम् दीवः । सम्भवे,
तणादिगुच्छे, दृक्स्त्वन्वे, (गुडी) वाणे, अवसरे, प्रसरे,
नाडीहृन्दे, नावे, वज्रपरिच्छेदात्मके पन्थप्रकरणे, निर्ज-
नस्थाने च । अत्रौटहृत्ते पु० । [करेला] ।

काण्डकटुक पु० काण्डे स्तम्भेऽपि कटुकलितः । कारवेले,
काण्डकीलक पु० काण्डे कीलमिव यस्य कप् समा० । लोभे,
तस्मिन् कीटसंख्यात् हि कीलमिव र्व्यल जायते ।

काण्डतित्त पु० काण्डे तित्तः । भूनिम्बे (चिराता) ।

काण्डपट पु० काण्ड इव पटः । (कानात) पटभेदे, यस्य
संकोचे काण्डरूपता भवति ।

काण्डपृष्ठ लि० काण्डानि पृष्ठे यस्य । शस्त्राजीवे । 'स्वकुलं
पृष्ठतः कृत्वा यो वै परकुलं व्रजेत् । तेन दुश्चरितेनारौ
काण्डपृष्ठ इति कृत' इत्युक्तलक्षणे जने पु० ।

काण्डरुहा लि० काण्डात् प्ररोहते । कटुकाम् (कटुकी
काण्डीर लि० काण्डो वायोऽस्मात्ति ईर । (तीरन्दाज) वाणधरे
अपासार्गे न० । मञ्जिषायां कारवेल्गाम् स्त्री० ऊप् वा ।

काण्डेक्षु पु० काण्डेन स्तम्भेन इच्छुरिव । (तालमाखना) दृक्भेदे
काण्ड पु० कण्ठेनाधीतः कण् । यजुर्वेदीयशास्त्रभेदे । अपत्याय
ऽम् । कण्डपुत्रादौ लि० ।

कातर लि० ऐषत्तरति स्वकार्यं कर्तुं शक्नोति कु+तृ अच्
कोः कादेशः । अधीरे, व्यसनाङ्गुले, भीते, विषये, चञ्चले च ।
तदध्यासितकातराक्षीति रघुः । ते जले आतरति भ्रमते
न त्व विशेषतो मज्जति । उडुमे ।

काटण न० कुक्षितं तणं कादेशः । कुक्षितहृत्ते ।

कात्यायन पु० कव्यस्यापत्यं फक् स्तुतिभेदे । स च धर्मशास्त्र
कर्ता वररुचिनामा व्याकरणशास्त्रिककर्ता च ।

कात्यायनी स्त्री० कव्यस्यापत्यं स्त्री० कञ् । दुर्गायां सा हि कस्या
नरे कव्यस्यापत्यमावीत् । अर्द्धवयस्कायां कात्यायनस्यायां
विधवायाञ्च ।

कादम्ब पु० कद-णिच्-अभ्वच् । (वालहंस) कलहंसे, काणे,
इत्यौ च । कदम्बे भवः अण् । कादम्बमत्व वि० ।

कादम्बर न० कादम्बं राति लाति प्रकृतिव्येन रा-क । ऐक्ये
पुडादौ, तस्य विकारे मद्ये च । कादम्बं कदम्बोद्भवं रसं
राति रा-क । तत्तुल्यरवतात् दधितरे पु० ।

कादम्बरी स्त्री० कुक्षितं नलिनसम्बरं यस्य कौः कदादेशः
कदम्बरी बलभद्रस्य पित्रा अण् । हलिप्रियायास् गदि-
रायास् । कादम्बं रसं राति रा-क गौरा० छीप् ।
कोकिलायाम्, सरस्वत्याम्, शारिकायाञ्च ।

कादम्बिनी स्त्री० कादम्बाः कलहंसा वलाका वा अनुधावक-
त्वेन सन्त्यस्याः इति । भिवशालायाम् । [कालभवे ।

कादाचित्क वि० कदाचिद् भवः कालार्थत्वात् ठक् । कदाचित्-
काद्वेष्य पु० कद्राः अपत्यम् ठक् । नराकारे फणालाङ्गुलवति
देवयोनिभेदे नाम्ने, सप्रे च । [गो सखे च ।

कानन न० सु० कल-दीप्तौ ल्युट् युच् वा । वने, गृहे, ब्रह्म
काननाग्नि पु० ङ्त० । शमीरुणे, तज्जातवह्निना हिवनदाहः
कानीन पु० कयाया अनूयाया अपत्यम् अण् कनीनादेशश्च ।

'कानीनः कयकाजानां मातामहसुतो मत' इति स्मृत्युक्ते
पुत्रभेदे । यथा व्यासः कर्षश्च ।

कान्त पु० कन-क्त, कम-क्त वा । पद्मौ, लौहे, सूर्यपूर्वकः
सूर्यकान्ताशिलायाम्, चन्द्रपूर्वकः चन्द्रकान्तमणौ, वसन्ते
हिज्जलटके च । कस्य ब्रह्मणाऽलो यस्मात् । वायुदेवे ।
कुङ्कुमे लौहभेदे न० । मनोरमे, शोभने, अभोष्टे च
वि० । नाथ्या, प्रियङ्गुद्वये च स्त्री० ।

कान्तपुष्प पु० कानं पुष्पमस्य । कोविदारुद्वये ।

कान्तलक पु० कानं लकति लक-आस्त्रादने अच् । (तुट्) टले टले
कान्तलौह पु० कान्तो लौहो यस्य । अयस्कान्ते । कर्ष० ।

(कान्तिलौह) लौहसारे । [पुष्पोद्भसौपधं यस्य । अशोकद्वये

कान्ताङ्गि, दोहद पु० कान्ताङ्गिः नारीभादस्यः दोहदं
कान्तायसम् न० कान्तमयः अच् समा० । (कान्तिलौह)

लौहसारे । द्व० । अयस्कान्ते मणौ ।

कान्तार पु० कस्य जलस्य सुखस्य अतस्तं कान्तं मनोहरं वा
पृच्छति षट्-अण् । कोविदारुद्वये, कुङ्कुमेदे उपद्रवे, कानने,

पद्मभेदे, महारण्ये, दुर्गमवर्त्मनि, गर्त्ते च ।

कान्तारक पु० कान्तं वनस्पत्यति षट्-अणुल् (काजला) इकुभेदे
कान्ति स्त्री० कम-क्तिन् । शोभायां, दीप्तौ, अभिलाषे च ।
कान्तिदा स्त्री० कान्ति+दा-क । सोमराजीकृतयास् कान्तिप्रदेवि०
कान्तिदायक न० कान्ति-दा-अणुल् । कालीयकटके । कान्ति-
प्रदे वि० । [भक्त्यभेदे ।

कान्दवन० कन्तौ भर्जनपात्रे संस्तुगन् अण् । (मिठाई) प्रकात्रे
कान्दविक वि० कान्दवं पञ्चमस्य ठक् । अपूपकारिणि तदु-
पजीविनि (मिठाईकर) । [भीत्या पलायिते ।

कान्दिग्भूत वि० कां दिग्ं यामीत्युक्तिभूतः प्राप्तः पृथो० ।
कान्दिशीक वि० कां दिग्ं यामीत्याह ठक् पृथो० । भीत्या
पलायिते । [पृथो० । देशभेदे, विपभेदे च (कनौज)

कान्यकुञ्ज न० कन्याः कुञ्जा यत् कन्याकुञ्ज+स्वार्थेण्
कापटिक वि० कपटेन चरति ठक् । कपटव्यवहारिणि शठे,
पर्यस्मिन् च । छात्रभेदे पु० ।

कापथ पु० कुक्षितः पन्थाः अच् समा० कादेशः । निन्द्ये वर्त्मनि ।
कापालिक पु० कपालेन मलककर्परेण व्यवहरति भोजनपा-
नादिकं करोति ठक् । खनामख्याते वर्षे, कुलाचारभेदे च ।

कापिल पु० कपिलेन भोजनमार्गतेऽण् । सांख्यशास्त्रे,
पिङ्गलवर्णे च । तद्वति वि० ।

कापिश न० कपिशवर्णोऽस्त्यस्य प्रज्ञावर्णः । मद्यभेदे ।

कापिशायनी स्त्री० कपिशस्य मद्यभेदस्यायनम् स्थानं अय-
ल्युट् छीप् । द्वाञ्चालतायाम् ।

कापुरुष पु० कुक्षितः पुरुषः कौः कादेशः । निन्दितपुरुषे ।

कापोत न० कपोतानां समूहः इण् । पारावतसमूहे । कपोत-
वर्णत्वात् कपोतस्येदम् अण् । सौवीराङ्गने, सर्जिकाकारे च
कापोताङ्गन न० कापोतं च तदङ्गनं चेति कर्म० । सौवीराङ्गने
काफल पुः कुक्षितं फलमस्य । (कटफल) द्वयभेदे ।

कास न० कम-णिच्-अच् । शुभ्रे, इष्टानतिक्रमे, निक्वासे च ।

कम-वञ् । कास्ये, अरुसतौ, इच्छायासमोदविषयाभिलाषे,
'पु'सा या विषयामेवा स कास इति भवत्येते' लुक्कलक्षणे
विषयामेवण्ये, कन्दर्पे च पु० । [पत्न्याम् रतौ ।

कासकला स्त्री० कासस्य कला प्रिया । कलाहेतत्वात् कास-
कासकार वि० कामं काम्यं करोति अण् । कामतः प्रवृत्तौ
लासकेलि पु० कामे रतौ केलिप्रस्य । जारे । कर्म० । सुरते

कासमाप्तिन् वि० कामं गच्छति गम-णिनि । यथेष्टाचरण-
शीले । पृथो० सम् । कामं गामीत्ययत्न [स्वच्छावारे

कासचार पु० कामेन स्वेच्छया चर+घञ् चारः ।

कामदं विष्कामान् ददाति दाक । अभीष्टदायके, वनभेदे च
कामदुघा स्त्री० कामं दोषि दुह-क घादेणः । अभीष्टसन्दा-
वित्राम् सुरभौ गवि ।

कामदुह स्त्री० कामं दोषि दुह-किप् । सुरभौ गवि । [गवि
कामधेनु स्त्री० कामस्य अभीष्टस्य दोहनस्य हेतुर्धेनुः । सुरभौ
कामध्वंसिन् पु० कामं ध्वंसयति ध्वन्स-णिच्-णिनि । शिवे ।
कामपाल पु० कामान् पालयति पाल-रजणे-ञ्ण । वनभेदे ।
कामम् अयं कम्-णिङ्-ञञ् । अनुमतौ, प्रकामे, पर्याप्तौ,
अल्लयायान् अनुमतौ, अकामानुमतौ, खल्वन्तर्धे, अनि-
ष्टस्यागत्या स्त्रीकारे च । [रूपे, सुन्दररूपे च वि० ।

कामरूप पु० स्वनामख्याते देवभेदे । कामोरूपं यस्य ! खेच्छा
कामरूपिन् पु० कामतो रूपं यस्य इति । विद्याधरे । मनो-
रूपवति, खेच्छारूपधारिणि च वि० ।

कामल पु० कामेन लक्ष्यति लस-ङ । वसन्तकाले । मलय-
लच् । कामयुक्ते वि० । कामं कामिं लुनाति लू-ङ । रोग-
भेदे (कायोल) पु० स्त्री० स्त्रियां टाप् ।

कामवल्लभ पु० इतः । आम्नष्टवे तन्मुकुलं हि कन्दर्पप्रियम् ।
कामवृन्ता स्त्री० कामतो वृत्तं यस्याः । पाटलायाम् ।
कामवृत्त पु० कामेन वीजादुरनिरपेक्षतया यथेच्छं वृत्तः ।
वन्द्यै (परगङ्गा) ।

कामशर पु० कामस्य शर इव मुकुलवन्नेन । आम्नष्टवे ।
कामसख पु० इतः । कामस्य सखा+टच् समा० । वसन्तकाले,
तद्द्वीपके चन्द्रे च । [वात्स्यायनप्रणीते अन्ये ।
कामस्तन नः कामस्य तत्तन्मस्य स्तनम् । कामतन्त्रप्रतिपादके
कामाङ्गुश न० कामस्याङ्गुश इव । नखे ।
कामात्मता स्त्री० कामात्मनो भावः तत् । कर्मफलभिलाषशी
लत्वे । कामात्मता न प्रशस्तेति मनुः ।

कामात्मन् वि० कामे फलतृष्णायामात्माऽन्तःकरणं यस्य ।
फलकामनावति, कामाकुलचित्ते च । काम आत्मा स्वरूपं यस्य ।
काममये काव्यमानविषयशतकुलचित्तत्वेन तद्रूपता पद्मस्वभावे ।
कामान्ध पु० कामं यथेष्टमश्नयति स्वरं विरहिणम् चुरा०
अन्ध-अच् । कोकिने । कामेनाम्नः इतः । विवेकहीने वि० ।
कामालु पु० कामतोऽलति अल-पर्याप्तौ ण् । रत्नकाञ्चनदृष्टे
कामावशा(सा)यिता स्त्री० कामान् अवशेते अव+शील्
णिनि तस्य भावः तत् । अग्निमादादविधैर्धर्मसम्यग् सत्य-
सङ्कल्पतरूपे ऐश्वर्य्ये कामान् अवसात् निवेतुं शीलमस्य
स्यतेः चिनि ततस्तत् । कामावसायितायैवार्थः ।

कामिन् पु० काम-णिनि । चक्रवाके, पारवते, चटके, सा-

रसखगे च एतेषां कासाधिक्यात् कामित्वम् । कामवति
वि० स्त्रियां ङीप् कामिनी । मोरस्त्रियाम्, दारुहरि-
द्रायाम्, मदिरायाञ्च स्त्री० ।

कामीन् पु० काममनुगच्छति ख । रामपूगे । कामानुगते वि०
कामुक पु० कम-णिङ्-उक् । अशोकदण्डे, अतिमुक्तके, माध-
वीलतायाम्, चटके च । मैयनकामनातिशयवर्तति वि० । स्त्रियां
ङीप् कामुकी । इच्छासात्वयान्त टाप् कामुका । [लतायाम्
कामुककान्ता स्त्री० कामुकानां कान्ता प्रिया । अतिमुक्तक
कामिल्य पु० कमिलाया नद्या अदूरभवो देवः ख । उत्तर
देवभेदे, तत्र जातायां गुग्गुलूचनारुखायां लतायाञ्च ।

काखल पु० कम्बलेन परिहृतो रयः । कम्बलेन सन्तानादिहिते रये
काखलिक पु० कम्बुः शङ्खः शिल्पमस्य । शङ्खकारे (शांखारि)
काख्योज पु० कम्बोजो देशोऽभिजनो निवासो वा यस्य अण्
कम्बोजदेशोद्भवेऽप्ये, पुद्गागदृष्टे, स्लेच्छभेदे च । धवलख-
दिरे, मापपण्यान्, हयपुच्छाञ्च, स्त्री० ङीप् ।

काश्य न० कम-णिङ्-यत् । 'यत् किञ्चित् फलमुद्दिश्य, यत्न-
दानतपःक्रिया । क्रियते बहुलाभासं तत्काम्यं परिकी-
र्तितमित्युक्ते कर्मणि । कमनीये, सुन्दरे च वि० ।

काय पु० वीर्यतेऽन्नादिभिः चिज् घञ् वि० । देहे । कः प्रजा-
पतिर्ब्रह्मा वा देवताऽस्य अण् इत् अन्नादेशः दक्षिरया-
देशश्च । प्रजापतिदेवताके चरौ, प्रजापत्यविवाहे कनिष्ठा-
नामिकयोरधोभागे, स्वल्पाङ्गुलिमूलरूपे, ब्राह्मे तीर्थे, लज्जे,
स्वभावे, मूलधने च ।

कायस्थ पु० काये तिष्ठति काय+स्था-क । परमात्मनि, लिपि-
करदन्तौ (कायत) जातिभेदे च । कायस्थित्वनया स्वा-क
टाप् । हरीतक्यस् कामलक्याञ्च स्त्री० ।

कायिका स्त्री० कायेन निर्वाह्या ठक् । गवादिकर्मकरण-
रूपायां 'दीह्यवाह्यकर्मयुक्ता कायिका ससुदाहते'ति स्मृत्यु-
क्तायां दृष्टौ प्रत्ययं पणतद्वादिदयद्वौ च 'कायाविरो-
धिनी शब्दत् पञ्चाद्वादा तु कायिकेति नारदवचनात् ।

कार पु० कृहिंसायां, क करणे वा भावे घञ् । वध्ये, निम्ब्ये, यत्ने
क्रियायाञ्च । कृ विरोधे आधारे घञ् । हिमाद्रौ, यनौ च ।
कर्मोपपदे कर्त्तरि अण् । तत्तत्कर्मकर्त्तरि यथा कर्म-
कारः स्वर्णकार इत्यादिः । कृ-कर्मणि घञ् विविधे
धान्यादिराशौ ।

कारक लि० क-खुन् । क्रियाजनके । क्रियोपाधिके साक्षात्
क्रियान्वयिनि व्याकरणोक्ते कर्त्तृकर्मादिषु षट्पु न० ।

कारकदीपक न० अलङ्कारशास्त्रे अर्थालङ्कारभेदे शा० १०५० ।

देशप्रत्ययान्वयेषु न्यायमते प्राग्भावप्रतियोगिनि घटपटादि
विचाररूपे कार्ये, विनश्यरे, अवयववति, देहादौ,
विवादे, पुण्यापुण्यरूपे अपूर्व्ये च । कर्तव्ये वि० ।

काश्य न० कश्य भावः व्यञ् । कश्यते । स्वार्थे व्यञ् । कशे
सालहजे, नकुचे (डेयो) हजे च पु० ।

कार्पापण्य पु० न० कर्षस्यायम् अण् जा+पण्य-ञञ् कर्षस्य
आपण्यः । (काहन) षोडशसु प्रयेषु, प्रये च । [तोला)
कार्पिकपु० कर्षस्यायम् ठञ् । पण्यचतुर्थभागे, रूप्यमाने च
कार्प्य पु० कष क स्वार्थे व्यञ् । सालहजे ।

काल पु० कृतितमलति अल-अञ् कोः कादेशः । कल्पवर्णे ।
तद्वति वि० । लौहे, कङ्कोलके, न० । कालयति सर्वं चुरा०
कल०-अञ् । यमे, महाकावे शिवे, शनैश्चरे, कोकिले, रक्त-
चित्रके, कासभर्द्दे, लण्यदण्डादिसमये च पु० । अयं च
सर्वकार्येषु निमित्तं कारणम् । स च आदितादिप्रिया-
यचय्यरूपसदुपाधिको घटादिरूपो वा ।

कालक पु० चु० काल-खुल् । जलौ, (देहस्थचिह्नभेदे) जलव्याले
च । कालशाके, यकति, बीजगणितोक्ते अव्यक्तराशिसंज्ञा-
भेदे च न० । [खज्जने, कलविद्धे, दालूहे च ।

कालकण्ट पु० कालः कण्ठो यस्य । नीलकण्ठे शिवे, मयूरे,
कालकूट न० कालमपि कूटयति दहति, कूट-अण् । विषे,
कालस्य स्त्र्योः कूटो राशिरिव । देवासुररण्ये देवैर्हतस्य
पृथुमालिनः । दैत्यस्य रुधिराज्जातसारश्चतस्रसन्निभः ।
निर्वासः कालकूटोऽस्य सुनिभिः परिकीर्तितः । सोऽ-
हिच्छले, षडङ्गवेरे कोङ्कणमलयेश्वरदित्युक्ते ह्यनिर्वासरूपे
विषभेदे पु० न० । [च । सूत्र्ये ।

कालकृत् पु० कालं समयां स्वगत्या करोति कृ-क्विप् तच्
कालकेशी स्त्री० कालः केश इव पलादिये स्याः । नील्यामोषधौ
कालखण्ड न० कर्म० । दक्षिणकुक्षिस्थे मांसखण्डे यकति ।
कालचक्रा न० कालचक्रमिव षड्वृत्तरूपारवत्त्वात् सदा परि-
वर्त्तमानत्वाच्च । कालस्वरूपे द्वादशमासात्मके संवत्सर-
स्वरूपे चक्रे । [ज्योतिर्विदि दैवज्ञे ।

कालचिन्तक पु० कालं चिन्तयति विचारयति चिन्ति-खुल् ।
कालधर्म्म पु० इत० स्त्र्यौ, समयस्य भावे च ।

कालनियोग पु० कालेन कृतो नियोगः कालस्य वा नियोगः
आज्ञा नि+युज-यञ् । देवान्नायां, कालकृतनियमे च
कालनिर्यास पु० कर्म० । युगलौ ।

कालनेमि पु० रालसभेदे, हिरण्यकशिपुपुत्रे दैत्ये च 'काल-
नेमि'वधे युद्धे इति पुराणम् ।

कालपर्ण पु० कालं कर्णं पर्यामस्य । तगरहजे ।

कालपुच्छ पु० कालः पुच्छोऽस्य । 'गुरौरेणसमः कालपुच्छो सति
भिरोरित' इत्युक्ते ष्टगभेदे ।

कालपृष्ठ पु० कालं पृष्ठमस्य । ष्टगभेदे, कङ्कपर्णशि, चापे च
कालोयम इव पृष्ठमस्य । कर्णस्य चापे ।

कालमान पु० कालं मानमस्य । कृष्णजीरके, कृष्णतुलस्याञ्च ।

कालमूल पु० कालं मूलमस्य । रक्तचित्तकण्ठे ।

कालसेवी स्त्री० कालं वर्षं मिषति स्वर्द्धते चिप-अण् । नञि-
द्यायाम्, भोगराज्याम्, विवृति च ।

कालरात्रि स्त्री० कालस्य रात्रिर्नाशिका । सर्वभूतापहारि-
ण्याम् ष्टत्युदेव्याम् यस्यभगिन्याम्, कल्याणरात्रौ, दीपा-
वलीतु या प्रोक्ता कालरात्रिश्च सा नतेत्युक्ते कार्तिका-
मासाख्यारात्रिसमये च ।

कालवण्य न० कर्म० । विड्त्वण्ये ।

काललौह न० कर्म० । कृष्णायस्य लौहेभेदे ।

कालदन्त पु० कालं कृष्णं दन्तमस्य । तुलत्यहजे ।

कालशाक न० कर्म० । आङ्गिष्ये शाकभेदे ।

कालसर्प पु० नित्यकर्म० । कृष्णसर्पे महाविषे (केडटो सापे)

कालसार पु० कालेन सारः श्वलः । कृष्णसारभिधे ष्टगे.

कालसूत्र न० कालस्य यमस्य सूत्रमिव । कुलानचक्रसूत्र-
क्षेदनरूपे नरकभेदे ।

कालसेय न० कलस्यां दयिकुम्भे भवं हक् । तक्ते ।

कालस्तन्ध पु० कालः स्तम्भो यस्य । तमालहजे, तिल्लुकहजे,
जीरकहजे, दुष्पदिरे, उडुस्वरे च ।

काला स्त्री० काल+अर्शाद्यच् । कृष्णविवृति । कालयति
अच् । मञ्जिष्ठायाम् । कल-क्षेमे कर्मणि वञ् । अश्वगन्धा-
याम्, पाटलाहजे, कृष्णजीरके, नीलकायाञ्च । [चन्दने ।

कालागुरु ग० कर्म० । प्राग्ज्योतिषदेशोत्पत्तिके कृष्णागुरु-

कालाग्नि पु० कालकारः ष्टत्युकारी अग्निः । प्रलयाम्नौ
कालानलादयोऽप्यत्र । [कलविद्धे, कपिल्ले पक्षिणि च ।

कालानुनादिन् पु० अतुनदति अतु नदगिणि कर्म० । भस्मे
कालानुसारक न० कालः ष्टगमद् इवाडुसरति 'दूरतो
गच्छति' स्त्र-खुल् । कृष्णागुरुणि प्रीतांस्त्वचन्दने ।

कालानुसारिन् न० कालः ष्टगमद् इवानुसरति गन्धेन
दूरतो गच्छति शिनि । भैलेये गन्धद्रव्ये ।

कालानुसार्य पु० न० । कालेन ष्टगमदेनानुसार्यते अनु-
सृ-खयत् । गैलजे गन्धद्रव्ये, शिंशपाहजे, (शिखे) तगरे च

कालान्तरविघ पु० कालान्तरे दंशनकालात् बद्धकालानन्तरं

विषं यक्ष। सूयिकादौ। तस्य हि विषं कालान्तरे कष्टदम्
कालायस्य न० कर्म०। लौहभेदे।

कालाशुद्धि स्त्री० कालस्य शुभकर्माद्योग्यसमयस्य अशुद्धिः।
शुभकर्माकरण प्रयोजके स्तुत्याद्युक्ते कालदोषे।

कालिक पु० काले वर्षाकाले चरति ठक्। वक्रस्यगे, कालं
कृष्णवर्णमनुसरति ठक्। कृष्णवन्दने कालायुस्थि।
प्रकटः दीर्घः कालोऽस्य प्रकृष्टे ठक्। वेरे। कालेन निर्हते
कालस्येदं वा ठक्। कालभवे कालसंबन्धिनि च लि०। कालो
वर्णोऽस्यस्याः ठक्। देवीभेदे दृष्टिकपलद्वये, (विचाति)
क्रमेण देववस्तुमूले, नवमेषे, पटोलशाखायां रोमा-
ल्याम् मांसां, काक्याम्, शिवायां, सिंघावली, स्वर्णादिदोषे
सुरायां, काकोल्यां, श्यामास्यविहगे प्रतिभासदयद्वौ
कुम्भटिकायां, निगिरायां हरीतक्यां च स्त्री०।

कालिङ्ग पु० कृतितं लिङ्गमस्य। भूमिकर्कारौ, हस्तिनि, सर्पे,
लौहभेदे च। कालिङ्गानां राजा अस्। कलिङ्गदेशपतौ
न्यतौ वज्रपु तस्य लुक् कलिङ्गाः। 'कलिङ्गदेशसारथ्य पञ्चा-
टयोजनं शिवे!। दक्षिणस्यां महेशानि! कालिङ्गाः परि-
कीर्तिता इत्युक्तदेशभेदे व० व० गौरा० डीप्। राजकर्कश्याम्।

कालिन्दी स्त्री० कलिन्दाद्रौ भवा अण्। यमुनायाम्।

कालिन्दीभेदून पु० भिनत्ति हनेनाकर्षणेन गतिरीधनादिना
अन्यथा करोति भिद-ल्लु इत०। बलभङ्गे तत्कथा च हरिवंशे
कालिसन् पु० कालस्य भावः इमनिच्। कृष्णतायाम्।

काली स्त्री० कालो वर्णोऽस्यस्याः अच् डीप्। देवीभेदे,
मत्स्यगन्ध्यायां व्यामसातरि सत्यनत्याम्, नवसेवाली,
परीवादे काकाङ्गल्यां, विडति, रात्रौ, दृष्टिकाल्याम्,
(विचाति) बह्वर्जिज्ञाभेदे च।

कालीयक पु० कालस्य वर्षास्त्रायं दृढाच्छः संज्ञायां कन्।
दारुहरिद्रायाम्। कृष्णचन्द्रे न०।

कालेच पु० कवेरपत्यम् ठक्। दैत्यभेदे, (कालाव कृष्णपर्य
ताये प्रभवति ठक्। यकृति। कालचन्द्रे न०। स्वार्थे
कन्। कुङ्कुरे। कालीयके चन्द्रे न०। हरिद्रायाम् पु०।

काल्पनिका लि० कल्पनायाः व्यागतः ठक्। कल्पिते, आरोपिते,
कल्पनाभवे च। [गर्भधारणयोग्यकालप्राप्तायां गवि।

काल्या स्त्री० कालः गर्भधारणयोग्यः समयः प्राप्नोऽस्य यत्।

कावेरी स्त्री० कस्य जलस्य वेरं शरीरं तस्मैदमित्यण्। सरि-
न्नेदे। कुक्षितमपधिलं वेरं यस्याः स्नाङ्गात् डीप्। वेश्यायां
५३०। हरिद्रायाम्। [कवित्वे च।

काव्य पु० कविरैव स्वार्थे व्यञ्। युक्ते। कवेः कर्म०। प्रत्यभेदे

काव्यलिङ्ग न० अर्थालङ्कारभेदे। सा० १० परि०।

काव्यार्थापत्ति स्त्री० अर्थालङ्कारभेदे। सा० १० परि०।

काश दीप्तौ भा० आत्म० अक० सेट्। काशते अकाशित,
काशमास चकारे शिच् अचकाशत् त।

काश दीप्तौ दिवा आत्म० अक० सेट्। काशते। अकाशित
शिच् अचकाशत् त।

काश पु० काश-अच्। रोगभेदे, क्षुते, दृष्टभेदे च। तत्-
पुष्पे न०। खलं। काशकः। काशभेदे।

काशिराज पु० इत० टच् समा० ड्यापोरिति ह्रस्वः। नटभेदे,
दिशोदासे धन्वतरौ नट्ये च।

काशी स्त्री० काण-अच् गौरा० डीप्। स्वनामख्यातायां
नगर्यां 'काशीतलवाहिनी गङ्गे'ति प्रश्नोत्तरसंज्ञानम्।

काशीश न० कं जलमनुते व्याप्ति क-अश-णिनि तेषु अर्धे
इष्टे क। (हीराकस) उपमातुभेदे तत्संयोगात् दन्ता-
दितौ जलस्ववशात् तस्य जलव्यापनप्रधानत्वम्।

काशीर न० कशीरदेशेषु भवः अण्। कुङ्कुमे, पुष्कर-
मूले, टङ्के (सोहगा) 'शारदापीठमापरम्य कुङ्कुमाद्रित-
टान्कम्। तावत् काशीरदेशः स्यात् पञ्चाशयोजनात्मक
इत्युक्ते देशे व० व० च। तेषां राजा अण्। काशीरनट्ये।
तस्य वज्रपु लुक्। काशीराः।

काशीरज न० काशीरदेशे जायते जन-ड। कुङ्कुमे, कुटे,
(कुङ्कु) पुष्करमूले च। गौरा० डीप् गान्ध्यायाम् अतिवि-
धायाम् स्त्री०। न०। काशीरजन्मायव।

काश्यप पु० कश्यपस्य गोत्रापत्यम् विदाद्यञ्। मुनिभेदे, ऋग-
भेदे, मीनभेदे, गोत्रभेदे, तत्प्रवरान्तगतसुनिभेदे च
कश्यपात्मजभावे हि०।

काश्यपि पु० कश्यपस्यापत्यम् इञ्। गरुडायजे अरुणे।

काश्यपी स्त्री० कश्यपस्येवम् अण् डीप्। पृथिव्याम्।

काश्यपेय पु० कश्यपस्यापत्यम् ठक्। सूर्ये। गरुडे च।

काष्ठ न० काश-अण्। इन्धने दाक्षिण्ये। [व्याम्

काष्ठकदली स्त्री० काष्ठमिव कठिना कदली शाक०। वनकद-
काष्ठकीट पु० इत०। घुणाख्ये कीटे। [पक्षिभेदे।

काष्ठकुट्ट पु० काष्ठं कुट्टयति क्षिनत्ति अण्। (काष्ठकीटकरा)

काष्ठकुहाल पु० कुष्ठहालयति दलं विदारणे अण् शक०
कुहालः इत०। नौकादेर्गलापनवर्नाथं काष्ठपटिते कुहाले।

काष्ठतच् पु० काष्ठं तजति क्षिप्। रथकारे वर्द्धकौ (कुतर)
ख्याते सङ्कीर्णवर्णे।

काष्ठतच्छक पु० काष्ठं तजति लुक्। रथकारे वर्द्धकौ (कुतर)

काष्ठलेखकं पु० वाचं लिखति खलु । पुष्पाख्यं कीटे ।
 काष्ठा स्त्री० काश-अण् । दिशि, दाक्षरिद्रायाम् स्थितौ,
 पर्यवसानभूमौ, अष्टादशनिमेषात्मके काले, उत्कर्षे, काष्ठागत
 स्नेहरसावृद्धिमिति कुमारः । सीतायाश्च परा हि काष्ठा
 तपसस्तया पुनरिति कुमारः ।
 काष्ठान् वाहिनी स्त्री० पुनः पुनरख्यं वहति शिनि, काष्ठस्याम्बु
 वाहिनी । काष्ठरचितनौकाकृतजलसेचन्याम् द्रोण्याम् ।
 (सेवोनी) । [सिष्ट कासामास शिच् अचकासत् त ।
 कास कृत्तिशब्दे आदि० आत्म० अक० सेट् । कासते अका-
 कास पु० कास-अच् । रोगभेदे ।
 कासघ्नी स्त्री० कासं रोगं हन्ति टक् । कष्टकार्याम् । [भेदे ।
 कासमर्हं पु० कासं हन्नाति ऋद-अण् । (कालकाष्ठन्दे) हन्-
 कासमर्हन् पु० ऋद-ल्यु इत० । पटोले ।
 कासर पु० के जले आसरति आ+अ-अच्, ईषत् सरति
 स्य लकारत्वात् कोः कादेशः वा । मङ्गिषे ।
 कासार पु० केन जलेनासम्यक् सारोऽश्च, ईषत् सारोऽश्च
 वा । सरोवरे, समग्रे निष्पन्नो वा महाजलाशये ।
 कासारि पु० इत० । कासमर्हं, आलुके च ।
 कासीश न० जुहः कासः कासीतां श्यति शो-क । (हीराकस)
 उपधातुभेदे । [रोगेच ।
 कासू स्त्री० कष-ऊ शिच् । विकलवाचि, दीप्तौ, बुद्धौ,
 काहल पु० कृत्तितं हलति लिखति अच् कोः कादेशः ।
 कुहूटे, विह्वले च । शब्दभाले, महादङ्गायाम्, वाद्यभेदे,
 महाध्वनौ, अव्यक्तवाक्ये न० । शुष्के, अग्ने, खले च लि० ।
 काहलापुष्प पु० काहलेन पुष्पमस्य । धूसरे ।
 कि ज्ञाने जुहो० पर० सक० अनिट् । विकेति अकैपीत् ।
 किंवदन्ति (न्ती) स्त्री० किम्+वद-भिच् वा डीष् । जन-
 मृतौ सत्ये असत्ये वा लोकापवादे ।
 किंवा अव्य० किञ्च वा च इ० । विकल्पे, अद्यवेत्यर्थे ।
 किंशार पु० कृत्तितं श्रृणाति किम्+शृ-जुण् । धान्याद्यप-
 भागे, वाण्ये, कङ्कपक्षिणि च ।
 किक्कीदिवि पु० किक्कीति दीव्यति शब्दायते किक्कि+दिवि-
 इन् नि० दीर्घः । चापविहगे । [स्त्रियां डीष् ।
 किङ्कर नि० किञ्चित् कृत्तितं वा करोति-ट । भृत्ये, सेवके ।
 किङ्किणी स्त्री० किञ्चित् किणं करोतीति णिच्-अच्-गौरा०
 डीष् । कटिभूषणे सुदृष्यिष्ठकायास् विकङ्कतदण्डे च ।
 किङ्किर पु० किम्+कृ-क । कोकिषे, भ्रमरे, हये, कन्धर्पे च ।
 रत्नावर्णे स्त्री० ।

किङ्किरात पु० किङ्किरां रक्तवर्णमतति गच्छति पुत्रद्वारा
 अण् । अशोकदण्डे, शुकपक्षिणि रक्तान्ध्रव्ये (रक्तभाटी)
 अत-अच् कर्म० । कन्धर्पे, कोकिषे च । [वनायाञ्च ।
 किञ्च अव्य० किञ्च च च इ० । आरम्भे, रुसुतये, साकल्ये, सम्भा-
 किञ्चन अव्य० किम्+चन । असाकल्ये, अल्पे च । वृत्तिकर्ण-
 पलाशे पु० ।
 किञ्चित् अव्य० किम्+चित् । असाकल्ये, अल्पे च ।
 किञ्चुलुक पु० किञ्चित् चुलुस्मति सौत चुलुम्प-डु संज्ञायां कन् ।
 (केचौ) सहीलताख्ये कीटभेदे ।
 किञ्जल्क पु० किञ्चित् जलति जल-अपवारणे क तस्य नेत्रम् ।
 केसरे, पुष्परेणौ, नागकेशरे च पद्ममध्यस्थे केशाकारे ।
 करहाटवेष्टने न० ।
 किट गतौ सक० भवे अक० आ० पर० सेट् । केडति अकेटीत्
 किटि पु० किट-गतौ इन् किञ्च । मृक्रे । [जले च (काट)
 किट्ट न० किट-क्त इडभावः । धातुनां मने, तैलाद्यधोभागस्थे
 किण पु० कण गतौ अच् टपो० अत इत्त्वम् । (धंटा) ।
 शुष्कवर्णे, मांसग्रन्थौ, वर्षणे च चिह्ने च ।
 किण्विही स्त्री० किण-अस्यर्थे इनि किण्वी ग्रायान् हन्ति ड
 गौ० डीष् । अपामार्गे ।
 किण्व पु० न० कण-व नि० । सुरावीजे द्रव्ये 'किण्वादिभ्यो
 मदशक्तिवदि'ति सांख्यभूतम् । पाप्मे न० ।
 कित संशये रोगापनवने च आ० पर० सक० सेट् । चिकित्सति
 अचिकित्सीत् । वासे अक० इच्छायां सक० । केवति अकेतीत्
 कित ज्ञाने जुहो० पर० सक० सेट् । विकेति अकेतीत् ।
 कितव पु० कि-भावे-ज्ञा कितेन वाति वा-क । द्यूतकारके,
 वङ्गके, खले, चोरनामकगन्धद्रव्ये, धूसरदण्डे च ।
 किन्तु पु० किञ्चिन्नात्वा नमुयस्य । अटपादे (माकङ्गुषी)
 कीटभेदे । [विरुद्धार्थे, किं पुनरित्यर्थे च ।
 किन्तु अव्य० किञ्च त्व च इ० । पूर्ववाक्यसङ्कोचप्रापने, प्रायुक्त-
 किन्नर पु० कृत्तितो नरः कुत्ता च अश्वसखले नरदेहत्वात्
 नरसखले चाश्वदेहत्वात् । देवकीनिभेदे देवाणां गायके ।
 किन्नरेश पु० इत० । जुहोरे धनदे ।
 किन्तु अव्य० किञ्च त्व च इ० । प्रत्ये, वितर्के, सादृश्ये, स्थाने च
 किम् अव्य० कै डिङ् । प्रत्ये, निषेधे, वितर्के, निन्दायाञ्च ।
 किमु अव्य० किञ्च त्व च इ० । विमर्षे सम्भाषनायाञ्च ।
 किमुत अव्य० किञ्च उत च इ० । प्रत्ये, वितर्के, विकल्पे,
 अतिशये च ।
 किम्पच नि० किं पचति अच् । कषणे सहि आत्मादरपूर्ति-

मानं पचति नागन्तुमातिविश्वोदानार्थम् ।
 किम्पवान् लि० किम्प+पच-आनच् । आलोदरपूर्तिमानं
 पाककर्त्तरि कप्रथे । [कप्रथे लि० ।
 किम्पाक पु० निन्दितः पाकोऽस्य (साकाल) इतिख्याते दृष्टे ।
 किंपु(पू)रुष पु० कुत्सितः पु(पू)रुषः । देवयोनिभेदे देवगायके ।
 हिमाचलहेमकूटयोर्मध्यस्थे नववर्षात्मकजन्महीपस्यैकतमे वर्षे
 कियत् लि० किम्+परिमाणे, वतुप् किलः क्यादेशः वस्य वः । किं-
 परिमाणे इत्यर्थे । [डिक्चे टिक्चोपेणुल् । उद्योगे उल्लाहे ।
 कियदेतिका स्त्री० कियत् एतत् आरम्भमाणं करोति णिचि
 किर पु० कुरक । शूकरे ।
 किरण पु० कृ-क्यु । सूर्ये, रश्मौ च ।
 किरणमालिन् पु० किरणानां मालाऽस्त्वस्य इति । सूर्ये ।
 किरात पु० कीर्यन्तेवस्करा अत्र कृ-क पर्यन्तदेशसमतति
 अयम् । स्त्री० च्छजातिभेदे पर्यन्तदेशाश्विणि, अत्यतनौ,
 'तप्तकुण्डं समारभ्य रामलोढान्नकं शिषे ! । किरातदेशो
 देविधि ! विन्ध्यशैलेऽवतिष्ठति इत्युक्तदेशे च ।
 किराततित्त पु० किरातदेश उत्पत्तिस्थानत्वे नास्त्वस्य अच् ।
 कर्म० (चिरात) ख्याते दृष्टे, अयमभाटले, भूनिम्बे च ।
 किरि पु० कृ-इक् । शूकरे
 किरीट पु० कृ-कीटन् । सुकुटे, शिरोवेष्टने च ।
 किरीटिन् पु० किरीट+इनि । कर्जुने । सुकुटवति लि० ।
 किर्मा स्त्री० किरति किप् किरं माति मा-क गौरा० डीप् ।
 पलाशदले, गृष्टे, स्वर्णपत्रलिकायाम्, लौहपत्रलिकायाञ्च ।
 किर्मीर पु० कृ-ईरन् कित् सडागमय । नारङ्गदले, राक्षस-
 भेदे, चित्रवर्णे च । नङ्गि लि० ।
 किल अञ्ज० किल-क । वाचायाम्, अष्टशयार्थे, निचये, संभाव्ये प्रधि-
 द्प्रमाणद्योतके, सत्ये, हेतौ, अर्चौ, अलीके, तिरस्कारे च ।
 किलकिञ्चित् 'हर्षाद्दुदितगीतादिव्यामिश्रं किलकिञ्चित्सु' इत्युक्ते
 स्त्रीणां पित्रासभेदे 'दमयन्तीकिलकिञ्चित् किले'ति नैषधम्
 किलकिला स्त्री० किलकिलेति श्लोभायां द्वित्वंततः कयच् ततः
 किप् । हर्षस्त्रने, सिंहगादे, वानराणां शब्दानुकरणे च ।
 किलाटक पु० 'नष्टदग्धस्य प्रकस्य पिबहुः प्रोक्तः किलाटक'
 इत्युक्ते शीरविकारे ।
 किलाटिन् पु० किलति क, अट-थिनि कर्म० । वंशे दृष्टे ।
 किलास न० किल-क-तमस्त्विति अस+अण् । चिध्मारोगे (हली)
 किलिस्त्र पु० किल-इन् वती जातः जन-ड पु० । कटे, सूक्ष्म-
 काष्ठे च । [धर्माधर्मफलभूते अनिष्टे संसारे च ।
 किर्विष न० किल-टिषच् बुक् । अपराधे, पाप्मे, रोगे,

किश्चल पु० न० । किं शलति शल-अच् पु० । पल्लवे ।
 किश्चलय पु० न० । किञ्चित् शलति चलति कयन् पु० । पल्लवे ।
 किशोर पु० कश-ओरन् नि० । हस्तिशिशौ, सूर्ये, तरुणा-
 वस्थे 'किञ्चिच्छूरः किशोरः स्यात् यतो हि दशमात् परम् ।
 शूरत्वं दृश्यते किञ्चिदित्युक्ते दशवर्षीयारपञ्चदशवर्षवयस्को
 लि० । स्त्रियां डीप् ।
 किष्क वधे चुरा० आल० सक० सेट् । किष्कयते अचिकिष्कत
 किष्किन्व(न्व) पु० ओङ्देशस्थे पर्यंतभेदे । तत्त्वय्युहायां स्त्री०
 किष्कु पु० स्त्री० किष्क-उ । हा दशाङ्गुलिपरिमाणे, प्रकीर्णदेशे,
 हस्तपरिमाणे च । [नले च (नाडा) ।
 किष्क पर्वन् पु० किष्कुभित्तं पर्वं यस्य । इक्षौ, वंशदृष्टे, पाट
 किसलय पु० न० किञ्चित् सलति सल-गती कयन् पु० । पल्लवे ।
 कीकट पु० किञ्चित् इत्युक्तं कटति पु० । अश्वे । मगधदेशे व० व०
 च 'कीकटेषु गया उपत्येति पुराणम् । कप्रथे, निर्जने च लि० ।
 कीकश पु० कीति कशति कश-शब्दे अच् । चण्डाले ।
 कीकस पु० कीति कसति कस-गती अच् । कसिजभेदे
 अस्थि न० कठिने लि० ।
 कीकि पु० कीति शब्दं कायति डि । चापपक्षिणि ।
 कीचक पु० कीच्यक्तं चकति चक-ल्लयादौ अच् । दैत्यभेदे,
 'कीचका नाम ते वंशा ये स्वनन्यगिलाहताः' इत्युक्ते वेणु-
 भेदे (तलतावांश) विराटराजस्थाले, केकयाधिपे न्यपभेदे च
 कीचकाजित् पु० कीचकं जितवान् जि-भूते किप् । भोमसेने
 'एवं कीचकमिदादथोयत्न । [अवीकितत्-त ।
 कीट वस्त्रे वर्षे च चुरा० उभ० सक० सेट् । कीटवति ते
 कीट पु० कीट-अच् । कसिभ्यः खूले सुद्रुजन्तमाले । स्वार्थे
 कन् । तद्वार्थे मगधजातौ च । कठिने लि० ।
 कीटन्न पु० कीटं हन्ति हन-टक् । गन्धके ।
 कीटजा स्त्री० कीटभ्यां जायते जन-ड । जहनि लाजायाम् ।
 कीटमणि पु० कीटेषु मणिरिव । खद्योते ।
 कीटश्रु पु० किम्+टश-किप् किमः की । किंप्रकारे । ट ।
 कीटशः । कृष । कीटकोऽश्वत्थ ।
 कीनाश्रु पु० कुत्सितं नाशयति किन्नाति नि० यस्मै, 'कीनाशनि-
 केतनातिवि'मिति साधः वानरभेदे, कर्पके, पशुभे, चूहे च ।
 कीर पु० कीति ईरयति इर-अच् । शुक्रपक्षिणि, देशभेदे
 व० व० । मांसे न० ।
 कीर्य लि० कृत् । आच्छन्ने, निहिते, विविधे च ।
 कीर्त्तना स्त्री० चुरा० कत-सुच् टाप् । यशसि ।
 कीर्त्ति स्त्री० च० कत-क्तिश् । यशसि ।

कीर्त्तितं लि० सु० कृत-क्त । कथिते-ख्याते च ।
 कीर्त्तिशेष पु० कीर्त्तिरेव शेषः । सरणे । न० । कृते लि० ।
 कील वक्षे आदिपर० सक० सेट् । कीलति अकीलीत् ।
 कील पु० स्त्री० कील-क । अग्निशिखायाम् । करणे घञ् । शङ्खौ,
 शस्त्रे, कपोथौ सम्भे, वेषे च ।
 कीलक पु० कील+स्त्राये संज्ञायां वा कन् । कीलार्थे, गवां दोह-
 नार्थे वस्त्रवस्त्रम्भे, गवां कण्डूयन्त्रार्थे सम्भे च ।
 कीलाल न० कीलां वह्निशिखामन्ति वारयति अयम् । जले,
 रुधिरं च । कीलाभौवर्गनेः शिखां लाति ला-क । अञ्ठते ।
 कीलेन प्रतिवक्षेन अञ्ठते वार्यते अल-घञ् । पयौ पु०
 कीलित लि० कील-क्त । वद्धे । भाषे-क्त । वक्षे न० ।
 कीश पु० कस्य वावोरपत्यम् अत इज् किः हनुमान् ईशो
 यस्य । वानरे । [उपो] । कीशपर्यायशब्द ।
 कीशर्षण पु० कीशः तन्नोमेव पर्येषस्य । अपामार्गे । जातित्वे
 कु शब्दे आ० आत्म० सक० अजिट् । कवते अकोट ।
 कु आर्त्तस्त्रे तदा० आत्म० सक० अजिट् । कुटादि । कुवते अकुत
 कु शब्दे अदा० पर० अक० अजिट् । कौति अकौमीत् ।
 कु अय्य० कु+हु । पापे, निन्दायाम्, ईर्ष्यार्थे, निवारणे च ।
 भूनौ, धरायाञ्च स्त्री० ।
 कुक आदाने आ० आत्म० सक० सेट् । कोकते । अकोकित ।
 कुकील पु० कोः पृथिव्याः कील इव सन्महेतुत्वात् । पर्वते
 कुकुट पु० कौ कुटति कुट-क । (सुखि) इति ख्याते शकभेदे
 कुकुट पु० सत्कारपूर्वकमलद्रुतकन्यादातरि ।
 कुकुन्दर पु० कुं भूमिं दारयति अन्तर्भूतगल्यर्थे ट-अय् नि० ।
 कुक्षितं कुन्दरमल, स्त्रुयते कामिनाऽल स्त्रुट् नि० वा ।
 स्त्रीणां नितम्बस्थे आवर्त्तकारे पृष्ठवंशादधोगर्भस्थे ।
 कुकुर पु० कुं पृथिवीं कुरति कुर-क । यद्वंशोयन्त्रभेदे तेषां
 ययातिशापात् राज्ञं नालीति पुराणकथा । कुकुरस्त्रिय
 इति नाचः । दशार्धे देशभेदे व० व० ।
 कुकुल पु० कोः भूमेः कुलं कुक्षितं वा कुलम् कु-जलच् धातोः
 कुगागमच । तृषान्वे, बहुभिः सङ्कोच्ये गर्त्तं, वर्ष्मणि च ।
 कुकोल न० कुक्षितं कोलति कुल-अच् । कोलित्ये ।
 कुकुट पु० कु-किप् कुक् तेन कुटति कुट-क । (कुकुडा) ख्याते
 कने, तखेल्लकार्यां, वनकुकुटे, वह्निस्त्रुजिह्वे च स्त्रार्थे कन् ।
 तलैव 'अश्वान्नातो निषाद्यान्त स वै कुकुटकः स्त्रुत' इति
 अन्ते सङ्कीर्णार्थे । स्त्रियां ङीप् ।
 कुकुटमस्तक पु० कुकुटस्त्रेव सस्तकं यस्य । चव्ये (च६) । [त्रतभेदे
 कुकुटत्रत न० ज्वेभ्राष्ट्रकसप्तम्यां सन्नामार्थं स्त्रीभिः कर्तव्ये

कुकुटशिल पु० कुकुटस्य शिलेव शिखा यस्य । कुसुम्भहस्ते
 तस्य हि पुष्पाणि कुकुटशिलातुल्यानि ।
 कुकुम्भ पु० कुक् इत्यव्यक्ता शब्दं कौति कु-भक् । वनकुकुटे ।
 कुकुर पु० कोकते किप् कुरति शब्दायते कुर-शब्दे क कर्म० ।
 खनामख्याते पयौ । अन्विपर्ये डच् न० । [डचभेदे
 कुकुरङ्ग पु० कुकुरस्याप्रयो ईर्ष्यः शाक० । (कुकुरसीडन)
 कुकुवाच् पु० कुक् इत्यव्यक्ता वाक् यस्य । चारङ्गम्भे ।
 कुन्ति पु० कुष-क्वि । उदरे, उदरस्य नामदक्षिणार्धयोश्च (कोकं)
 कुन्तिम्भरि लि० कुन्तिं विभर्ति भ-इन्-सम् च । देवातिभि-
 वञ्चनेनात्मीदरमात्रपूरके ।
 कुत्तिरन्ध्र न० कुत्तेरिव रन्ध्रं छिद्रं यत् । नखे ।
 कुङ्कुम न० कुक्ष्यते आदीयते कुक-उमक् मि० रुम् । काश्मीर
 देशजे खनामख्याते गम्भूय्ये । [नीलमत्तस्थाने पूर्वतमेदे ।
 कुङ्कुमाद्रि पु० कुङ्कुमसाकारः चाद्रिः । काश्मीरदेशस्थं कुङ्कु-
 कुच रोपे, सस्यार्थे, लेखने च सक० कौटिल्ये थक० ड० पर०
 सेट् कुटादि । कुचति अकुचीत् कुचोच ।
 कुच उच्चे शब्दे आ० पर० अक० सेट् । कोचति अकोचीत् ।
 कुच पु० कुच-सस्यार्थे-अच् । खने ।
 कुचन्दन न० कुक्षितं गम्भूनीत्वात् चन्दनम् । रक्तचन्दने,
 (वकम्) डचभेदे च ।
 कुचफल पु० कुचाविव फलमस्य । दाडिम्बहस्ते ।
 कुचर लि० कुक्षितं चरति चर-अच् । परदोषकथनशीले ।
 कुचला स्त्री० कुक्षितं चेत्तन्निव प्रवसत्याः । विवृक्कण्डके गौरा०
 ङीप् । अश्वगायां (आकनादि) । [कोजिला, कुत्ता
 कुज लेवे, आ० पर० सक० सेट् उदित् । कोजति अकोजीत्
 कुज पु० कौ पृथिव्यां जायते जन-ड । नङ्गलपक्षे, नरक खरे,
 हस्तमात्रे च । सीतायां कात्यायनाञ्च स्त्री० ।
 कुम्भटि(टी) स्त्री० कु-किप् कुत् भट-संहृतौ इन्, वा ङीप् ।
 (कुवासा) नीहारे ।
 कुञ्चन न० कुञ्च-ञ्युट् । कौटिल्ये अनादरे च 'वाताद्यावर्त्त-
 सङ्कोचं जनयति यदा सत्ताः । तदा द्रुट्' न शक्नोति कुञ्चनं
 नाम तद्विड्-रित्युक्ते नेत्ररोगभेदे च । खोचं कन् नभोरुपौ ।
 कुञ्चि पु० कुञ्च कौटिल्ये इन् । "अट्टसट्टिर्भवेत् कुञ्चिः कुञ्चयो
 ऽटौ च पुष्कल" नित्युक्ते मानभेदे ।
 कुञ्चिका स्त्री० कुञ्च-प्पुल् टाप् । कण्ठजोरके, (कुचं) इति
 ख्याते मत्स्यभेदे (कन्वी) वंशशाखायां, तावकीहाठने यन्त्र
 भेदे (काटी) उद्वाटिनी कुञ्चिकेति प्रसङ्गादयम् ।
 कुञ्चित न० कुञ्च-क्त । तगरपुष्पे । वक्त्रे, सङ्कुचिते च लि०

कुञ्ज पुं० को पशुव्यां जायते जन-ड ॥ इति हनौ, समन्ता-
त्तादिभिराच्छादिते मध्यम्ये पर्वतादेः स्थानभेदे पुं० न०

कुञ्जर पुं० कुञ्ज-अन्त्यर्थे र । इति च ।

कुञ्जरच्छाय पुं० 'योगो मवावयोदश्यां कुञ्जरच्छायासंज्ञकः ।
भवेन्मवायां संस्थे च शशिन्यर्धे करस्मिते इत्युक्ते योग
भेदे । [प्यत्वात् ।

कुञ्जरपिप्पली पुं० कुञ्जर इव रूपेणा पिप्पली । गजपि-
कुञ्जराशन पुं० कुञ्जरैरुपेतं अश्व-भक्षे व्युट् । अश्वत्थद्वये ।
कुञ्जल न० कुञ्जितं जलं यत् पुं० । काञ्जिके । (आमानि) ।
कुट नौटिल्ये तदा० पर० सक० सेट् कुटादि । कुटति अङ्-
टीत् चुकोट ।

कुट प्रतापने चुरा० आत्म० सक० सेट् । कोटयते अचुकुटत ।
कुट वैकल्ये आ० इदित् प० अक० सेट् । कुटति अचुकुटत ।
कुट पुं० कुट-अच् दुर्गे (गङ्गा) पर्वते, द्वये च । घटे पुं० न० । गृहे
स्त्री० ङीप् । शिवाकुटे अस्ते पुं० आत्म० कुट्ट रत्नवेत्यस्य
कुटङ्ग पुं० कुटं गृहं कपति इ पुं० । गृहाच्छादने, (चात)
गिरिपत्रिकटे च ।

कुटज पुं० कुटे पर्वते जायते जन-ड । (कुर्बी) दृक्भेदे अस्त्र
फलम् इन्द्रवज्रः । कुटे घटे जायते । अगस्त्यसूनुः श्रोत्राचार्यश्च
कुटजवीज न० इत० । इन्द्रवजे ।

कुटम्ब पुं० कुटम् वक्त्रोभयन्तु नटति । श्लोनाकद्वये । श्लोके न०
कुटप पुं० कुट-कपन् । सनौ । गृहसमीपस्थोपवने, कुडवरूप-
म. नभेदे च । पद्मे न० । [ङीप् ।

कुटि पुं० कुट-इन् । द्वये, देहे, जले च । सुदृग्दे स्त्री० वा
कुटिचर कुटौ जले चरति चर-अच् । वारिचरे म्युकरे
कुटीटि)र पुं० अस्त्रा कुटी रेरन् । पर्श्वशालादौ (कुड्डे)

कुटिल नि० कुट-इलच् । वक्त्रे, भक्तुरे च । तगरूपे न०
कुटिलग पुं० कुटिलं गच्छति गम-ड । सर्पे । नद्यां स्त्री०
टाप् । वक्त्रगामिनि नि० । [वा क अच् । यतिभेदे ।

कुटि(टी)चर(क) पुं० कुट्यां कुटौ वा चरति, चकति त्वमति
कुटुम्ब पुं० न० कुटुम्ब-अच् । पोष्यवर्गे बाल्ये, सन्ततौ, द्वितीय
गृहे च । [कुटुम्बत ।

कुटुम्ब धृतौ चुरा० आत्म० अक० सेट् । कुटुम्बयते अचु-
कुटुम्बिनी स्त्री० कुटुम्ब-इनि । पतिपुत्रादिपुत्रायां प्रशंसि-
तायां स्त्रियाम् । [ति-ते अचुकुटत् त ।

कुट्ट छेदने, निन्दने च अद्-चुरा० उभ० सक० सेट् । कुट्टव-
कुट्ट प्रतापने अद्-चुरा० आत्म० सक० सेट् । कुट्टयते अचुकुटत् ।
कुट्टक पुं० कुट्ट-कृत् । स्त्रीवावत्तादौ प्रसिद्धे गणिते अङ्कभेदे ।

छेदने नि० ।

[स्त्रियाः समागमकारयित्वाम् ।

कुट्टनी स्त्री० कुट्ट-व्युट् ङीप् । (कुट्टनी) परपुरुषेण सह पर-
कुट्टमित न० 'केशसनाधरादीनां यद्दे हृष्येति सम्भवात् ।

प्राङ्ः कुट्टमितं नाम शिरःकरविभूषनमित्युक्ते स्त्रीयां
मिताभेदे ।

कुट्टल पुं० न० कुट्ट-कृत् अच् । सुकुले विकाशोन्मुखकलिकायाम् ।
नरकभेदे न० यत् रज्जुभिर्यन्त्रेणा नारकिभ्यो दीयते ।

कुड छेदने सौतः पर० सक० सेट् । कोठति अकोटीत् ।

कुड वैकल्ये आलस्ये अक० मोचने सक० च इदित् भव०
पर० सेट् । कुण्डति अकुण्डीत् ।

कुड पुं० कुड-अच् । द्वये ।

कुडर पुं० कुड-तरन् । मन्वदण्डवन्वनाथस्यो । [द्वये पुं० ।

कुडार पुं० स्त्री० कुड-कारन् । अस्त्रभेदे (कुडात) स्त्रियां ङीप् ।

कुडार पुं० कुड-कारन् । वानरे, द्वये, शस्त्रकारे च ।

कुडेर पुं० कुड-एरन् । श्वेततलस्याम्, वल्लौ, (वावुम्) इति स्थाने
द्वये च । सार्धे कन् । (वावुदतलसी) इति द्वये ।

कुड वैकल्ये आ० इदित् पर० अक० सेट् । कुण्डति अकुण्डीत्

कुड दाहे आ० इदित् आत्म० सक० सेट् । कुण्डते अकुण्डित

कुड रत्नये चुरा० इदित् उभ० सक० सेट् । कुण्डयति ते
अचुकुण्डत् त ।

कुड अदने सक० बाल्ये अक० तदा० पर० सेट् । कुटादि ।
कुडति अकुडोत् चुकोड । [माद्यभेदे ।

कुडप(व) पुं० कुड-कपन् (कपन्) वा । प्रसक्तर्तुशरूपे परि-

कुडमल पुं० न० कुड-कृत् अच् । विकाशोन्मुखकलिकायां,
नरकभेदे न० ।

कुड न० कुड-वत् । भित्तौ, विधेयने च ।

कुडच्छेदिन् पुं० छिद-णिनि इत० । चौरै येन गृहभित्तिं
विदार्य चौर्यं क्रियते ।

कुडच्छेद्य पुं० कुडच्छेद्यं यस्य । खनके ।

कुण आभाषणे, मन्त्रणे च अद्-चु० उभ० सक० सेट् ।
कुणयति ते अचुकुणत् त । [अकोपीत् ।

कुण उपकरणे गृह्ये च तदा० पर० सक० सेट् । कुणति

कुणप पुं० कृत्-अपन् संस्कारणञ्च । तत्प्रमाणे स्तनदेहे श्वे,
पूतिगन्धे च तद्वति नि० । गौरा० ङीप् । विट् चारिकायाम्
(सुवाचालिक) ।

कुणि पुं० कुण-इन् । तद्वद्वये (तुद) कुणितकरे नि० ।

कुण्ड नि० कुटि-अच् । मित्राच्च गन्दे, अकर्मस्थे, कृष्णे च ।
अणुत् । कुण्डकः । दूष्ये ।

कुण्ड पु० कुण्डाते कुडि मदे, कुडि-दाहे वा घञ् । जीवति भर्त्तरि जारजे एते मानभेदे पात्रे, जलाशये च । होसीया-ग्नि त्यागनस्थ नभेदे पु० न० । डीप् । स्वाख्याम् स्त्री० ।

कुण्डपाय्य पु० कुण्डेन पीयते सोमोऽस्मिन् । यज्ञभेदे ।

कुण्डल न० कुडि दाहे रत्नये वा कलच् । कर्णभूषणे, वेष्टने, पाशके, बलये च ।

कुण्डलना स्त्री० कुण्डलं वेष्टनं करोति णिच् ततो युच् । वेष्टने 'विषमां कुण्डलनामवापिते'ति नैषधम् तन्त्रप्रसिद्धे मलाधारस्थिते शक्तिभेदे (जिलिपी) इति ख्याते प्रकाशभेदे गुडचोलतायां सर्पजातिस्त्रियाञ्च ।

कुण्डलिन् पु० कुण्डल+अरुण्ये इति । सर्पे ।

कुण्डलिनी स्त्री० कुण्डलं वलयकारवेष्टनमस्य इति । सर्पाकारेण निवेष्टनयुते तन्त्रप्रसिद्धे शक्तिभेदे, सर्पाञ्च । [कुडि]

कुण्डिका स्त्री० कुण्ड+संज्ञायां कन् । कमण्डौ, स्वाख्याञ्च कुण्डिन पु० कुडि-इनच् । सुनिभेदे विदर्भनगरे देशभेदे च

कुतप पु० कुतश्चित् तपति तप-अच् । सूर्ये, वज्रौ, मात्राये, अतिथौ, गवि, भागिनेये, दौहित्रे च । वाद्ये, नेपालकम्बवे, कुशटये पञ्चदशधाविभक्तदिनस्याष्टमांशे काले च अस्त्री० स च मध्याह्नात् पूर्वात्तरदण्डद्वयात्मकः सङ्कर्तृरूपः कालः । [हने च ।

कुतस् अन्त्य+किम्+तधिल् कादेशश्च । कस्मादित्यर्थे, प्रश्ने, नि-कुतक न० कुतं चर्मनिर्मितस्नेहपात्रमिव कायति कै-क एषो० ह्रस्वः । फलनिरपेक्षतया विकीर्णिते कौतुके ।

कुतप पु० ह्रस्वाः कुतः उपच् । अल्पे चर्ममये एतादिकेह-पाले (कुपी)

कुतस्त्रु न० कुक्षितं तस्त्रु कुगति० । कुक्षिततिन्दुकफले ।

कुतु स्त्री० कुक्षितं त यते तन-क् । चर्मनिर्मिते एतादिकेह-पाले (कुपा)

कुतुचल न० कुतं चर्ममयं स्नेहपालं हलति बिज्जति ह्रस्व-अच् । अपूर्ववस्तुदिद जातिप्रये चेष्टाभेदे, फलनिरपेक्षतया विकीर्णिते कौतुके च । प्रशस्ते, अद्भुते च लि० ।

कुतुष न० कुक्षितं त्वयं कुगति० । (पागा) कुम्भग्राम् ।

कुत्र अन्त्य+किम्+लल् कादेशः । कश्चादित्यर्थे । तत्रधिव् । कुत्रचिदित्यल्यर्थे ।

कुत्स्य निन्दने चुरा० आत्म० सक० सेट् । कुत्सयते अचुकुत्सत

कुत्सा स्त्री० कुत्स-अ टाप् । निन्दायाम्, परिवादे च ।

कुत्सित न० कुत्स-क्त । कुत्सामौषधे (कुड) । निन्दिते लि० ।

कुष्य क्लेशे (कोष) इदित् स्वादि० अक० सेट् । कुष्यति अकुम्बीत्

कुष्य पूतिगन्धे दिवा० पर० अक० सेट् । कुष्यति अकुम्बीत् ।

कुष्य पु० स्त्री० कुष-अच् । हस्तिप्रदृष्टे चित्तकम्बवे 'कुयेन-

नामेन्द्रमिन्द्रवाहनमिति' साधः स्त्रियां टाप् । कुशटये पु०

कुहाल पु० कुं भूमिं दलयति विदारयति दल-अण् । (कोदाल) भूमिखननसाधने अस्त्रभेदे ।

कुहाटि स्त्री० कुक्षिता वेदवाह्या इटिलकादिरूपा कुगति० ।

वेदवाह्यताकिंककल्याणायाम् । 'याच काच कुहाट्य' इति मनुः

कुहाल पु० न० कुं भूमिमुदलयति उद्+दल-अण् सक० । कोवि

दारुहणे, काकनासावाञ्च, भूमिखननसाधनेऽस्त्रे (कोदाल) न०

कुनख पु० कुक्षितनखकारके रोगभेदे । तथानखयुक्ते जने लि०

कुनखिन् लि० कुनख+अरुण्ये इति । कुनखरोगयुक्ते सङ्घ-

चितनखयुक्ते जने च ।

[कारके लि० ।

कुनट पु० कुक्षितं नटति नट-अच् । श्लीनाकटये । कुक्षितनाञ्च

कुनटी स्त्री० कौ नटति अच् गौरा० डीप् । अनःशिलायाम्

कुनली स्त्री० कोः प्रथिव्या नलद्वय गौरा० डीप् । वक्रटये ।

कुनाशक स्त्री० कुं नाशयति नश्-णिच्-णुल् । दुरालभायाम्

कुन्च वक्रणे अनादरे च भा० पर० सक० सेट् । कुक्षति अकुक्षीत्

कुन्ता पु० कुं भूमिं खनति उन्द्-त शक० । मवेधुकायां (गडगडे)

धाचे, प्रासाख्यायुधे, भङ्गे च ।

कुन्तल पु० कुन्तं कुन्तापाकारं लाति ला-क । केशे पानपात्रे,

जने, हस्ते च । जनपदभेदे न० व० ।

कुन्तलवर्धन पु० कुन्तलान् वर्धयति धृष्ट-णिच् लु । भङ्गराजे

तद्रूपसेवनेन हि केशवर्द्धिः ।

कुन्ति पु० कम्-भित् पु० । देशभेदे । युधिष्ठिरादिमातरि स्त्री०

वा डीप् । सा च श्रीरामराजस्योरसी प्रधानास्त्री कन्या

अग्रत्वाय कुन्तिभोजाय पित्रा अपत्यकन्याय दत्ता ।

कुन्त्य क्लेशे क्लेषे च क्रादि० पर० अक० सेट् । कुष्यति अकुम्बीत्

कुन्द पु० कुं-भूमिं दायति द्यति वा दै-दो-वा क नि० हस् ।

(कुंद) उष्णहृत्तभेदे कुन्दरुनामगन्धद्रव्ये अस्त्रियन्त्रे, (कुंद)

कुवेरस्य निधिभेदे, करवीरहृत्ते च ।

कुन्दुर पु० कुं भूमिखनति जलादित्वात् लि० । सुगन्धद्रव्यभेदे

कुन्दुरकी स्त्री० कुन्दुरिव प्रसिद्धतिः कन् गौरा० । शक्तकीटये

कुप आच्छादने इदित् वा चुरा० उभ० पण्ये भादि० पर० सक० सेट्

कुष्ययति ते कुष्यति अचुकुम्पत् त अकुम्पित् ।

कुप द्युतौ चुरा० उभ० अक० सेट् । कोपयति ते अचुकुम्पत् त ।

कुप कोपे दिवा० पर० अक० सेट् । कुष्यति अकुपत्-अकोपीत् ।

कुपाणि लि० कुक्षितः पाणिरस्य न० । वक्रहस्ते ।

कुपिन्द पु० कुप-किन्दच् । तन्त्रनामे ।

कुपील पु० कुक्षितः पीलुः । काकेन्दौ (कुचन) [दिनिन्दिते
कुपूय लि० कुक्षितं पूयते पूय-विचरणे अच् । जात्याचार-
कुप्य न० रुप-क्य नि० । स्पर्शरूपाभ्यामन्यस्मिन् तैजसादौ
उपधातौ. (इत्ता) इति ख्याते धातौ च ।

कुच इदित् कृतौ वा० चुरा० उभ० पञ्चे भा० पर० सक० सेट् ।
कुचयति ते कुचति अचुकम्बत् त अकुम्बीत् ।

कुचे(वे)र पु० कुचति धनं एरक् नलोपस । यन्त्राजे नन्दीहले
च । कुक्षितं वेरं देहोऽस्य । 'कुत्वायां किति शब्दोऽयं
शरीरं वेरस्यते । कुचेरः कुशरीरत्वादिवर्गवमध्योपयस्य ।

कुक्षितशरीरे न० । नन्दे लि० । [पाटलाहले, लताकरञ्जे च
कुचे(व)रास्त्री स्त्री० कुचे(व)रस्याचीवाचि पुष्पमस्याः पच्यमाना० ।

कुज पु० ईयत् उज्जमार्जवस्य शक० । खड्गे, कपामार्गे च ।
'हृदयं यदि वा पृष्ठसन्नतं क्रमशः सक्तम् । क्रुद्धो वायुर्यदा कुर्या
तदा तं कुजमादिशे'दित्युक्तलक्षणरोगवति जने (कुजो) लि०

कुजलक पु० कुज+कन् । कुजे । महासङ्गे पुष्पप्रधाने हले च
तत्पुमे न० । 'अथोकात् पुष्पसाहस्रात् सेवतोपुष्पसत्तमम् ।

सेवतोपुष्पसाहस्रात् कुजकं पुष्पसत्तममिति नारसिंहम् ।
कुमार केवौ अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । कुमारयति ते

अचुकुमारत् त ।

कुमार पु० कुमारयति क्रीडति, कुक्षितो मारो यस्मात्, कौ
मारयति ड्डान् वा । रुक्मे पक्षिणि, कान्तिकेये, नागोक्तौ
युवराजे, अश्ववारके, चिन्मगदे, वरुणहले, पञ्चवर्षे,
वालके च । स्त्रियां डीप् ।

कुमारभत्या स्त्री० अ-क्यप् इत० । प्रसवकावे गर्भस्थयाः
परिचर्यायाम् । 'कुमारभत्याकुशलेरिति रघुः ।

कुमारिका स्त्री० कुमार+पयसि प्रथम इति डीप् ततः स्त्री
कन् । पञ्चवर्षीयायां अविवाहितायां कन्यायाम्, नवम-
स्त्रिकाहले, भारतवर्षस्य खल्लभेदे च 'वर्णव्यवस्थितिरहैव
कुमारिकाश्चे' इति सिद्धान्तशिरोमणिः ।

कुमारी स्त्री० कुमार+डीप् । नवमस्त्रिकायाश्च, एतकुमार्यां
नदीभेदे, अपराजितायां बन्ध्याकर्तृकां स्थूलकायां
वरुणपुष्पे 'संप्राप्ते द्वादशे वर्षे कुमारीत्वमिधीयते' इति
अष्टलुक्तायां द्वादशवर्षीयायाम् अनूदायां कन्यायाम्, श्यामा-
पक्षिणि च । [अचुकुमारत् त ।

कुमाल केवौ अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । कुमालयति ते
कुमालक पु० कुमाल-खल् । मौरीरदेशे ।

कुसुद् न० कौ भूमौ मोदते सुद-क । कैरवे, रक्तोत्पले च ।
जपणे, अग्नीते च लि० ।

कुसुद् न० कौ भूमौ मोदते सुद-क । कैरवे, कल्लारे, (कोर)
श्वेतोत्पले च । वानरभेदे, दैत्यभेदे, कर्पूरे च पु० ।

कुसुद्वान्धव पु० इत० । चन्द्रे तस्य कुसुदपकाशकत्वेन
तद्वाधवत्वस्य एवं तद्वाघाटयोऽप्यत्र कर्पूरे च ।

कुसुदा स्त्री० कौ भूमौ मोदते सुद-क टाप् । (पाना) वारिप-
र्यास, गाम्भारीहले, शालपर्षाहले धातकीहले, कटफले च ।

कुसुदामिख्य न० कुसुदस्त्रेवाभिख्या शोभा यस्य । रजते ।
कुसुदिनी स्त्री० कुसुदानां समूहः इति । कुसुदसमूहे । अन्त्यधे
इति । कुसुदयुक्तपुष्करिययादौ कुसुदलतायाञ्च ।

कुसुदत् लि० कुसुदानि प्रायाख्यस्मिन् हसतप् मस्य वः ।
कुसुदवल्लदेशे । स्त्री० डीप् । कुसुदित्याम् ।

कुम्भ पु० कुं भूमिं कुक्षितं वा उन्मति उन्मभ् प्रत्ये अच् शक० ।
घटे, सुद्रोमभेदे, कृत्ति शिरःस्थानांसपिण्डद्वये, 'तैः किं
मत्तकरीन्द्रकुम्भकुहरे' इति प्रसन्नराचवम् । कुम्भकर्णस्य पुत्रे,
वेष्टापतौ, प्राणायासाङ्गे नासरीधके चेष्टाभेदे, 'दश द्रोणा
भवेत् खारी कुम्भस्तु द्रोणाविंशतिरित्युक्ते परिमाणभेदे'
भाष्ये दशम्यः । कुम्भ भोहरतोऽभ्यधिकमिति स्मृतिः ।
ज्योतिषप्रसिद्धे सेषावधिके, एकादशराशौ च । युगुलौ,
लिङ्गिते च न० ।

कुम्भक पु० कुम्भ इव कायति निश्चलतया प्रकाशते कै-क ।
'त्वायसंरोधने हित्वा निरोधः कुम्भकः स्मृत' इत्युक्ते
नासप्रवाहसत्यागेन प्राणवायोनिरोधकमे प्राणायाङ्गे
योगशास्त्रादौ प्रसिद्धे व्यापारे ।

कुम्भकर्ण पु० कुम्भ इव कर्णावस्य । रावणाजने राजसभेदे
कुम्भकार पु० कुम्भं करोति क, अच् उप० । जातिभेदे, कज्ज-
पक्षिणि च ।

कुम्भकारिका स्त्री० कुम्भ-क-खल् । कुलकायाम् (कुलत्पकलाद)
कुम्भकारी स्त्री० कुम्भ+क-अच् डीप् । अनःशिलायां, कुल-
त्पाजने, कुम्भकारपत्न्याञ्च ।

कुम्भतुल्ली स्त्री० कुम्भाकारा तुल्ली । (गोललाउ) अलावुभेदे
कुम्भयोनि पु० कुम्भो योनिवत्तत्स्थानं यस्य । अगस्त्यजना
कुम्भयोनेर्नैर्होजेच इति रघुः । द्रोणाचार्ये, द्रोणपुष्पा
ञ्च । कुम्भ सन्धवादेवोपलब्ध । [पाकस्थाने (कुमारशाला) ।

कुम्भशाला स्त्री० कुम्भस्य शाकशाला इत० । कुम्भादि-
कुम्भाण्ड पु० कुम्भाकारः वरुणः । कुम्भाण्डे, वाणाचर-
मन्त्रिणि च गौरा० डीप् कुम्भाण्डी स्त्री० कुम्भाण्डे ।

कुम्भिका स्त्री० कुम्भ+अस्यधे ठन् । (पाना) वारिपण्याम्,
पाटलाहले, द्रोणपुष्पे च ।

कुम्भिल् पु० कुम्भ+अस्यर्थे इति । कृत्स्नि, कुम्भीरे, सुमुनी च
कुम्भिल पु० कुम्भ+अस्यर्थे इत्यच् । चौरे शालमत्स्ये, लोका-
र्थचौरे, श्वाले च ।

कुम्भी स्त्री० कुम्भ-अच् गौरा० डीप् । उखावां, पाटला
दृष्टे, वारिपण्याम्, पुद्गाके, गणिकारिकायां, कटफले च ।
कुम्भीपाक पु० कुम्भां तैलवटे पाको यस्मिन् । 'परत्वं य
मातृचरासप्ततैवे यलोपरन्वयति स कुम्भीपाक' इत्युक्त-
लक्षणे नरकभेदे । [जन्तुभेदे नम्ने ।

कुम्भीर पु० कुम्भिनं कृत्स्निमपीरयति ईर-अच् । जल-
कुम्भीरसत्तिका स्त्री० कुम्भीरोपपदा सत्तिका शाक० त० ।
(कुम्भीरे पोका) कोटभेदे ।

कुर शब्दे तदा० पर० अक० सेट् । कुरति अकौरीत् ।
कुरङ्कर पु० कुरं शब्दं करोति क-अच् ट० छम् । सारसपक्षिणि
कुरङ्ग पु० कौ रङ्गति रङ्ग-अच् । "कुरङ्ग ईपताम्बः स्या
द्वरिणाज्जतिको मङ्गान् इत्युक्तिविज्ञेयगभेदे मृगमात्रे च ।
कुरङ्गम् पु० कौ रङ्गं निमीते मा-ड । हरिणभेदे ।
कुरण्ट पु० कुर्यते शब्दप्रते कुर-अष्टक् । पीतकिण्टाम् स्त्रार्थे
कन् । अत्रैवार्थे ।

कुरर पु० कथते कुड-शब्दे करन् । उत्क्रोशपक्षिणि ।
कुररी स्त्री० कुरर-डीप् । कुररपक्षिस्त्रियां, मेयाञ्च ।
कुरल पु० कुर-कलच् । कुररपक्षिणि अजकरूपकेशेषु च ।
कुरव पु० अत्यमकरन्दवत्त्वादीनामीषद् रवो यत् । रक्त-
किण्टाम्, कुरवके, सितमन्दारे च । कुक्षितशब्दे,
वङ्ग० । तथागद्व्युक्ते लि० । ततः स्त्रार्थे कन् तेष्वर्थेषु
(कुडचि) इति ख्याति उपपद्यते । "कुरवकलवक व्यति-
पक्षिणी"ति साधः ।

कुरस पु० कुक्षितोरसोऽयम् । सद्यभेदे । कुक्षितरस्युक्ते लि० ।
गोजिह्वालतायां स्त्री० टाप् । कुग० । कुक्षितरसे पु० ।
कुरश पु० क-कु । चन्द्रवंशीयरजभेदे, "कृत्स्निनापुरमारभ्य-
कुरशेनाञ्च दक्षिणे । पञ्चालपूर्वभागे तु कुरदेशः
प्रकीर्तितः' इत्युक्ते देशभेद व० व० । ओदने, कण्टकारि-
कायाम्, नववर्षात्कस्य जम्बुद्वीपस्य वर्षभेदे च पु० ।

कुरश्वेल न० कुक्षितं रौति कुर पापं कर्म तस्य क्षेपणात्
अपाकरणात् श्वेलम् 'तरन्तकारन्तकयोर्दन्तरं राम-
हृदानाञ्च भवक्रुकस्य । एतत् कुरश्वेलसमन्वपञ्चकं प्रजा-
पतेरुत्तरवेदिस्थिते इत्युक्ते देशे वक्षि कुरपाण्डवानां
सुवृभूमिः । [अत्रैवार्थे ।

कुरश्ट पु० कुरुश्टति रुटि-लये अच् । पीतकिण्टाम् । खल

कुरवक पु० ईषत् रौति कुर शब्दे संज्ञायां कुन् । उट्टः ।
रक्तकिण्टाम्, पीतकिण्टाम् ।

कुरुविन्द पु० कुरुन् विन्दति विद-श सुवाटित्वात् सुम् ।
सुतायां, कुललाये, दर्पणे, हिङ्गुले च । पञ्चरामनशां न० ।
कुरुविल्व पु० कुरुपु विल्व इव । पञ्चरामनशौ (सायिक ।
कुरुविस्त पु० कुरुपु विस्तः । चतुर्लोकमिति स्वर्गः ।
कुरुटङ्ग पु० कुरुणां जवपदानां राजानः तदाजस्य गदितस्य
वङ्गपु लुक् तेषु कुरुपु टङ्गः । भीष्मे ।

कुरुष्य न० ईषत् रूपं शुभत्वेन सादृश्यात् । रङ्गनामके धातौ
कु(कू)र्ह् क्रीडायां स्वा० आत्म० अक० सेट् । कु(कू)र्ह्ते अक(कू)र्ह्ते
कु(कू)र्ह्ते न० कु(कू)र्ह्-ल्युट् । क्रीडायाम् । [क्रीडायां च ।
कुर्रि पु० कुर-क्विप् कुर पिपत्ति अच् परः कर्म० । जानुनि,
कुर्रास पु० न० कुर्रि अस्सते आस्ते वा षज् ट० । स्त्रीणां
कञ्जुलिकायां (कांचुली) स्त्रार्थे कन् । अत्रैवार्थे ।

कुर्वत् लि० क-घट । कर्मकारे भट्टे, कारके च ।
कुर्वद्रूप पु० कुर्वत् फलोन्मुखं रूपं यस्य । बौद्धसर्तारुहे
फलजननाय योग्ये वाग्यादौ वीजे ।

कुल वन्धे संहतौ च स्वा० पर० अक० सेट् । कोलति अकौसीत्
कुल न० कुल-क । वंशे, सजातीयगणे, देशे, गृहे, देहे,
तन्त्रोक्ते जीवादौ, मध्यमहलद्वयेन कथ्यमाणायां भूमौ च
"दयी कुलन्त भुङ्गोतेति मनुः । कुले भवे लि० ।
शिल्पिकुलप्रधाने पु० ।

कुलक न० कुल-अच् संज्ञायां कन् । पटोले, एकवक्त्रतापत्रे
पञ्चादिकप्रलोकवसुदाये च । वल्मीके, काकतिन्दुके, कुरु-
वकटचे च पु० ।

कुलकुण्डलिनी स्त्री० कुलैः कुलाचारैरुपास्या कुण्डलिनीमा-
ह्वितयवेदनाकारवती शक्तिः । तन्त्रशास्त्रप्रसिद्धे मूलाधार-
स्थिते सर्पीतल्लये शक्तिभेदे । [पालिकायां स्त्री० टाप् ।

कुलज लि० कुले सत्कुले जायते जन-ड । सत्कुलोद्भवे । कुल-
कुलटा स्त्री० व्यभिचारार्थं निस्सार्थं वा कुलानि अटति अट-
अच् शक० । अश्रव्यां पुंश्रव्याम्, भिक्षुकां सत्वाञ्च ।

कुलत्य पु० कुले-तिष्ठति स्या-क ट० । कलावभेदे (कुलत्यकलाइ)
वनकुलत्ये स्त्री० टाप् ।

कुलत्यिका न० कुलत्य इव इवार्थे कन् । कुलत्याञ्ज-
नाकारे प्रसरभेदे । स्त्रार्थे कन् वनकुलत्ये । [इति ।

कुलधारक पु० कुलस्य वंशस्य धारकः छ-क्विप्-शुल् । औरसे
कुलपति इत० । 'सुनीनां दशमार्कं योऽङ्गदनादिभोगयति ।
अध्यापयति विपश्चिरी कुलपतिः खल' इति पुराणोक्तं

लक्षणाशालिनि सुनिविशे, सैन्यवर्गोऽप्येव च ।

कुलपर्वत पु० कौ पृथिव्यां लीयते ली-ड कर्मा० । 'महेन्द्रो

मलयः सङ्घः शुक्तिमान्द्रपर्वतः । विन्ध्यश्च पारिपा(या)

त्वय सप्तै ते कुलपर्वता इत्युक्तेषु महेन्द्रादिषु पर्वतेषु ।

कुलाचलादयोऽप्यत्र ।

कुलपालक न० कुलं पालयति पाल-खुल् । (कमलाखेव)

नारङ्गभेदे । यशपालके लि० । [सत्यां स्त्रियाम्

कुलस्त्री स्त्री० कुलस्यैव स्त्री नान्यगामिनी । कुलरजिकायां

कुलाचार इत० । कुलोचिते धर्मो 'जीवः प्रकृतितत्त्वश्च दिक्

कालाकाशमेव च । लिख्यते जोवायश्च कुलमित्यभिधीयते ।

ब्रह्मवृक्षा निर्विकल्पमेतेष्वाचरणश्च यत् । कुलाचारः स

एवोक्त इत्युक्तरूपे ज्ञाने च ।

कुलाय पु० कुलं पत्निसंवातोऽयतेऽत्र अय-घञ् । पत्निलय-

नीडे, स्थानमात्रे च । कौलायोगतिरस्मात् । देहे न० ।

कुलायिका स्त्री० कुलायः पत्निसंस्थानं विद्यतेऽस्यां ठन् ।

पत्निगानायां (विडियाखाना) ।

कुलाल पु० कुल-कालन्, कुलमलति अल-अण्, कुलमालात्

आ+ल+क वा । कुम्भकारे, (कुमार) कुम्भभपक्षिणि च ।

कुलाली स्त्री० कुलमलति अल-अण् । नीलोत्पलभेदे, अञ्जन

भेदे, अरण्यकुल्लिकायाम्, कुम्भकारभार्यायाञ्च ।

कुलाह पु० कुलमाहति आ+हन्-ङ । ईषत् पीतवर्णं कण्ठ-

जानी अत्रे । ततः संज्ञायां कन् । ककलाचे, (राङ्गाकुले

(खाड्ग) इति ख्याते शकभेदे च ।

कुलाहल पु० कुलमाहलति अहते अच् । (कुकरबोझा) हलभेदे

कुलि पु० कुल-इन् । हस्ते । कण्डकार्यां स्त्री० वा ङीप् ।

कुलिक पु० कुल+अस्पर्धे ठन् । अष्टनागान्तर्गतनागभेदे,

(कुलोखाडा) इति ख्याते प्राज्ञे, ज्योतिषोक्ते रज्यादिवादे

वेलाभेदे च । कुल्येष्टे लि० ।

कुलिङ्ग पु० कौ पृथिव्यां लिङ्गति चरणार्थं गच्छति अच् ।

चटके, धूम्रादे, (फिङ्गा) भूमिप्रत्यासन्नतया धान्यादिचा-

रिणि खगे च । कुलितलिङ्गे न० । ब० । तद्वति लि० ।

सायं कन् चटके । ङीप् कर्कटशङ्कायाम् । [पेटिकाष्टके ।

कुलिङ्गाक्षी स्त्री० कुलिङ्गमणि फलमस्याः पञ्च समा० । (पेटारी)

कुलिन् पु० कुल+अस्पर्धे इनि । पर्वते । सत्कुलवति लि ।

कुलि(वी)र पु० कुल-इरक् ईरक् वा । कर्कटे (काङ्कडा) मेघा-

वधके चतुर्थे राशौ च ।

कुलिश पु० न० कुलो हस्ते शी-ङ, कुलिनं पर्वतं स्थति

शी-ङ वा । वज्जे । कौ लिशति लिशति लिश-क ।

अस्थिसंहारश्चे, मत्प्रभेदे च ।

[भगिन्याञ्च ।

कुली स्त्री० कौ लीयते ली-ङ ङीप् । कण्डकार्यां, पत्न्या ज्येष्ठ

कुलीन पु० कुले आकरे भवः ख । अष्टहये । तन्त्रोक्ते कुला-

चारवति, सत्कुलोद्भवे च लि० ।

कुलीनक पु० कौ भूमौ लीनः ली-क्त संज्ञायां कन् । वनसङ्घे

कुल्माष पु० कोलति कुल-किप् कुल् माघोऽस्मिन् ङव० ।

'अर्द्धस्निग्धाश्च गोधूमा अन्ये च चणकादयः । कुल्माष इति

कथ्यन्ते इत्युक्तेषु अर्द्धस्निग्धगोधूमादिषु 'च हि कुल्माषान्

खादन्ति विभिन्ने इति श्रुतिः सूर्यस्य पारिषादिकभेदे,

शूकधात्रे यवादौ च । काङ्गिके मसीपरिषाजे च न० ।

कुल्य न० कुल-सन्त्यजाने क्यप् । अस्थि, अष्टद्रोणीरूपपरि-

माणे, मूषे, आशिषे च । कुले भवः, कुलाय हिता वा यत् ।

सत्कुलोद्भवे कुलहिते च लि० । कुल-क्यप् टाप् । कवि-

मायामत्स्यनद्याम्, जीवत्यासोपधौ, कुलस्त्रियां, स्त्रूल-

वात्ताकौ च स्त्री० । [उत्पत्ते च ।

कुव न० कुं भूमिं वाति गच्छति वा क । जलजे, पुष्पमात्रे,

कुवङ्ग न० कुलितं वङ्गम् । सीसके (सीसा) धातुभेदे ।

कुवल न० कौ वलते वल संचलने अच् । उत्पत्ते, सत्ताफले

च । कोलिहले स्त्री० ङीप् । बदरीफले न० ।

कुवल्य न० कौर्वलयमित्र शोभाहेतुत्वात् । उत्पत्ते, 'नेतोत्यले

नीलोत्पले च, 'कुवलयदलश्चासविस्तीर्य ददे' इत्युक्त्वदूतम् ।

कुवलयापीड लि० कुवलयमपीडा भूषणं यस्य । नीलोत्पल

भूषणवति जने । कंसाररस्य हस्तिरूपधारिणि दैत्यभेदे पु० ।

कुवाद लि० कुलितं वदति अण् । अपरदोषकथनशीले । भावे

घञ् कुग० । कुलितवाक्ये ।

कुविन्ट पु० कुं भूमिं विन्दति विद-श । तन्त्रवाये मूढीगर्भे

विश्वकर्म्मणो जाते वर्णभेदे च (तांति) ।

कुट्टितकट्ट पु० कौः प्रव्याः कृत्तिं वेष्टनं करोति क-किप् ।

(कांटाकरङ्गा) ख्याते दृष्टे । कुत्तितकृत्तिलि० ।

कुवेणि(षी) स्त्री० कुलितं वेणुना मत्स्या अस्याम् वेण-इन्, वा

ङीप् । मत्स्यधान्याम् (खालुड) ।

कुश पु० न० कौ शते शी-कुं पापं क्षति शो-वाङ् कुशति कुश-

क वा । खनामस्याते त्वे । कुशोन्मृदगर्भको दधनि रास-

क्षते च 'रिपुनागाङ्गुं कुश' इति रघुः । बोधे, एतस्य स-

द्रेणादते द्वीपभेदे च पु० । जले न० ।

कुश द्रुतौ इदित् आदि० पर० सक० षेट् । कुशति अकुशोत् ।

कुश लेप्ते दि० पर० सक० षेट् । कुशति । अकुशत्-अकुशोत् ।

कुशुध्वज पु० जबकस्य चपस्यासुजे आतरि ।

कुशपुष्प न० कुशाकारं पुष्पमस्य । अन्विष्ये दृष्टे ।

कुशाल न० कुश-कलन् । कल्य षे । तद्धति लि० । कुशान् खाति
ला क । दले लि० । कौ ग्रथिव्यां शलति चलति कार्याणि
शल-अच् । कार्यचतुरे लि० ।

कुशलिन् लि० कुशल+अस्त्वर्थे इति । कल्याणवति । “कुश-
लिनी वल्लभ वात्सपी”ति साहि० ।

कुशस्थल न० इत० । कान्यकुब्जदेश । द्वारकायां स्त्री० डीप् ।

कुशा स्त्री० कुश-क । वल्गायां, रज्ज्वां, मधुकौशां, शानगानां
सौम्यगार्थेष्वौडम्बरशब्देषु च ।

कुशाकर पु० कुशैराकीर्यते समन्तादपेक्ष मूलाच्छादनेन
पेष्यते आ+कृ अच् । यज्ञान्नौ । स हि कुशकण्डिकायां
कुशैरात्रियते ।

कुशाग्रीव लि० कुशाग्रमिव छ । अतिस्त्रुक्छे ।

कुशास्त्रलि पु० कुक्षितः शास्त्रलिः । रोहितकच्छे ।

कुशावती स्त्री० कुश-अस्त्वर्थे मत्तम् मस्य वंः दीर्घः । रामा-
त्मजकुशस्य राजधान्यास् पुण्याम् ।

कुशिक पु० कुश+अस्त्वर्थे ठन् । जमदग्निपितरि, विश्वामित्रस्य
पितरि च छनिभेदे । कुश+इवार्थे इकन् । काश, सर्जद्वेषे,
विभीतकच्छे, अश्वकर्णद्वेषे, तैलशेषे च । नैकरे(ठेरा) लि० ।

कुशी स्त्री० कुश-अयोविकारेऽर्थे डीप् नि० । लौहविकारे फाले
कुशीलव पु० कुक्षितं शीलं कुगति० अस्त्वर्थे व, कुशीलं वाति
वा-क-या । कीर्त्तिसञ्चारके मटे, चारणे, याचके च ।
कुशीलवदन्तिनाम्नप्रचारकत्वात् वास्वीकौ सनौ ।

कुशीलव पु० द्वि० व० । कुशस्य लवस इ० नि० । रामपुत्रयोः ।
कुम्भल पु० कुश-कुलच् । हृषान्नौ, अदकोष्ठे, इष्टकादि-
निर्मिते धान्यादिस्थापनार्हे स्थाने च ।

कुशूलधान्यक पु० कुम्भलेपरिमितं धान्यं यस्य । यावता-
धान्येन वर्षलेयं खस्य स कुटुम्बस्य स कुलत्वस्य निर्वाहो
भवति तावन्नालसञ्चितधान्ये विभे । [कर्षिकारद्वेषे च ।

कुशेशय न० कुशे जले घते शी-अच् अलुक् । पद्मे, सारसपक्षिणि,
कुप निष्कर्षे क्रमादि० पर० सक० सेट् । कुष्णाति अकोपीत् ।
निरस्त वेट् निरकोपीत् निरकुलत् ।

कुषाकु पु० कुष्णाति कुष-काकु । वानरे, स्त्रुथ्ये, वह्नौ च ।
ह्यरोत्तापिनि लि० । [कुठ रोगभेदे च ।

कुठ न० कुष्णाति रोगम् देहं वा कुष-कथन् । (कुठ) विभभेदे
कुठगन्धि न० कुठस्थेन (कुठ) गन्धोऽस्य इत् सम० । एलवालुके
कुठगन्धिनी स्त्री० कुठस्य गन्धोऽस्तस्याः इति । अश्वगन्धायाम्
कुठम्री स्त्री० कुठं हन्ति हन क डीप् । कानोडुम्बरिकायाम्

कुठनाशन पु० कुठं नाशयति नश-शिव्-ल्यु । वाराही-
कन्दे, गौरसर्पे, शिरोपट्टे च । [सोमराज्याम् ।

कुठनाशिनी स्त्री० कुठं नाशयति नश-शिव् शिनि डीप् ।

कुष्ठल न० कुक्षितं स्थलम् अन्ववादितात् यत्नम् । कुक्षितस्थले

कुष्ठसूदन पु० कुष्ठं सूदयति सूद-ल्यु । आरम्भे (सोन्दा)।

कुष्ठहन्तृ पु० कुष्ठं हन्ति हन-लच् । हस्तिकन्दे (हातिकान्द)।

कुष्ठहृत् पु० कुष्ठं हरति हृ-किप् हृक् च । (विट्छदिरे) ।

कुष्ठारि पु० इत० । विट्छदिरे, पटोले, गम्बजे च ।

कुष्ठिन् लि० कुष्ठ+अस्त्वर्थे इति । कुष्ठरीगयुते ।

कुष्माण्ड पु० ईषत् उष्मा पित्तहेतुत्वात् अण्डेषु धीजेषु

यस्य यक० । (कुम्हा) स्त्रुते दृष्टे, शिवस्य गन्धदेवता

भेदे च । जातित्वात् स्त्रियां डीप् कुष्माण्डोत्पन्नत्वात् सताभेदे

ऋग्वेदप्रसिद्धेषु ऋग्विशेषेषु कुष्माण्डौ प्रावसानौ श्वेति स्त्रुतिः

स्त्रुते कन् कुष्माण्डकोपि (कुम्हा) दृष्टे ओषधौ,

उषायां, कर्कोरौ च ।

कुस स्त्रे दिवा० पर० सक० सेट् । कुसति अकुसत्-अकोषीत्

कुसित पु० कुस-क्त । जनपदभेदे । ईषच्छब्दे पु० । तद्धति लि० ।

कुसीद न० ‘कुक्षितात् सीदतश्चैव निर्विशङ्कं गच्छति । चतु-

र्गुणं वाद्यगुणं कुसीदास्व’ ततः स्मृतमित्युक्ते दृष्टिभेदे

(सुद) अर्थप्रयोगे, दृष्टि(सुद) जीविकायाम् ‘स्यान्नाभनिमित्तं

यत् दानपशुयानियते । तत् कुसीदमिति शेष’मित्युक्ते

स्थानरत्न मूलधनस्य यथावस्थितै, ततोलाभाव चोत्तमर्थाध-

मर्णाभ्यां दत्ते, गृहीते च धने । अर्थवादितादच् । तद्

प्रयोगकर्त्तरि लि० ।

कुसीदिक लि० कुसीदाय दृष्टौ प्रयच्छति कुसीद+ठन् । दृष्ट्वा

जीविनि बार्हृषिके । स्त्रियां णिष्ठात् डीप् ।

कुसुम न० कुस-उमक् । पुष्पे, फले, स्त्रीरजवि, नेत्ररोगभेदे च

कुसुमपुर न० (पाटना) इति स्त्रुते पाटविपुले नगरे, प्रमी०

अन्त्योमे कुसुममवल ।

कुसुममध्य पु० कुसुमं मध्ये फलमध्ये यस्य । (पाटना)

दृष्टभेदे ।

[मिति गीता ।

कुसुमाकर पु० इत० । वसन्ते ऋतौ “विद्धि मां कुसुमाकर”

कुसुमागम पु० कुसुमानामागमो यत्न काले । वसन्ते ऋतौ ।

कुसुमाञ्जन न० कुसुमाकारमञ्जनं शाक० । प्रैत्तलपञ्जनाते

पुष्पाकारे अञ्जनभेदे । [स्त्रुत्यां लनैव पुष्पाकारत्वम् ।

कुसुमात्मक न० कुसुममेवात्मा स्वरूपं यस्य । कुसुमे तस्य

कुसुमाधिप पु० कुसुमेण कुसुमप्रधानेषु दृष्टेषु अधिपः

श्रेष्ठः सुगन्धित्वात् । अम्भकच्छे

कुसुमासुधं कुसुममासुधमस्य । कामदेवे । [मद्ये च ।
कुसुमासव न० कुसुमस्य तद्रसस्यासवम् । पौष्णे मधुनि, तज्जाते
कुसुमेषु पु० कुसुमानौषधौ यस्य । कामदेवे । [पुष्पसमूहे ।
कुसुमोच्चयं पु० कुसुमानासुच्चयः समूहो यत् । खनके । इत०
कुसुम्भा न० कुस-उष्भा । पुष्पप्रधानवृक्षे (कुसुम) "कुसुम्भ"

नालिकाशर्करावर्तौ कुमिति स्मृतिः । सार्धं क कस्यङ्लौ ।

कुम्हति स्त्री० कुम्हिता सृतिः सृ-क्तिन् । शार्थे ।

कुसुम्भ पु० कु भूमिस् ईषहा स्तुभाति स्तुम्भ-अच् नलोपः

नि० । निष्ठा, सस्ररे च ।

कुसुम्भुव न० कुम्भितं तन्मति त्वि-मईने उच्च नि०-सट् । धन्यके

कुसु(म)वृक्षौ दर्शने च चुरा० आत्म० सक० सेट् । कुसु(म)यति

अचुकुम्भ इति । [अचुकुम्भत ।

कुह निष्ठायेन अद० चुरा० आत्म० सक० सेट् । कुहयते

कुह अच्य० किम्+ह-ऊ तिहोरिति क्वादेशः । कुलेल्लिङ्गार्थे

कुङ्क न० कुह-क्युत् । इन्द्रजालभायया अन्यथास्थितस्य

वस्तुनोऽन्यथादर्शने । तद्युक्ते लि० ।

कुङ्कुन न० ईषत् यत्नेन हन्यते हन-कर्माणि अच् । मृद्गायत्रे

ईषद् यत्नेन क्वलि कर्तरि अच् । सप्ते, चौरै च । कुं

भूमिं क्वलि स्यति अच् । सृपिके । कुह-युच् टाप् । दम्भ-

जयायां स्त्री० । ईष्योऽौ लि० ।

कुङ्कुर पु० कुं हरति कृ-अच् । नागभेदे । कुङ्कं पिशापनं

राति रा-क । क्किरे । कर्णे, कण्ठे कण्ठशब्दे, समीपे च न०

कुङ्कुलि पु० कुम्भितं क्वलति क्व-इन् । ताम्बूल्यासु (पान)

कुङ्का स्त्री० कुह-अच् । कुम्भटिकायां, कटुक्याच्च ।

कुङ्कुल स्त्री० कुह-कु-भा ऊङ् । नष्टेन्दुकलायां चण्डेशी-

युतायामावल्यायां, कोकिलालाभे च 'त्वमपि चन्द्रविरोधि

कुङ्कुरव' इति 'उङ्कुरिति कुङ्कुरवध्वनिभिर्वे'ति चोङ्कटः ।

कुङ्कुलसट् पु० कुङ्कुरितशब्दः कण्ठे यस्य । कोकिले ।

कुङ्कुरव पु० कुङ्कुरिति रवो यस्य । कोकिले । कुङ्कुरादयोऽप्यल

कुङ्कुलिका स्त्री० कुम्भितं हेतुयति क्युत् । कुम्भटिकायां ।

कू आर्त्तचारे तदा० आत्म० सक० सेट् कृटादि । कुवते अकुविट्

कू शब्दे क्रादि० उभ० अक० सेट् प्रादि० । कुनाति कुनीते

अकवीत् अकविट् ।

कूकुद् पु० कृत्कृत्वा कृतकन्यादातरि ।

कूचिका स्त्री० कू-चिक् संज्ञायां कन् । तलिकायां ।

कनभावे वा ङीप् । कूचीलप्यल ।

कूज शब्दे आ० पर० सक० सेट् । कूजति अकूजीत् ।

कूजित न० कूज-क्त । पविशब्दे अव्यक्तशब्दे च 'मधुकरनि-

करकरन्वितकूजित कूजकृटीर' इति जयदेवः ।

कूट पु० कूट-अच् कर्माणि घञ् वा । अगस्त्यसुनौ । गृहे पु०

स्त्री० । निचले, धावादिराशौ, अयोधने (नेहार) लौह-

सङ्करे, दम्भे, मायायां, यथायथस्ताच्छादने, अद्रिष्टज्ञे,

तच्छे, फालाधारे-जाङ्गलाङ्गे, भूखे मृगयन्नेन हेतौ-यन्ने,

भग्नशङ्खखण्डे, पुरधारि च पु० । स्वायं कन् फावे ।

संज्ञायां कन् । कवर्थास्, उरानामगन्धद्रव्ये च पु० ।

कूट अपवादो दानभावे च चुरा० आत्म० सक० सेट् । कूटयते

अचुकूटत्-त । [कूटयति ते अचुकूटत्-त ।

कूट दाहे सन्धवे प्रच्छादने च चद० चुरा० उभय० सक० सेट्

कूटकार्षापण पु० कर्म० । मिथ्याभूतरौप्यादि सद्रायां

कूटकृत् पु० कूटं मिथ्याभूतं करोति क-क्विप् तक् च ।

कायस्थे । किरये लि० । कलसादिपक्षस्थाने (पीथान) ।

कूटपालक पु० कूटं मृत्तिकास्तूपं पालयति क्युत् । कुलात् ।

कूटयन्त्र न० कूटेन कृतं यन्त्रम् । आग्निपादिदानेन मृगपक्षि-

धारणार्थं पातितं यन्त्रे ।

कूटशालमालि पु० कूटः मिथ्याभूतः शालमालिः । कृष्णशालमालौ

कूटसंक्रान्ति स्त्री० । अर्द्धरात्रौ व्यतीते त्वयदा संक्रमते

रविः । सा ज्ञेया कूटसंक्रान्तिरिति स्मृत्युक्ते रेवेर्द्धरात्रौ

चरं राखन्तरश्चद्वारे ।

कूटसाक्षिन् त्वि० कर्म० । साक्षे मिथ्याभिधाविनि ।

कूटस्थ त्वि० कूटोऽयोधनवत् निषलं यथा तथा तिष्ठति स्था-क ।

एककूपतया सर्वकालस्थविनि परिखासादिकायां नान्यत्र नू-

आकाशदौ, वज्रणि च । व्याघ्रनखास्त्रगन्धद्रव्ये पु० ।

कूटागार न० कर्म० । मृगगारे, चन्द्रशालिकायाम्, (चिन्ताघर)

क्रोडागृहे च । [मये अस्त्रभेदे ।

कूटासुध न० कर्म० । अलर्गुप्रनिश्रितशस्त्रे वह्निःकाष्ठादि-

कूटास्यभाषा स्त्री० कूटास्यस्य कल्पितार्थस्य भाषा कथा ।

प्रबन्धकल्पनाकृपायं कथायां ।

कूड घनीभावे तदादि० पर० अक० सेट् । कूडति अकूडीत् ।

कूण सङ्कोचे अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । कूणयति-ते

अचुकूणत्-त ।

कूण सङ्कोचे चुरा० आत्म० अक० सेट् । कूणयते अचुकूणत ।

कूषि त्वि० कूष-इन् । रोगादिना बहुचित्तमखकारादौ जने

कू(क)प दौर्बल्ये अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । कू(क)पयति-ते

अचुकू(क)पत्-त ।

कूप पु० कुम्भिताः ईषत् वा आभौ यत् अच् समा०, कुवन्ति

मण्डूकाः अपिान् कू-पक् दौर्बल्ये वा । रुनामख्याते जला-

धारे, गर्त्ते च । ततः संज्ञायां कन् । नौकादौ युगाधारे
(मास्तुल) काष्ठमये दृष्टे । [रोमाञ्चे ।

कृपाङ्ग(ङ्ग) पु० कृपाकारोङ्गवृत्तं कृपाकारमङ्गं वाञ्छितम् ।
कृपार पु० कृं प्रविशति पिपतिं प्रवति अण् पूर्वदीर्घः । सञ्चरे
कृपी स्त्री० कृप-अच् गौ०ङीप् । स्नेहादिधारणार्थं चर्ममये प्रावभेदे
कूर्च पु० न० कुर्यते कुर-चट् नि० दीर्घः । भुवोर्मध्ये, स्थिते
लोभोच्चये, श्लक्ष्ण, कैतवे, दर्भे, मयूरपुच्छे, कुशसटौ,
कङ्कशाङ्गुलिनखसोपरिभागे, अङ्गुष्ठौ, शीर्षे, व्यासमभेदे,
तन्मोक्षे वोजभेदे च (ङस्) । [दयोऽप्यल ।

कूर्चशिरस् न० इत० अङ्गुष्ठान्वे (गुडमुडा) । [शेखरा-
कूर्चशीर्षं पु० कूर्चं श्लक्ष्णं तद्वत् शीर्षमस्य । नारिकेले । कूर्च
कूर्चिका स्त्री० कूर्च+श्लक्ष्ण अल्पार्थे ठन् । (चीरसा) दुग्ध-
विकारे, स्त्रविकायां, त्रिलिकायास्, कुट्मले, कुञ्जिकावाञ्छ
द्रव्यमार्जनसाधने द्रव्ये, -(कुं'चि) तद्वत्पुच्छे च ।

कूर्पास पु० कूर्पासवत् सर्वम् ।

कूर्मा पु० कुक्षितः कौ वा कर्म्मार्थेणो यस्य ष० । कच्छपे,
“उन्नीचने स्रुतः कूर्मः” इत्युक्ते देहस्थे बायुभेदे च ।

कूर्मचक्र न० कूर्माकारं चक्रम् । ज्योतिषोक्ते क्षपिकर्म्मोप-
योगिनि, तन्मोक्षे जपादिकर्म्मोपयोगिनि च कूर्माकारे चक्रभेदे

कूर्मपुराण न० कूर्मस्य कूर्मावतारेण भगवता उक्तम्
पुराणम् । अष्टादशसु पुराणेषु मध्ये पुराणभेदे ।

कूर्मपृष्ठक न० कूर्मस्य पृष्ठनिव इवार्थे कन् । शरावे (शरा) ।

कूल आहतौ स्वा० पर० सक० सेट् । कूलति अकूलीत् ।

कूल न० कूल-अच् । नद्यादेर्जलसमीपस्थाने तीरे, स्तूपे, गैलेष्टवे च

कूलक पु० कूल-खुल् । क्षमिपर्वते, तस्मिन् स्थाने । (उपरदीपि)

कूलङ्गण पु० कूलं कपति कप-खच् सम् च । सञ्चरे । नद्यां स्त्री०

कूवर पु० न० कूब् शब्दे कुटादि वरच् । रघस्य चक्रकाणव-
ञ्जके काष्ठे युगन्वरे, कवचे च । रघे वि० ।

कूप्याण्ड पु० कुक्षित उष्ण अण्डेषु वीजेषु यस्य । (कुमडा)
दृक्भेदे गण्डदेवताभेदे च । जातिस्वातन्त्र्ये कुप्याण्डोलम्बल ।

कृ कर्तौ आ० उभ० सक० अनिट् । करोति ते अकार्पात् अकृत ।

कृ कर्तौ तना० उभ० सक० अनिट् । करोति कुर्वते अकार्पात्
अकृत । कतिमः । [अकृत ।

कृ वधे स्वादि उभ० सक० अनिट् । कर्णोति कर्ण्यते अकार्पात्
कृणु पु० क-कन् । गते ।

कृकण पु० क इति कण्यति कण-शब्दे अच् । (कयार) क्रकण
पक्षिणि, कुधाकारके देहस्थे बायुभेदे च ।

कृकर पु० क इति शब्दे करोति । कुधाकरे देहस्थे बायौ ।

कृकलास पु० कृकं कण्ठं लासयति अण् । सरटे (कांकलास)
पक्षिणि । [मयूरे, सरटे च ।

कृकवाकु पु० कृकेण वक्ति वच-परिभाषणे जुष्ण कच । कुकुटे,
कृकाटिका स्त्री० कृकं कण्ठमटति अट-खुल् टाप् कापि-
अत इत्त्वम् । श्रीवायासद्वतदेशे ।

कृच्छ्र न० कृत्-रक् क्रोऽन्नादेशः । कष्टे, दुःखे, तत्कारणे-पापे,
कष्टदायके-प्राजापत्यादिघ्नते, मूलकच्छुरोगे च । तद्वति वि० ।
कृत छेदे तदा० पर० सक० सेट् । सचादि । कर्त्तव्यं अकर्त्तव्यं
कर्त्तव्यति-कर्त्तव्यति कर्त्तः ।

कृत वेष्टे रुधा० पर० सक० सेट् । कृण्यति कर्त्तः अकर्त्तव्य ।

कृत न० क-कृत । ‘चत्वार्याङ्गः सहस्राणि वर्षानन्तं कृतं युगं’
मिति मनुक्ते दिवसानेन चतुःसहस्रमितवर्षं, बालुषमानेन
१७२८००० वितवर्षं, सत्ययुगे, पृथ्वीमे, अलसर्षे, फले च ।
रचिते वि० ।

कृतक न० कृतं कुन् । विदुलवणे । कविभि, भित्थाकल्पिते च वि० ।
कृतकृत्य वि० कृतं कृत्यं कर्त्तव्यं येन । कृतार्थे समाप्तकार्ये,
धन्ये, विदुषि च ।

कृतक्षय वि० कृतः क्षयः समयो येन । लब्धावकाशे ।

कृतज्ञ वि० कृतं हन्ति हन-क । कृतोपकारस्य जनस्य अप-
कारे प्रवर्त्तमाने ‘कृतज्ञे नास्ति निष्कृतिरिति पुराणम् ।

कृतच्छिद्रा स्त्री० कृतं छिद्रं यस्यात् । कौषातकीलतायाम् ।

कृतज्ञ वि० कृतं कृतोपकारं जानाति ज्ञा-क । कृतोपकार
ज्ञातरि-प्रत्युपकारके । कुकुरे पु० ।

कृतधी वि० कृता सम्पादिता धीर्येन । शास्त्राभ्याससंस्कृतानः
करणे, स्थिरचित्ते, ‘कृतधीः किं प्रभाषेते’ति गीता ।

कृतप्रणाश पु० कृतयोः पुण्यापुण्ययोगौ गमनन्तरेण प्रणाशो
नाशः । कृतहानौ ।

कृतम् अव्य० कृत-कृत । अलसर्षे, निषेधे च ।

कृतमाल पु० कृता मालास्य । आरम्भे, (चान्दाल) कर्णिकारे च

कृतलक्षणा वि० कृतानि लक्षणा यस्य । शुचैर्विख्याते ।

कृतवर्ष्मन् पु० हृदिकाहते यादवे चन्द्रियभेदे ।

कृतश्रम वि० कृतः श्रमो येन । सहोत्साहान्विते ।

कृतवीर्य्य पु० कृतं वीर्य्यमनेन । एकवीर्य्यमालम्बे कार्त्तवीर्य्या-
र्जुनजनके नृपभेदे । वीर्य्यान्विते वि० ।

कृतविद्य वि० कृता अभ्यसा विद्या येन । अभ्यसाविद्ये ।

कृतसापत्निका स्त्री० कृतं सापत्नं यस्याः कृष् वसोपः टापि
अत इत्त्वम् । अभ्युदायां स्त्रिणां यस्या विवाहात् पश्चात्
तत्प्रतिना विवाहान्तरं कृतं तस्यात् ।

कृतस्वर उ० कतः खरो यत् । खर्षोत्पत्तिस्थाने खर्षाकरे ।
 कृतहस्त लि० कतः अग्न्यस्तः हस्तो वाक्पादितागमोच्चलावध
 कृपा हस्तयिज्ञा येन । सुशिक्षितशरभोच्चयविद्यो जने ।
 कृतोक्त न० कतं कार्यमकतं कारणं च समा० ह० । कार्य-
 कारणयोः । कर्म० । कते अकते च होमादौ । अतएव
 कृत्विग्विशेषस्य प्रज्ञायः कृताकृतावेकस्याव होमादौ वरयम्
 कृताक्षलि उ० कृतोऽक्षलिर्विव पलचक्षीचो येन । लज्जालु-
 हये । संयुटीकृतहको लि० ।
 कृतात्मन उ० कतः शिञ्जितः संस्कृतो वा आत्माऽन्तकरणं
 यस्य । शिञ्जितचित्ते, गुहान्तःकरणे च ।
 कृतात्म्य उ० कतस्य कर्मजन्यभोगस्यात्मयोऽवसानम् । भोगं
 विनाकृतकर्मनामे 'कृतात्म्येऽसुशयवानि'ति शारीरकसूत्रम्
 कृतान्त उ० कतः अन्तो विपर्ययनाशो निश्चयो विषयपरिच्छेदो
 वा येन । सातचिदान्ते । कतो नाशो येन । दैवे, प्राप्ते यमे च ।
 कृतान्न न० कतं प्रकञ्च तदन्नञ्च । लघुकादौ प्रकाञ्चे, 'कृतान्न
 सुदकं क्षिय' इति कृतिः ।
 कृतार्थे लि० कतः अर्थः प्रयोजनं येन । कृतकार्ये ।
 कृतास्त्र लि० कतं शिञ्जितमस्त्रं येन । शिञ्जितास्त्रे ।
 कृति स्त्री० कृतिन् । उपप्रयत्ने, कर्तृव्यापारे, विंशत्यक्षर-
 पाक्षे कृतोभेदे च । [वृत्ति, निपुणे, साधौ, कृतार्थे च ।
 कृतिन् स्त्री० कृतपनेन इष्टादितादिनि । पश्छित्ते, बोधे, पुण्य
 कृत्त लि० कत-कृत् । कृत्ते, वेष्टिते च ।
 कृत्ति स्त्री० कृत-कृत् । कर्मणि, भूषणपदे च ।
 कृत्तिका स्त्री० कृत-कृत् । कृतार्थं च । अश्विन्यवधिके
 तृतीये नक्षत्रे । [युक्तिकावे सुतो जातः । चन्द्रे ।
 कृत्तिकास्तु उ० कृत्तिकायाः सुतः । खन्दे, कृत्तिकानक्षत्र-
 कृत्तिवासम् उ० कृत्तिचर्मा वाशो यस्य, कृत्तिं वस्ते वस-
 अहनु वा । शिवे ।
 कृत्य न० कत-कृत्य । कार्यं, व्याकरणोक्तेषु यद्यत्कथपतव्या-
 नीयव्यवहारेणमाख्येषु प्रत्ययेषु उ० । कर्तव्ये लि० ।
 कृत्यविद् लि० कृत्यं कर्तव्यं वेत्ति विद्-कृप् । कार्यज्ञो,
 विधिज्ञे, कृत्यविदित्युवाचेति रघुः । [देवभेदे च ।
 कृत्या स्त्री० क-कृत्य टाप् । क्रियायाश्च अभिचारक्रियाजग्ये,
 कृत्तिम न० क-कृत्ति लेर्मन् च । चिद्वनवणे, काचववणे, हरक-
 नामगन्धद्रव्ये, रसाङ्गने च । सिद्धके दादशविधपुलान्गते
 पुलभेदे च उ० । क्रियाया निष्पन्नगामे लि० ।
 कृत्यन् न० कत-कृत्य । सकले, खले, कुक्षौ च । यपेणे लि०
 कृत्यन्त न० कत-कृत्य । नि० सम्भूच । छेदने, 'जननं

नखकोशानां छेदनञ्च वनस्पतेरिति कृतिः ।

कृप कल्पने आ० आत्म० लुङि लुटि लटि लङि च उभ० कृतादि
 अक० षेट् । कल्पते । अकल्पत् अकल्पिष्ट अकल्प । कल्पतामि
 कल्पितामि कल्पतामि कल्पस्यति कल्पयति ।
 कृप दीर्घस्ते अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । कपयति ते अचि कपत्-त ।
 कृप युतौ चिलीकरणे वा चुरा० पक्षे आदि० पर० । कल्पयति
 ते कल्पति अचो कल्पत्-त अकल्पोत् ।
 कृप उ० कप-क । शरद्वतः पुत्रे द्रोणस्यास्य कृपाचार्ये ।
 कृपण उ० कृप-क्युन् । कृमौ । मन्दे, चुष्टे च 'कृपणाः फल-
 हेतव' इति गीता । दीने, 'कार्पण्यदोषोपहतस्त्राव' इति
 गीता अदातरि च लि० । [यहेच्छायाम् ।
 कृपा स्त्री० कृप-चङ् । देवायां फलनिरपेक्षतया दीनजनानु-
 कृपाण उ० कृपां सुदति वृद-ङ् । खल्ले । ऊनीप् । कृपाणीत्यथ ।
 कृपिकायाम्, कर्तव्याङ् ।
 कृपालु लि० कृपां लाति ला-ङ् । कृपायुक्ते ।
 कृपी स्त्री० द्रोणाचार्यस्य पत्न्याम् शरद्वतो इति ।
 कृपीट न० कृप-क्रीटन् । उदरे, तोये च ।
 कृपीटयोनि उ० कृपीटस्य जलस्य योनिः । वह्नौ 'वायो-
 रग्निरग्नेराप इति श्रुतेरस्य जलयोनित्वम् ।
 कृमि उ० क्रम-इन् सम्प्रसारणञ्च । कीटात् सूक्ष्मे-जनौ ।
 तज्जातायां-लाक्षायां, उदरजातकीटयुक्तरोगे च ।
 कृमिकाण्डक उ० कृमिरिव कण्टकोटस्य । विडङ्गे उडुम्बरे
 चित्वायाञ्च । [क । कौषेये (रेशमिवस्ते) ।
 कृमिकोषोत्थ न० कृमेः कोषात् उत्तिष्ठते उत्पद्यते उद्-स्था-
 कृमिण उ० कृमिं कृन्ति कृन्-क । विडङ्गे, पलायडौ, कोलकन्दे,
 भस्मातके च । हरिद्रायास् स्त्री० टाप् । धूपपत्रायां स्त्री० ऊनीप्
 कृमिज न० कृमिभिर्जन्यते जन-कर्मणि ङ । अगुरुणि चन्दने ।
 कृमिजो जाते लि० । लाक्षायां स्त्री० टाप् ।
 कृमिफल उ० कृमयः फलेऽस्य । उडुम्बरे ।
 कृमिशैल उ० कृमीणां शैल इव । वस्त्राके ।
 कृमीलक उ० कृमीन् ईरयति जनयति ईर-चुल्ल रक्षत् ।
 वनछद्मे । [अचर्गति ।
 कृश तनूकरणे दिवा० पर० सक० सेट् । कृशस्य अकृशत्-
 कृश लि० कृश-कृति गि० । अख्ये, सूक्ष्मे च ।
 कृशाङ्गी स्त्री० कृशमङ्गलस्याः । प्रियङ्गुहये । कृशदेहे लि० ।
 कृशानु उ० कृश-आहृक् । वह्नौ चिलकण्टके च ।
 कृशानुरेतस् उ० कृशानौ वह्नौ रेतोऽस्य । शिवे । देव्या
 मोदुनयकस्य शिववीर्यस्याम्नौ प्रक्षेपः अतोऽङ्गिमः

कार्तिकेया जातः इति पुराणकथा अनुसम्वातव्या ।
 कृष्ण आकर्षणे विद्यमाने च तदाः आत्मः सकः अनिट् ।
 कृषते । अकृशत-अकृष्ट ।
 कृष्ण आकर्षणे विद्यमाने च आः परः सकः अनिट् । कर्षति
 कक्षाशीत्-अकार्शत्-अकृशत् ।
 कृषकः पुं० कृष-कृन् । कावे, हवे । कर्षके लि० ।
 कृष(य/य)इ पुं० तिजतखड्गदमण्याः कृ(य/य)इइ, परिकीर्णित
 इत्युक्ते तिलसिधिते पक्षे तखड्गलाद्ये ।
 कृषि स्त्री० कृष-इक् । वैद्युद्विभेदे भूमिकर्षणरूपे शब्दोत्पा-
 दनव्यापारे । कर्षाण इक् । अस्त्री ।
 कृषिजीविन् लि० कृषा जीवति जीव-णिनि । स्वयमन्वयं
 वा कृतवा कृषिद्वया जीविनि ।
 कृषीवल लि० कृषिरस्मात्ति वक्त्र् दीर्घः । कर्षके ।
 कृष्टपच लि० कृष्टे सेते स्वयमेव पच्यते पच-कृष् । धान्यादौ
 कृष्ण पुं० कृष-कृन् । भगवतोऽवतारतारभेदे वासुदेवे देवकी-
 नन्दने । “कृषिर्भूवाचकः शब्दः यस्य निर्द्विवाचकः ।
 तयोरैक्यं परं ब्रह्म कृष्णइत्यभिधीयते” इत्युक्ते परब्रह्मणि,
 वेदव्याप्ते, अर्जुने मध्यमपात्रत्वे च । कृष्णवर्णत्वात् कावे,
 कोकिले, करमईके (करमचा) हवे, नीले, वर्णे च तद्वति
 लि० । कालागुरुणि अशुभकर्माणि च न० । द्वीपव्यां,
 गीतोष्ठये, कथायां, झाळायां, नीलपुनर्वसामान्, कृष्ण-
 जीरके, गाक्षार्थां कटुकायास्, राजसर्पे, पर्वश्यां,
 काकोल्यां, सोमराज्याञ्च कृष्णवर्णत्वात् स्त्री० टाप् ।
 नीलाञ्जने, लोहे, हरिचे च पु० ।
 कृष्णकान्तिः पुं० कृष्ण इव च्छातः कान्तिः कान्तिकाऽइस् ।
 स्वनामव्यतिष्ठ प्रधाने हवे । [लि० ।
 कृष्णकायः पुं० कृष्णः कायो यस्य । महिषे । कृष्णवर्णतद्वयुक्ते
 कृष्णगन्धः पुं० कृष्ण उद्यो गन्धोऽस् । गोभाजनहवे ।
 कृष्णशर्भः पुं० कृष्णवर्णगर्भोऽस् । जटफले । [स्वाते पुष्पहवे ।
 कृष्णशुद्धा स्त्री० कृष्णस्य शुद्धा इव शुद्धाऽइस् । स्वनाम-
 कृष्णवर्णं न० कृष्णस्य शुद्धम् । कौहमवे (कोहार पु) ।
 कृष्णजटा स्त्री कृष्णा जटा यस्याः । जटामांस्याम् ।
 कृष्णजीरकः पुं० कर्ष० । कृष्णवर्णजीरके (कालजीरे)
 कृष्णहोपायनः पुं० द्वीपे भवः कज् कर्ष० । वेदव्याप्ते तस्य
 पराशरात् वसुनाहीमे एव जनेति पुराणम् ।
 कृष्णधरा(धरू)इ पुं० कर्ष० । (ननकपुरा) हवेभेदे ।
 कृष्णपर्णः स्त्री० कृष्णं पर्णमस्याः । काकद्वलवो कृष्णवल्गुमा
 कृष्णपक्षः पुं० कर्ष० । प्रतिपदाद्यसावस्थानाच्च पञ्चदश

तिविषु “चन्द्रद्विकरः शुक्रः कृष्णचन्द्रव्याप्तक” इत्युक्ते
 भासाई कावे । [हस् । करमई ।
 कृष्णपाकः पुं० पच्यते इति पाकः फलं कृष्णः कृष्णवर्णः पाको
 कृष्णपाकफलः पुं० कृष्णपाकं फलमस् । करमई ।
 कृष्णफलः पुं० कृष्णं घाकावस्थायाम् फलमस् । करमई ।
 सोमराज्यां स्त्री० टाप् । [कटुकायाम् ।
 कृष्णभेदः पुं० कृष्णवर्णेन भेदश्चेदः खरुडोऽस् । वा ह्योप् ।
 कृष्णमुद्गः पुं० कर्ष० । (कालमुद्ग) मुद्गभेदे ।
 कृष्णरुह स्त्री० कृष्णः कन् रोहति रुह-क । जटुकालतायाम्
 कृष्णलवणं न० कर्ष० । मौर्वकवणे । (काकागोष) ।
 कृष्णलकः पुं० कृष्णं वर्णं लाति स्पृहाति ला-क संघायां कन् ।
 युक्ताफले तस्याः कृष्णत्वात्तयात्सम् “यक्षकृष्णलकोभाव” इति वतः
 कृष्णला स्त्री० कृष्णं वर्णमईकले लाति ला-क टाप् । युद्धायाम्
 कृष्णलोचः न० कर्ष० । अयस्त्राले ।
 कृष्णलोहितः पुं० कृष्णः सन् लोहितः वयोर्वर्णेनेति वशां० ।
 रक्तकृष्णमिश्रितवर्णे । तद्वति लि० ।
 कृष्णवक्त्रः पुं० कृष्णं वक्त्रमस् । वानरे ।
 कृष्णवर्षः पुं० कृष्णो वर्षोऽस् । राहौ यचे । कृष्णः अशुद्धो
 वर्षः । मूत्रे । व० । कृष्णवर्णवति लि० ।
 कृष्णवर्त्मन् पुं० कृष्णं वर्त्म धूम्रवर्णरूपगतिस्थानमस् । वज्रौ,
 राहौ यचे, चित्तकटवे च । कृष्णवर्णिवन् वर्माचरणं वज्र ।
 इटकर्मकारके लि० ।
 कृष्णवस्त्रिका स्त्री० कर्ष० । जटुकालतायाम् ।
 कृष्णवल्ली स्त्री० कर्ष० । कृष्णतलस्य म्, कर्षव्याञ्च ।
 कृष्णवीजः पुं० कृष्णं बीजमस् । रक्तयिष्यौ । काकिके व० ।
 कृष्णटन्तः स्त्री० कृष्णं टन्तमस्याः । पाटलाहवे माषपश्याञ्च ।
 संघायां कन् कापि यत इत्त्वम् । गाक्षार्थाम् ।
 कृष्णशा(सा)इ पुं० कृष्णशासौ शारः (शारः) मन्त्रलघु
 वर्णो वर्णेनेति व० । कालशारभने ।
 कृष्णशालिः पुं० कर्ष० (कालधान) धान्यभेदे ।
 कृष्णशिशिका स्त्री० कर्ष० । काकावल्गुमा ।
 कृष्णशिशुः पुं० कर्ष० । कृष्णशोभाजने (कालशजना) ।
 कृष्णशङ्खः पुं० कृष्णं शङ्खमस् । महिषे ।
 कृष्णसर्पः पुं० कर्ष० । (राज सर्प) राजसर्पे ।
 कृष्णसारः पुं० कृष्णः शरीरोऽस् । शिशपाटने (शिशु)
 कृष्णस्तन्यः पुं० कृष्णः स्तन्योऽस् । तमाकहवे ।
 कृष्णशुभः न० कर्ष० । कालागुरुणि, “कृष्णं शुभाधिकं तत्
 बोहवत् वारि मन्त्रती” लुक्ताल्लघवे धूपकावे ।

कृष्णाजिन न० कर्म० । कृष्णधारस्तम्भस्यैषि ।
 कृष्णायस न० कर्म० टच् सम० । कृष्ण लोहे अवस्थाने ।
 कृष्णार्चिस् पु० कृष्णः कृष्णता अर्चिर्भ्यो यस्य । कृष्णता
 कारकशिखे वज्रौ ।
 कृष्णार्जक पु० कर्म० । विषमे (काचतलसी) वनवर्षे ।
 कृष्णावास पु० कृष्णस्यावासोऽस्मिन् । अश्वत्थवृक्षे ।
 कृष्णिका स्त्री० कृष्णव संज्ञायां कन् । (राइ) राजसर्पे ।
 कृष्णोष्ण पु० कर्म० । (काजला) इक्षुभेदे ।
 कृष्ण स्त्री० कृष्ण-अर्चार्थे कृष्ण । कर्षणाऽर्चयास् भूमौ ।
 कृ विभेदे तदा० पर० सक० सेट् । किरति अकारोत् । कीर्णः
 कृ हिंसने क्रादि० उभ० सक० सेट् । कृणाति अकरोत् ।
 कृ विज्ञाने चुरा० आत्म० सक० सेट् । कारयते अचोकरत् ।
 कृत संग्रहे च० उभ० सक० सेट् । कीर्त्तयति-ते अचकीर्त्त-त
 क्लृप्त वि० कृप्-क्त । रचिते, नियते, कृप्तेन सोपानपथेनेति रघुः ।
 केकय पु० देशभेदे, तद्वज्रञ्च अणो वज्रपु लुक् । तद्देशराज-
 भेदे च व० व० । नद्योगात् जन्यजनकभावोपचारात्
 केकयो स्त्री० भरतमातरि । [ज्ञातजिद्युतो पुरुषे (टेरा)
 केकर पु० के मूर्द्धि कर्तुं शीलमस्य क-अच् अलुक् स० । निम्ना-
 केका स्त्री० के मूर्द्धि कायते कर्मणि ड अलुक् स० । मयूरावायस्य
 केकावल पु० केका+अस्यर्थे वलच् । मयूरे ।
 केकिन् पु० केका+अस्यर्थे इनि । मयूरे ।
 केचन अव्य० किमः+पुं सि अक्षिर्लुपं ततश्चन । केचिदित्यर्थे
 एवं केचिदित्यप्यत्र । [केतत्-त ।
 केत मन्त्रणे अद् । चुरा० उभ० सक० सेट् । केतयति-ते अचि
 केतक पु० कित-निवासे स्तुल् । 'केतकः सूचिकापुष्पोजम्बुकः
 मकचच्छद्' इत्युक्तलक्षणो वृक्षे । तत्पुष्पे न० । गौरादि०
 ङीप् । केतकीत्यप्यत्र ।
 केतन न० कित-भावाधिकरणकर्म करणेपु यथायथं ल्युट् ।
 गृहे, निमन्त्रणे; केतो, ध्वजे, चिह्ने, कृत्ये च ।
 केतु पु० चाय-तुक्प-देशः । रोगे, व्युत्तौ, पताकायाम्, चिह्ने,
 रिपो च । राहोः शरीरात्मके उपग्रहे । तेषामत्यातरूपता
 ज्योतिषे सिद्धा व० । व० ।
 केतुमाल न० 'हकेतनं केतुमालं प्रतीच्यां गन्धमादनां' दित्युक्ते
 जम्बुद्वीपस्य नवखण्डान्तर्गते खण्डभेदे ।
 केदार पु० के शिरसि दारोऽस्य । प्रवृत्तभेदे, तत्स्ये
 शिवलङ्घभेदे, भूमिभेदे, आलवाणे, चले च ।
 केनिपात पु० के जले निपातोऽस्य अलुक् स० । अरिते नौका-
 दर्भतिर्निशमके (हाल) इति प्रसिद्धे काष्ठे । वा कपि तलैवाथे

केन्दु पु० कुक्षित इन्दुः कोः कादेशः । तित्नुकट्ये । संज्ञायां
 कन् (गाव) गालकट्ये ।
 केसुक पु० के शिरसि अमयति रुजति असउक् अलुक् स० ।
 (केन्दु) इतिख्याते केन्दुकट्ये । फलं केसुकवर्जितमिति रुजतिः
 केयूर पु० के बाङ्गशिरसि याति या-जरक् अलुक् स० ।
 (वाजु) (ताड़) बाङ्गभूषणे ।
 केरल पु० व० व० । 'सुमङ्गायं समारभ्य यावद्देशो जनार्दन !
 तावत् केरलदेशः स्यादित्युक्ते देशे । वैदिकयागानधिका-
 रिणि-प्रभुश्रुतिरिणि' कोचिसर्पा माहिषका दर्वाचोलाः
 सकेरलाः । सर्वे ते क्षत्रियास्मात् । धर्मसेवां निराकृत
 इति हरिवंशोक्ते क्षत्रियभेदे च ।
 केरल चालने स्वा० पर० सक० सेट् । केरति अकेलीत् ।
 यिचि अचिकेल् त । [स्त्री० वा ङीप् ।
 केलि पु० स्त्री० केल्-इत् । परीहासे, क्रीडायाञ्च । छविष्यां
 केलिटच् पु० केलेः क्रीडार्थे ट्यङ् । केलिकदम्बवृक्षे ।
 केलिसचिव पु० केलौ सचिवः सहायः नर्मसचिवे क्रीडावि-
 षये मन्त्रिणि । [अचिकेल् त ।
 केव सेवने स्वा० आत्म० सक० सेट् । केवते अकेविट्, यिचि
 केवल वि० केव-कलच् के सरसि वलयति वल-अच् अलुक् स० ।
 एके, कत्तु च । निश्चिते, ज्ञानभेदे, शुद्धे च न० ।
 केविका स्त्री० केव-खुल् टाप् । कोङ्कणदेशप्रसिद्धे केवेर
 इति ख्याते पुष्पप्रधाने वृक्षे, मृङ्गारौ च ।
 केश पु० क्लिश्यते क्लिष्यति वा क्लिग्-अच् ललोपश्च
 कश्च देशोवा । वरुणे, हृविरे, दैत्यभेदे, विष्णौ, चिकुरे च
 मञ्जवातजातोपधातुविशेषोऽयं केशः । अस्य परध-
 र्त्तिनः पाशादिशब्दाः केशभूयस्त्ववाचिनः । बालास्तु त-
 त्वराः पाशो रचना भार उद्भवः । हस्तः पद्मः कलापश्च
 केशभूयस्त्ववाचका इत्युक्ते ।
 केशकोट पु० इत् । यूकाख्ये केशकोटे । (उत्तुण) [मार्गे
 केशप्रणी स्त्री० केश इव पर्यामस्याः जातिजात ङीप् । अपा-
 केशपाशी स्त्री० केश+पाश-गौरा० ङीप् । शिखायाम् केश-
 मध्यस्थचूडायाम् । [यमीवृक्षे ।
 केशमयनी स्त्री० केशे बद्धा मध्यतेऽसौ नय ल्युट् ङीप् ।
 केशमार्जक न० केशान् मार्दि रुज-स्तुल् । (काङ्कड
 चिरुणि) ख्याते केशप्रसाधिकायां कङ्कटिकायाम् ।
 केशर पु० के जले ग्रीर्यते श्रु-अप् । सिंहस्तम्भस्यायां जटा
 याम्, अश्वस्तम्भस्यकेषेपु, पुद्गागट्ये, वज्रगट्ये, नीलकेशर-
 वृक्षे सरानागम्यद्रव्ये च । हिङ्गुले न० । किङ्कले पु० न०

केशरञ्जन पु० केशान् रञ्जयति रञ्ज-णिच् ल्यु । अङ्गराज-
द्वये (भीमराज)

केशराज पु० केशा राजन्ते ऽनेन घञ् । अङ्गराजे (भीमराज)
केश(स)रिन् पु० केश(स)राः सन्त्यस्य रिनि । सिंहेः अन्धे, पुञ्जाग
द्वये नागकेशरद्वये, वीजपूरकद्वये हनुमत्पितरि वानरभेदे च
केशरूपा स्त्री० केशस्यैव रूपमस्याः । वन्दाकद्वये (परगाढा)
केशव पु० केशौ ब्रह्मरहौ सर्वज्ञरावपि अनुकम्पातया वाति
वा-ङ्, केशं केशिन् अर्गआद्याच्च वाति हिनस्ति वा-क वा ।
विष्णौ । 'यस्मात् त्वयैव दुटात्मा हतः केशो जनार्दन !
तस्मात् केशवनात्मा त्वं लोके ख्यातो भविष्यसीत्युक्तोः ।
'अश्वो मे प्रकाशने भव ते केशसंजिताः सर्वज्ञाः केशवं
तस्मात् नां प्राड्विजसत्मा इत्युक्ते सूर्याद्यंशवति परे
अत्रे च । केश-+गणस्येव । प्रशस्तकेशवति ति० ।

केशवर्द्धिनी स्त्री० केशान् वर्द्धयति दृध-णिच्-णिनि ।
सहदेवीलतायास् ।

केशवेश पु० केश वेशः । कश्चोवन्धने । [सहदेवोलगायास् ।
केशारूढा स्त्री० केशा आरोहन्त्यनया रूढ-घञर्थे क ।
केशिक लि० प्रशस्तः केशोऽस्त्यस्य ठन् । प्रशस्तकेशयुक्ते जने
केशिका स्त्री० केशिन इव कायति प्रकाशो कै-क । यता-
वरीद्वये । [वति । विष्णौ, दैत्यभेदे, सिंहे च पु० ।
केशिन् लि० प्रशस्ताः केशाः सन्त्यस्य केश-+इनि । प्रशस्तकेश-
केशिनिस्तद्धन पु० केशिनं निरुद्धयति हिनस्ति नि+सृद-
णिच्-ल्युट् । कृष्णे केशिहादयोऽप्यम् ।

केश्य न० केशाय हितं केश+यत् । कृष्ण गुरणि । अङ्गराजे पु०
केशर न० के जले सरति ख-अच् । हिङ्गौ, नागकेशरपुष्पे
काशीसे, स्वर्णे च । नागकेशरद्वये, हरकृष्णस्थे केशे,
सिंहस्थानस्थजटायां पुञ्जागद्वये, वज्रलद्वये च पु० ।
किञ्चके पु० न० ।

कै शब्दे आ० पर० अक० अनिट् । कायति आकासीत् ।
कैकयी स्त्री० कैकयानां देशानां राजा तद्भाषणस्य अणि छीप् ।
दशरथपत्न्यां भरतमातरि । [कैकयदेशन्धमे ।

कैकेय पु० कैकय+राजनि+अञ् नि० अत एत्वं दक्षिः ।
कैकेयी स्त्री० कैकेयस्यापत्न्य स्त्री अण । भरतमातरि दशरथपत्न्याम्
कौटभ पु० कौटवत् भाति भा-क स्थायै अण् । दोषभेदे ।

कौटभजित् पु० कौटभं जितवान् जि-भूते क्तिप् लृच् च ।
विष्णौ । कौटभायां दयोऽय ऽव ।

कौटर्ष्य पु० किट् लक्षि घञ् कौटं राति रा-अतितित्वात् क स्थायै
अञ् । निम्बे, भूनिम्बे कट्फले, पूविकरञ्जे मदनद्वये च ।

कौतव न० कितवस्य कर्म अण् । कपटतायास् स्वार्थे अण् ।
द्यूते, वैदूर्यमणौ, भुक्तूरपुष्पादौ च । [कौतवसूत्रे न०
कौटार पु० कौटारस्य कौवस्यायम् अण् । कौटारजन्त्ये शान्तिपाथ्ये
कट्टार(रि)क न० कौटार+समूहार्थे वुञ् ठञ् वा । कौवसूत्रे
कौरव न० के जले रौति क-अच् अनुक् स० कौरवो हंसस्तस्य
प्रियम् अण् । कुष्ठदे, शुकोत्पले, शत्रौ च ।

कौरविणी स्त्री० कौरव+इणि । कुष्ठससृदावे तद्युक्तालतायाञ्च ।
कौरवी स्त्री० कौरवाय हिता अण् । चन्द्रिकायास् ।

कौरात पु० किरात इव अरः इवार्थे अण् । बलवत्पुरुषे,
किरातदेशे (पर्यन्तदेशे) भवः अण् । भूनिम्बे शम्बरचन्द्रे च न०
कौराल न० केरलदेशे भवम् अण् । विडङ्गे ।

कौलास पु० के जले लासो लसनं दीप्तिरस्य अनुक् स०,
केलसः स्फटिकस्तस्यैव शुभ्रः अण् केलीनां समूहः अण्-
कैलं तेनास्त्यते ऽव आस घञ् वा । शिवकवेरयोः स्थाने ।

कौलासपति पु० इत० । शिवे । [(जेले) धीवरजातौ ।
कौवर्त्त पु० के जले वर्त्तते दृढ-अच् अनुक् स० ततः स्थायै अण् ।
कौवर्त्तमुखक पु० कर्म० । जलस्थितमुखके (केयुर) ।

कौवल्य न० केवलस्य शुद्धस्य उपधिरहितस्य भावः । मोक्षे ।
कौशिक न० केशानां समूहः टक् । केशसमूहे । नाटकप्रसिद्धे
दक्षिभेदे स्त्री० छीप् सा० ६ य० ।

कौशोर न० किशोरस्य भावः अञ् । 'पौगण्ड' दण्डावाधे,
कौशोरमापञ्चदगादित्युक्तायां कियोरावस्थायाम् ।

कौश्य न० केशानां समूहः षञ् । केशसमूहे ।

कोक पु० कोकते कुक-आदाने अच् । चक्रवाके, दके,
ज्येष्ठसु खर्जुरीद्वये, ददर्पे विष्णौ च ।

कोकनद पु० कोकान् चक्रवाकान् नदति नादयति अन्तर्भूत-
स्यर्थे नद-अच् । रत्तकुष्ठदे, रत्तपद्मे च । [तद्वति ति० ।

कोकनदच्छवि पु० कोकनदस्थेन च्छविर्दीप्त्यस्य । रत्तार्थे
कोकवन्ध पु० कोकयोर्चक्रवाकयोर्मेलनकारित्वात् बभ्रुरिव ।
सूर्ये । [जातौ स्त्रियां टाप् ।

कोकिल पु० कुक-आदाने इलच् । खनासख्याते विहगभेदे
कोकिलाच्च पु० कोकिलस्याजीव रत्तसन्नि पुष्पं यस्य । (ताल-
साखना) दक्षभेदे, करवीरभेदे, इलुगम्भावाच्च ।

कोकिलावास पु० इत० । आल्लद्वये ।

कोकिलेच्छु पु० कोकिल इव कृष्ण इलुः । (काजला) इलुभेदे ।

कोङ्कण पु० कोमिति कणन्त्यल । 'अश्वत्थङ्गं समारभ्य
कोटिदेशस्य मध्यगे रुष्टद्रूपान्तदेशे हि कोङ्कणः परि-
कीर्तित' इत्युक्ते देशभेदे ।

कोच उ० कुच-अच् । देशभेदे, तद्देशस्थे 'तीवरस्त्रैव च पुलः
मांसच्छेदसङ्ग्रहः । कोचजातिरिति स्थात' इत्युक्ते
जातिभेदे च ।

कोजागर पु० कोजागर्तीति वदत्यस्मिन् पु० । आश्विनपौर्ण-
मास्याम् । 'निशीथे वरदा लक्ष्मीः कोजागर्तीतिवादिनी'ति ।

कोट पु० कुट-वज् । कौटिल्ये, दुर्गे च (गङ्) ।

कोटर पु० कोटं कौटिल्यं राति रा-क । वृक्षस्वगङ्गरे ।

कोटवी स्त्री० कोटं वाति वा-क गौरा० ऊीप् । नमिकायां
स्त्रियां दुर्गायाश्च ।

कोटि स्त्री० कुट-इज् । धनुषोऽपभागे वस्तुमानस्यापभागे,
ष्टकायाम् (पिङ्गुशक) संशयस्यालम्बने, वादे निर्याया-
थं कृते पूर्वपक्षे, शतलक्षमितिसंख्यायां, तत्संख्येये च ।
वा-ऊीप् कोटोत्पत्त्यत् । [गोपकोटे ।

कोटिक पु० कोष्ठा वङ्गधा कावति प्रकाशते कै-क । इन्द्र-
कोटिर पु० कोटिं राति रा-क । इन्द्रे, नकुले, इन्द्रगोपकोटे च
कोटिवर्षा स्त्री० कोटिभिरप्येवैति मधु द्रुम-अण् । (पिङ्गु)
शाकभेदे ।

कोटि(टी)श पु० कोष्ठा अप्येष शक्ति शो-क । खोटभेदेऽस्ते
कोटीर पु० कोटिभोरवति ईर-अण् । किरोटे, जटायुश्च ।

कोट्ट पु० कुट्ट-वज् नि० युषः । दुर्गे (गङ्) राजधानीभेदे च ।

कोट्टवी स्त्री० कोट्टं वाति वा-क गौरा० ऊीप् । लम्बायां
स्त्रियाम् सक्तकेश्याश्च ।

कोट्टार पु० कुट्ट-आरक् पु० । हूमे पुष्करिण्याः पाठके च ।

कोठ पु० कुठि-अच् नि० नवीपः । मण्डलाकारे कुवरोगे ।

कोष्ण पु० कुण्-करणे वज् कर्तरि अच् वा । येन धतुराकृतिना
काष्ठेन वीणादयोवाद्यन्ते तस्मिन् वादनसाधने काष्ठे,
वटहाटीनामेकदेशे, अश्वौ, अस्त्राणां प्रसागे, लघुङ्गे,
नङ्गलपत्रे च । [मत्कुण्डे (लकुण्डे) ।

कोणकुण्ड पु० कोषे मलकैकदेशे कुण्डति चरति कुण्ड-क ।

कोट्टगुड न० कुण्डये विच् कोट्टगुडोऽस्ति । धनुषि, भुञ्ज-
तायां, देशभेदे च ।

कोट्टव पु० कु-विच् कोः इति कु-अच् कर्त्तुं (कोटो) धान्यभेदे

कोप पु० कुप-भावे वज् । क्रोधे कामाग्रान्तिजे चित्तवृत्तिभेदे ।

कोपनक पु० कुप-यच् कोपनः स इव कायति कै-क ।
चोरनामकगन्धद्रव्ये ।

कोपना स्त्री० कुप-युच् टाप् । प्रकृत्वा कोपयतां स्त्रियाम् ।

कोपगोषे लि० । [कोपशास्त्रिणि लि० ।

कोपिन् पु० अवश्यं कुण्डति चिनि । जलपारावते । अवश्यं

कोमल न० कु-कलच् लुट् नि० युषः । जले । मृदौ, अकठिने,
मनोहरे च लि० । चीरिकायां स्त्री० टाप् ।

कोमलवल्लो स्त्री० कोमलं वल्लवं यस्याः । लवण्याम् ।

कोयटि पु० कं जलं यद्विरवास्य पु० अत ओत्त्वस् । जल-

कुक्षुमे पचिषि । संज्ञायां कन् । (टिटिर) टिटिभपचिषि

कोरक पु० न० । कुर्यते कुर-वन् । कलिकायाम्, मृदावे, ककोले
च 'विकारकोरकायोति' भावः । अग्रे पुंविज्ञोक्तिः
प्रायिकाभिप्रायेण ।

कोरङ्गी स्त्री० कुर-अङ्गच् ऊीप् । मूच्छन्ततायाम्, पिप्पल्याश्च

कोरदूष पु० कोरं दूषयति दुष-णिच् अण् (कोटो) धान्यभेदे

कोल पु० कुल-संख्यागे अच् । कोडे-शनिपत्रे, नुकरे, उडुमे

(डोङ्गा), भुजान्तरे, भेलके, चिवायाम् (चित्ता), अस्त्रभेदे,

टङ्गद्वयमाने, जातिभेदे, देशभेदे च । चव्ये, मरिचे, तौलक

माने, वदरफले च न० ।

कोलक पु० कुल-युल् । अङ्गोठले, वङ्गवारले (कांकला) च ।

गन्धद्रव्यभेदे, मरिचे, ककोले च न० ।

कोलकन्द पु० कोलमिव कन्दोऽस्ति । महाकन्दभेदे ।

कोलदल न० कोलं वदोफलागव दलस्य । नखीनामगन्धद्रव्ये

कोलपुच्छ पु० कोलस्य नुकरस्येव पुच्छोऽस्ति । कङ्कपचिषि

कोलभूल न० कोलस्य वद्व्यांश्च भूलम् । पिप्पलीभूले ।

कोलम्बक पु० कुल-अम्बच् संज्ञायां कन् । तन्मीभिर्जं यस्याव

प्रभृतिवृत्तदाये वीणायाः काये । [प्रत्यक्षम् ।

कोलवल्ली स्त्री० कोलइव वल्ली तत्तुल्यरोगवत्त्वात् । गजपि-

कोलशिश्वि स्त्री० कोलपादाकारा शिश्विरस्याः । 'आलूक-

योति स्थातायां नुकरपादिकायां लतायाम् ।

कोला स्त्री० कुल-अच् टाप् । पिप्पल्याम्, चव्यभेषजे, कोलि-

टले, देशभेदे च ।

कोलाविध्वंसिन् लि० कोलां विध्वंसितं वस्तुं शीलमस्य

विशब्देन धातोरन्यार्थपरत्वम् । पर्यंतवाचिनि क्त्वे च-

भेदे, 'एवं पालयतस्स कुक्काः पर्यंतवाचिनः । कोलावि-

ध्वंसिलः प्राप्ता इति देवीभागवतम् । कोलाविध्वंसिमस्य-

येति देवीनाहात्मनः । कोलाशब्दः कोलाहलवाचकत्वात्

च कोलाहलेनैव राज्यविध्वंसं कुर्वन्ति ये । तेषु ।

कोलाहल पु० कुल-वज् तमाहवति अच् । वङ्गविधे दूर

गामिन्यव्यक्ते शब्दे ।

कोलि पु० स्त्री० कुल-इन् । वद्व्याम् स्त्रीत्वपक्षे वा ङीप् ।

कोविद पु० कुङ्-शब्दे-विच् कोर्वदसं वेत्ति विद-क ।

प्रखिण्ते विदुषि ।

कोविदार पु० कुं भूमि विदधाति-वि+ङ्-अण् । रक्तकाञ्च-
नारे (रक्तकाञ्चन) ।

कोश(ष) पु० कुश(ष) घञ् । पानपात्रे, कुण्डले, खड्गविधाने,
(आप) कलाकृतयोः स्वरूपधयोः, अर्थसमूहे, पेश्याम्
अमलकोषे, शब्ददिर्घपक्षे, योनौ, गिम्बावायु, सुप्रमेहे.
हिरण्यदिस्वापनपक्षे, अङ्गु वायाम्, आच्छादके, धनभादि
फलस्थानः स्वावयवभेदे च (कोषा) । [टाप् ।

कोशफल न० कोषे फलमस्य । कवीले, लघुध्याम् (शशा) स्त्री०
कोशाल पु० स्त्री० कुश-कलच् नि० कुशः । अयोध्यापुरे वा टाप्
कोशलात्मजा स्त्री० कोशलायां राजा तद्वाञ्छन् लुक् । क्षत० ।
राजचन्द्रश्च मातरि । [ठन् । उत्कोचे (घुष)

कोश(ष)लिक न० कोष(पं) धनसमूहं लाति ला-क ततः भावे
कोशाङ्ग पु० न० कोशाकारमङ्गमस्य । मङ्गमले उच्यभेदे ।

कोशा(ष)तकी स्त्री० कोष(ष)तति श्चुन् गौरा० कोष् । भिक्षा
पटोल्यां भक्षणेऽपि हरीतक्यादित्वात् स्त्रीत्वम् ।

कोशिला स्त्री० कोष+कलच् वे पिच्छादित्वाद् इकच् । सङ्घ-
पर्याम् । [धाव्याद्यपभागे च (युक्ता)

कोशी(वी) स्त्री० कुश (कुष) अच् गौरा० । कर्षपाडुकायाम्
कोष पु० कोषवत् ।

कोषच्छु पु० कोषाकारा चक्षुरस्य । सारवपश्चिभि ।
कोषट्टिङ्गि स्त्री० कोषश्च धनसमूहस्य उडिङ्ग । धनट्टितौ । कोष-
सायणस्य इतिर्विष्णु । रोगभेदे पु० ।

कोषधायिका स्त्री० कोषे धेते धी-श्चुन् । हरिकायाम् ।
कोषिन् पु० कोष+इणि । आकल्लसे ।

कोष्ठ पु० कुष-घञ् । गृहमध्ये, उदरमध्ये, धान्यादिस्वापने
कुण्डले च (शटी) कालीये लि० । [लि०

कोष्ण न० ईषडुष्णम् कोः कादेश्च । ईषडुष्णस्यै । तद्वति
कोसल पु० कौ प्रविष्टां सति उत्कर्षं गच्छति अच् प्र० युष् ।
गरुत्तोरभिषिष्टे देशे । अयोध्यायां स्त्री० । [भेदे च ।

कोस्तल पु० कौ हन्ति स्याते अच् प्र० युष् । वाद्यभेदे सदा-
कौकुटिक पु० कुकुटीं भावां, पादप्रतनदेशश्च गच्छति ठक् ।

टाक्षिके, कीटादिबभौत्या पादप्रतनस्थानद्वरि संज्ञाचिचि च
कौक्षेयक कश्चौ रतर्षं धृः उच्यते । रततर्षकृन्ने अहने
कौट पु० कूटे अद्रिष्टके भवः अच् । कूटेजे (कुरची) कुशां
पायभवं । सतन्त्रे लि० ।

कौटज पु० कूटेभ्य कौटं तज्ज जातः । कूटेजे इत्ये । [ज्याधे
कौटतल पु० कर्म० । साधोऽनसर्गापजीविनि । [जीविनि
कौटिक लि० कूटेन कृगवयववन्नेष्व् अरति ठक् । सांख्यिक

कौटिक लि० कूटभः सन्भवति (सहितं सन्निवेशयति) तस्य
वापः वपनयोग्यं चेत्तस्मात् वा ठक् । कुडवधान्यस्थापनयोग्ये,
पात्रे, तद्वपनयोग्ये चेत्ते च ।

कौष्ण पु० कुशपः शवः मन्त्रत्वेन विद्यतेऽस्त अण् । राजसे ।
कौतुक न० कृतक+प्रज्ञा दत्वात् स्त्रीर्षं अण् । अपूर्वदर्शनौक्यो
कौतूहल न० कृतक+प्रज्ञादित्वात् स्त्रीर्षं अण् । कौतुके ।

कौटूवीण लि० कौटूवाणां भवनं चेत्तस्मात् ख । (कोटो) धान्य-
भेदभवनयोग्ये चेत्ते । यधौ ।

कौन्ती स्त्री० कुन्तिषु देयेषु भवा अण् कीप् । भस्मगन्धि यो-
कौप लि० कूपे भवः अण् । 'भूमौ खाताऽस्त्राजिस्तारो गन्तीरो
मण्डलाकतिः । वडोद्वजः स रूपः स्थातदम्भः कौप-
च्यते' इत्युक्ते कूपोदके, स्त्रियां कौपे न विरहाः कौपी-
रपः पात्यतीति साहि० इप० ।

कौपीन न० कूपे पतनकर्तुं अवाध्याये लि० । पात्रे, तद्वति
लि० । गोचरत्वात् पुरुषलिङ्गस्य कौपीनम् तटाच्छादकत्वात् ।
मेखलानिबद्धे वस्त्रखण्डे च । 'कौपीनवनः खलु भास्ववन'
इति पुराणम् ।

कौमार न० कुमारश्च भावः अच् । जातः कुं प्रविर्षी पदभ्यां
सारयेत् स कुमारक इत्युक्तावस्थायां 'कौमारं प्रञ्जभा-
द्धान्नित्युक्तावस्थायां कौमारं शौचं करोति नीता ।

कौमारी स्त्री० कुमारस्य कार्तिकेयस्यैव अण् । कार्तिकेय
शक्तौ, इतकुमारीशिकायाश्च । अपूर्वपतिः कुमारी
सुपपदेति कौमारापूर्ववचने इत्यण् । भार्यायाम् ।

कौमुद पु० 'कौ मोदने जनानिश्च कौमुदस्तेन कीर्तयत इत्युक्त
चिह्ने कार्तिकमासे ।

कौमुदी स्त्री० कुमुदानां मूर्धच्छेदरियम् अण् । ज्योत्स्नायां
तत्त्वार्थं हि कुमुदप्रकाशः कविकल्पितः । कौ मोदने जना
वस्त्राङ्गानामाजैः परस्परम् । कृशास्तुटाः सुखापदास्तेन वा
कौमुदी यता' इत्युक्तावस्थायां कार्तिकपौर्णमास्याम् ।
आश्विनपौर्णमास्यापि ।

कौमुदीकी स्त्री० कौः प्रविष्टाः प्राक्तनत्वात् मोदकः कुमो-
दको विष्णुः तस्मैव अण् । विष्णुगदायाम् ।

कौरव पु० कुरोरवश्च कल्पादिवाद्यम् । कुरवपञ्चसतौ प्रत-
राज्ञात्मजेषु पाण्डवेषु च उभयोरपि कुरवंजजातत्वात् ।

कौरव्य पु० कुर-ण्य । कुरवंजजे चविभे । मङ्गु लुक् । कुरवः
कौल लि० कुरवे सक्तुने भवः अण् । सक्तुनीने । तन्मोक्ते कुला-
चाररते च । [सत्या भिलुक्याः पुत्रे । स्त्रियां कीप् ।

कौलटिनेय पु० भूतो० भिलुक्याः सत्या अतस्मात् ठक् इनादेशश्च ।

कौलटेय पु० स्त्री० कुलटायाः सखाः अग्रत्वा वा अपत्यम् ।
 ठक् । सखाः असखाश्च कुलटायाः पुत्रे । स्त्रियां ङीप् ।
 कौलटेर पु० स्त्री० कुलटायाः अग्रत्वा अपत्यम् ठक् । वन्यकाः पुत्रे
 कौलिक वि० कुलाद गतः ठक् । कुवपम् रागते । कुलेनाचरितः
 ठक् । कुलाचारे । कौल कुपार्थम् प्रवर्त्तयति ठक् । कुल-
 धर्मप्रवर्त्तके तन्त्रोक्ते शिवे, भन्वादी च ।
 कौलीन न० कौ एषियां लीनं यस्मात् अलुक् स० । सुष्टे,
 परीवादे, दुष्टकार्ये च । कुलीनस्य भावः कर्म वा । कुलीन
 कर्मणि, प्राणिभिर्दूते च ।
 कौलेय वि० कुजे+भवः ठक् । सत्कुलोपन्ने ।
 कौलेयक पु० कुले भवः स्वा ठक् । कुलागते कुकु रे ।
 कौवेरी स्त्री० कुवेरस्यैव अर्थः । माहभेदे, उत्तरदिशि च ।
 कौशल न० कुशलस्य भावः अर्थः । क्रियायां नैपुण्ये ।
 कौश्लिका स्त्री० कुशलस्य प्रत्ययः ठक् । कुशलप्रश्ने । कुश-
 लाय स्वसङ्गलाय गीयते ठक् । उपायने उपदोक्ते ।
 कौश्लेय पु० कौशल्यायाः अपत्यम् ठक् यलोपः । रामचन्द्रे
 कौशल्या स्त्री० कुशलैव चातुर्वर्णादित्वात् ष्यञ् । राममातरि
 कौशास्त्री स्त्री० कुशास्त्रेन निर्वृत्ता नगरी अर्थः । वलपत्तने
 कौशिक पु० कुशिकस्य गोत्रापत्यम् षट् अर्थः । विद्यामित्रे सुनौ
 कोशे भवः ठक् । नकुले, ब्यालपादे, पेचके, इन्द्रे,
 सुगुलौ च । कोशेऽधिकृतः ठक् । कोषाध्यक्षे ।
 कौशिकफल पु० कौशिकेन विज्ञापितेषु स्वरूपं फलं यस्य ।
 नारिकेले । [शत्रुत्वं लोकसिद्धम् ।
 कौशिकाराति पु० इत० । मेवकगलौ काके तस्य पेचक-
 कौशिको स्त्री० “गरीरकोशाद्यत्तस्याः पार्वत्याः निःश्रुता-
 धिका । कौशिकीति सनाख्यातेत्युक्तञ्च यथायां दुर्गायाम्
 नदीभेदे ‘कौशिको चन्द्रभागा चेति स्मृतिः नास्ति इतिभेदे च
 कौशेय वि० कौशादित्यतः ठक् । कृषिकोपादिजाते वस्त्रे ।
 कौसल्या स्त्री० कौसलस्य राज्ञोऽपत्यं अर्थः । राममातरि
 पाणिनिस्तुले दन्त्यसकारनिर्देशात् दन्त्यसकारानयम् ।
 कौसल्यायनि पु० कौसल्याया अपत्यं फिञ् । श्रीरामे ।
 कौसुम्भ पु० कुसुम्भ+सार्थे अण् । अरण्यकुसुम्भे शाकभेदे च
 कुसुम्भेन रक्तञ्च अण् । कुसुम्भरागरञ्जिते वस्त्रादौ वि०
 कौस्तिक वि० कुष्ठस्या चरति ठक् । मायाकारके शास्त्रयुक्ते ।
 कौस्तुभ पु० कुं भूमिं स्तभ्नाति कुसुभोजलधिः तत्र भवः
 अर्थः । विष्णोर्विश्वे ‘कौस्तुभस्तु महातेजाः कोटिस्वर्य-
 शसप्रभ, इत्युक्तञ्च मणिभेदे ।
 कौस्तुभवन्तस् इव० कौस्तुभो ववचि यस्य । विष्णौ ।

क्रय वधे वा० चु० उभ० पक्षे स्वा० पर० सक० सेट् षटादि ।
 क्रययति-ते क्रयति अक्रयत्-त अक्रयित्-अक्रायित् ।
 क्रस दोषौ कौटिल्ये च दिवा० पर० अक० सेट् ष० । क्रस्यमि
 अक्रयित्-अक्रायित् क्रययति-ते क्रसित्वा-क्रस्ता ।
 क्रस दोषौ वा० चु० उभ० पक्षे स्वा० क्रययति-ते । क्रसति ।
 अचिक्रयत्-त अक्रयित्-अक्रायित् । क्रसित्वा-क्रस्ता ।
 क्रू शब्दकरणे क्वादि० उभ० सक० सेट् धादि० । कुनाति कुनीते
 अक्रायित् अक्रवित् ।
 क्रूथ दुर्गन्धे आर्द्रभावे शब्दे च स्वा० आ० अक० सेट् ।
 क्रूयते अक्रूयिष्य । क्रोपयति ते । क्रूतः ।
 क्वार कौटिल्ये स्वा० पर० अक० सेट् । क्वारति अक्वायीत् ।
 क्रकच पु० क्र इति कश्चित् शब्दायते कण-शब्दे अच् । यत्कि-
 लाख्ये ह्ये । करपले (करत) पु० न० । ज्योतिषोक्ते
 योगभेदे च ।
 क्रकचच्छद पु० क्रकच इव छदो यस्य । केतकीहले ।
 क्रकचपादूद पु० क्रकचमिव पादौ यस्य वा अन्यलोपः । कृकलासु
 क्रकचपट्टी स्त्री० क्रकच इव पट्टं यस्याः । (क्रद) मत्स्यभेदे ।
 क्रकण पु० क्र इति कश्चित् शब्दायते कण-अच् । (क्वार) पक्षिणि
 क्रकर पु० क्र इति शब्दं कर्त्तुं शीलमस्य ताच्छिल्येऽच् (क्वार)
 क्रकणे पक्षिणि ।
 क्रतु पु० कृ-कतु । यूपसहिते, तद्ग्रहिते वा यज्ञे, संकल्पे, ‘यथा-
 क्रतुरश्निन् यथा प्रेत्य मवतीति श्रुतिः । ब्रह्मणः कर्त्ताज्जाते
 मरीच्याद्यन्तर्गते सुनिभेदे, वैश्वदेवभेदे, इन्द्रियेषु च ।
 क्रतुदोषनुद् पु० क्रतुनामिन्द्रियाणां दोषं वदति क्तिप् ।
 प्राणायामे “दंष्ट्रान् प्राणायामानां भातृणञ्च यथा सन्ताः ।
 प्राणायामैस्तथा दोषाः शस्यन्त्यन्त्रिदशे च रात्र्युक्तैस्तस्ये-
 न्द्रियदोषनाशकत्वम् ।
 क्रतुद्विप पु० क्रतुं द्वे द्विप-क्तिप् । अश्वरे, नासिके च ।
 क्रतुध्वंसिन् पु० क्रतुं दध्वयन् ध्वंसयति ध्वंस-णिच्-
 णिनि । शिवे । [द्वे ।
 क्रतुभुञ्ज पु० क्रतुं यज्ञे दत्तहविरादिनां भुङ्क्ते भुञ्ज-क्तिप् ।
 क्रतुराज पु० क्रतुर्गं राजा टस्समा० । राजह्वयवज्रे ।
 क्रय वधे स्वा० पर० सक० सेट् षटा० । क्रयति अक्रयित्-अक्रा-
 यित् । क्रययति-ते । [षट्-त ।
 क्रय प्रतिहर्षे चु० उभय० सक० सेट् । क्रययति-ते अचिक्र-
 क्रयल न० क्रय वधे स्मृत् । मारणे छेदने च राजा योद्धांस्मृत्
 क्रयनपटुति प्रयोधचन्द्रोदयः । संज्ञायां कन् उङ् ।
 क्रद् रोदने वैकल्ये सक० आङ्गाने सक० स्वा० पर० सेट् ।

क्रन्दति अक्रन्दीत् ।

[अक्रदिष्ट क्रन्दयति ।

क्रद् वैकल्ये स्वा० अत्रा० अक्र० सेट् षट् दि० । क्रदते क्रन्द निरन्तरशब्दकरणे चुरा० अक्र० उभ० सेट् । प्रायेणाङ्-पूर्वः आक्रन्दयति ते आचक्रन्दत् न ।

क्रन्दन् न० क्रदि-भावे ल्युट् । शोकादिनाश्रुपातने । [क्रपयति क्रप कपायाम् स्वा० अक्र० अत्रा० सेट् षटादि । क्रपते अक्रपिष्ट क्रम गतौ वा स्वा० पठे दिवा० पर० सक० सेट् । क्रानति क्रयति अक्रनीत् क्रमित्वा क्रान्त्वा ।

क्रम पु० क्रम-घञ् । नियतपूर्व्यापरभावरूपे विधाने, अनुक्रमे, शतौ, आक्रमणे, पादे च ।

क्रमि पु० क्रम-इन् । कर्मिपदार्थे ।

क्रा(क्रि)मिन्न पु० क्रमिं हन्ति हन-क । विडुङ्गे ।

क्रमिज क्रमेजायते जन-ङ । अयुश्चन्दने । लाजायां स्त्री० ।

क्रमु पु० क्रम-उ । युवाके (चपारी) ।

क्रमुक पु० क्रम-उन् ततः संज्ञायां कम् । भद्रसुल्ले क्रद्धा-दारुणि, गुवाके, पट्टिकालोभे च । [कन् । तलैवार्थे ।

क्रमेल पु० क्रामति क्रम-विच् एलति अच् कर्म० । उङ्गे । स्वार्थे क्रय पु० क्री-भावे क्वाच् । मूलदानेन द्रव्यग्रहणे ।

क्रयलेख्य न० इत० “गृहं सेवादिकं क्रोला हल्लसूल्याचरा-चितम् । पत्रं कारयते वस्तु क्रयलेख्यं तदुच्यते” इत्यु-क्तसूत्रेण क्रयसूचकपत्रं (कवाला) ।

क्रयविक्रयिक पु० क्रयविक्रयाभ्यां जीवति ठन् । वणिग्जने क्रयिक प० क्रयेन जीवति ठन् । वणिग्जने ।

क्रय्य लि० क्रपाय क्रतारः क्रीणीधुरितिवृत्ता प्रसारितम् क्री-वत् क्रयसादर्थे इति नि० । क्रयनिमित्तं हृष्टे प्रसारिते द्रव्ये क्रय्य न० कृव-ययत् रलयोरैकत्वात् । आमसांसे ।

क्रव्याद् पु० क्रयमति अद्-क्लिप् । राक्षसे, गृध्रादौ च ।

क्रव्याद् पु० क्रयमति अद्-क्लिप् । राक्षसे, सिंह, श्येने, शव-काश्चिद्वक्त्रेणो ‘क्रव्यादोऽष्टतमकाशे’ इत्यस्मिन्नामभेदे अवस्थात् ।

क्रशिमन् पु० कशस्य भावः इमनिच् । कयले ।

क्रान्त पु० क्रम-क्त । अश्वे । आक्रान्ते अतिक्रान्ते व्याप्ते संक्रान्ते च लि० । [अतीतदृष्टिः ।

क्रान्तदर्शिन् लि० क्रान्तसतीतं पश्यति णिनि । पण्डिते क्रान्ति स्त्री० क्रम-क्तिन् । आक्रान्ते, गतौ, खगोलमध्यस्थ-सूर्यगत्यर्थे तिर्यग्मोक्षरेखावाङ् ‘अयनादयनं यावत् कक्षा तिर्यक् तथा परा । क्रान्तंश्चा तवा सूर्यः सदा पश्यति भासयन्ति’त्युक्तकथायामपि ।

क्रमि पु० क्रम-इनि इच्चादेः । क्रमिशब्दार्थे ।

[क्रीप्

क्रिमिन्न पु० क्रमिं हन्ति हन-क । विडुङ्गे । सीमराज्यां स्त्री० क्रिया स्त्री० क-भावे ष ट्राप् । आरम्भे, चेष्टायाम्, इन्द्रिय-व्यापारे, पाकादिशब्दप्रवृत्तिनिमित्ते फलव्यापाररूपे धातोरर्थे, निष्कृतौ, पूजायाम्, शिवायां, चिकित्सायां, करणे, गभीधानादिसंस्कारे, व्यवहारपादविशेषे च । ‘सर्वेष्वर्थविवादेषु बलवत्युत्तरा क्रिये’ति स्मृतिः ।

क्रियापादः पु० कर्म० । व्यवहारे सान्निभेख्यादिभिः प्रतिज्ञा-तार्थसाधनरूपे तृतीये पादे ‘पूर्वपक्षः स्मृतः पूर्वोद्दितीय-चोत्तरः स्मृतः । क्रियापादस्तृतीयः स्यादिति स्मृतिः ।

क्रियाफल न० इत० । ‘उत्पत्तिराप्तिर्विकृतिः संकृतिश्च चतुर्विधम् । क्रियाफलं प्राङ्गारायां’ इत्युक्ते कर्मफले उत्प-न्यादौ, यागादिजन्ये पुण्यापुण्यादौ च ।

क्रियायोग पु० योगार्थं क्रियमाणे देवाराधनादौ । ‘यस्तु वा ह्यार्षार्थयोगः क्रियायोगः स उच्यते । प्रधानं कारणं योगो सत्तेषु निवरोत्तमः । क्रियायोगस्तु योगस्य कारणं परमं सतमिति पुराणम् ।

क्रियासमभिव्यक्तिः पु० सम्+अभि+ङ्-घञ् । इत० । क्रि-यायाः घौनःपुन्ये । क्रियासमभिव्यक्तिरेण विराध्यन्तं चेत्येत क इति भावः । [क्रीणाति क्रीणीते अक्रीणीत् अक्रीट ।

क्री क्रये (मूलदानेन द्रव्यग्रहणे) क्रीदि० उभ० सक० अनिट् ।

क्रीड खेलने स्वा० पर० अक्र० सेट् । क्रीडति अक्रीडीत् ।

क्रीडन न० क्रीड-ल्युट् । परीक्षाये, क्रीडायाश्च ।

क्रीडा स्त्री० क्रीड-अ । परीक्षाये खेलने च ।

क्रीत पु० क्री-क्त । हादशपुलानर्गते ‘क्रीणीयात् वस्तुपत्वार्षि-मातापिलोर्यसन्निकात् । स क्रीतकः सुतस्तस्येत्युक्ते पुत्रभेदे । कृतक्रमे वस्तुमाले लि० ।

क्रीतानुशय पु० क्रीते अनुशयः इष्टत्वादिना पञ्चात्तापोयत् । अष्टादशविवादेषु ‘क्रीत्वा मूल्येन यः पश्यं क्रता न वद्ध सत्यते । क्रीतानुशय इत्येतद्विवादपदस्यच्यते’ इत्युक्ते विवादभेदे ।

क्रुड बाल्ये दिवा० आ० अक्र० सेट् । क्रुडते । अक्रोडिष्ट ।

क्रुच् पु० क्रुन्च-किप् । (कोच) वक्रभेदे । जातित्वे ट्राप् क्रुञ्च ।

क्रुञ्च पु० क्रुन्च कर्मणि घञ् । क्रुञ्चपर्वते । अच् ट्राप् । वीणाभेदे क्रुध्(धा) स्त्री० क्रुध-सम्पदादित्वात् किप् वा ट्राप् । कामा-प्राप्तिहेतुके चित्तवृत्तिभेदे कोमे ।

क्रुध कोमे दिवा० पर० अक्र० सोपसर्गः सक० अनिट् ।

क्रुध्यति अत्यमभिक्रुध्यति अक्रुधत् ।

[क्षीत्

क्रुन्च गतौ, वक्रणटनादरे च सक० पर० सेट् । क्रुञ्चति अक्रु-

क्रुञ्च क्लेशे स्त्रे च क्वा० पर० अक० सेट् । क्रुञ्चति क्रुञ्चन्तीत् ।
क्रुश रोदने आक्रोशे च सक० भा० पर० अनिट् । क्रोशति

अक्रुञ्चत् ।

[अक्रुञ्चते लि० ।

क्रुष्ट क्रुश-भावे क्त । रोदने, रवे च । आङ्-कर्मणि क्त ।

क्रूर लि० कृत-रक् धातोः कृ । कठिने, निर्दये, परद्रेष्टकारिणि,

वशसे, उच्ये च । रक्तकरवीरे श्वेनखने, कङ्कपविशि

ज्ज्योतिषोक्ते रविमङ्गलमन्दराङ्गकेतुहमे पङ्के, पूषात्वव-

भरणीमवाह्ये नचले च पु० ।

क्रूरराविन् पु० क्रूरस्य रौति रु-णिनि । श्लोकात् ।

क्रोय लि० क्रो-यत् । क्रेतव्ये यमुनात् ।

क्रोड् पु० न० क्रुड-घञ् । अङ्गे (कोल) । राक्षसे अङ्करे च

पु० । अन्नानाशरश्च भुजान्तरे च स्त्री० टाप् । वारा-

हीकन्दे पु० स्त्री० ।

क्रोडाङ्गिष्ठि पु० क्रोडे अङ्गिष्ठे । कच्छपे ।

क्रोध पु० क्रुध-घञ् । परापकाराय विसृष्टमिभेदे, परानिष्टा

मिसाधे, अनिष्टविषयहेतुपक्षेठके चित्तवृत्तिभेदे च ।

क्रोधज पु० क्रोधात् जायते जन-ङ । क्रोडे 'क्रोधात् भवति

संसोह इति गीता । 'पैशुन्यं साहसं द्रोहः ईर्ष्यां क्लृपा-

यद्रूपणम् । वाग्दमज्जज्ञ पाहण्यं क्रोधजोऽपि भयोपक

इत्युक्ते व्यसनभेदे च ।

क्रोधन पु० क्रुध-ल्यु । कोपयुक्ते, कोपशीले, तन्मोक्षेषु अट्ट

सैरनेषु भैरवभेदे, वटिसंवलरमध्यं ज्योतिषोक्ते 'रोगो-

नरण्युर्भिर्वा विरोधेन वल्लसङ्कुलः । क्रोधने विषमं सर्व-

नित्यं कफलने वल्लरभेदे च ।

क्रोश पु० क्रुश-घञ् । रोदने आह्वाने च । अट्टसहस्रहस-

माने (कोश) 'क्रोशः सहस्रद्वितयेन तेषा'निति लीला-

वती । मतान्तरे सहस्रहसमाने । [स्त्रियां क्रोशी ।

क्रोष्ठ पु० क्रोशति क्रुश-तन् । शृगाले । सार्धं कन् अलैवार्थे ।

क्रोटुकपुच्छिका स्त्री० क्रोटुकस्य पुच्छमिव पर्णान्यस्याः ।

(वाङ्मन्या) टुप्तिपर्यायम् । [मृगाल्यां, लाङ्गल्याङ् ।

क्रोष्टी स्त्री० क्रुश-तन् टञ्जत् ङीप् । भूमिकृशाख्ये, विदार्यां,

क्रौञ्च पु० क्रुञ्च+कार्थे अच् । (कौञ्चक) वकभेदे ऊरुरपजिणि,

दैत्यभेदे, दक्षिणसद्रेषाढते हीपभेदे, पर्यतभेदे च ।

क्रौञ्चदारक(ग) पु० क्रौञ्चं दैत्यं पर्यतं वा दारयति ङ-णिच्

शुक्लं युच्वा । कार्त्तिकेये सहि 'क्रौञ्चक्रौञ्चो हतो दैत्यः

क्रौञ्चादौ हेमकन्दरे । स्कन्देन युद्धा रुचिरं चित्तमायी

सुमायिग । स शैलस्य दैत्यस्य स्वातन्त्र्येण कर्मणा ।

केतुतामससत्तस्य नाका क्रौञ्चः स उच्यते इति पुराणम् ।

क्रौञ्चादन न० क्रौञ्चानां वकभेदानामदनं भक्ष्यम् । मृगाले,
(चैत्र) चित्रोत्के, पिप्पल्याङ् । पञ्चवीजे स्त्री० ।

क्रौञ्च वधे वा चुरा० उभ० पञ्च स्वा० पर० सक० सेट् घटादि० ।

क्षयति ते क्षयति अचिक्षयत् अक्षाधीत् अक्षधीत् ।

क्रौद्र रोदने अक० आह्वाने सक० इदित् पर० स्वा० सेट् । कन्दति

अक्रुन्दीत् । [अक्रुदित् कदयति ते ।

क्रौद्र वैकल्ये दि० आत्म० अक० सेट् घटादि० । कदयते

क्रौद्र रोदने स्वा० उभ० इदित् अक० सेट् । कन्दति ते

अक्रुन्दीत् अक्रुन्दित् । [अचिक्षिपत्-त ।

क्रौप अव्यक्तवाक्ये चुरा० उभ० अक० सेट् घटा० । कपयति-ते

क्रौम ग्लानौ दिवा० पर० अक० सेट् । क्षाम्यति अक्रुमीत् । क्षमि-

त्वा-क्षान्त्वा । क्षान्तः । [मीत् । क्षमित्वा क्षमितः ।

क्रौम ग्लानौ स्वा० पर० अक० सेट् । क्षामति अक्रुमत् अक्र-

क्षाम पु० क्षम-घञ् अट्टिः । आयासे, अये च । [क्षत्वा ।

क्रौमय पु० क्षम-अयच् । आयासे । [विष्ट-क्षयति क्षमित्वा ।

क्रौव भये दिवा० आत्म० अक० सेट् घटादि० । क्लव्यते अक्ल-

क्षान्त लि० क्षम-क्त । अमासैः । [अक्लेदीत्-अक्लेदीत् ।

क्रौद् आर्द्राभावे दिवा० पर० अक० सेट् । क्लिद्यति । अक्लिद्यत्-

क्रौद् रोदने इदित् स्वा० उभ० अक० सेट् । क्लिन्दति अक्लिन्दीत्

क्लिन्न लि० क्लिद-क्त । आर्द्रे ।

क्लिश उपतापे दि० आत्म० अक० सेट् । क्लिश्यते । अक्लिष्ट

क्लिश्या । क्लिगितः-क्लिष्टः । [अक्लिषत्

क्लिश विघाते क्वा० पर० सक० सेट् । क्लिप्ति अक्लेषीत्-

क्लिषित लि० क्लिष्ट-उपतापे क्त । क्लेशयुक्ते वा । रुडभावे क्लिष्टोत्थत्

क्लीतक न० क्लीव-क्लिप् नि० वलोपः क्लीं तक्तत क्लृप्ते अच्

मधुके (यस्मिन्धु) । [नील्यसोपधौ ।

क्लीतिकी स्त्री० क्लीतकं क्लृष्टोत्थत्वाः ठन् लत्वम् ।

क्लीव(व) मदे अग्रागल्भ्ये च स्वा० आत्म० अक० सेट् । क्लीव

(व)ते अक्लीवि(वि)ष्ट । [निस्त्वारे च ।

क्लीव(व) पु० क्लीव(व)-अच् । नपुंसके, विक्रमहीने, धर्मलत्वादौ,

क्लृ गतौ स्वा० आत्म० सक० सेट् । क्लवते अक्लविष्ट ।

क्लौद् पु० क्लिद-घञ् । प्रतीभावे, चन्द्रे च ।

क्लौश वधे उपतापे स्वा० आत्म० सक० सेट् । क्लेशते अक्लेशिष्ट

क्लौश पु० क्लिष्ट-घञ् । दुःखे, रोगादौ, योगशास्त्रोक्तेषु अवि-

द्यास्त्रितादिषु पञ्चसु । [कौन्नेवे'ति गीता ।

क्लौव्य(व्य) न० क्लीव(व) भावे-घञ् । निष्पौष्ट्ये 'मा क्लौव्यं गच्छ

क्लौमन् न० क्लृ-गतौ मनिन् । 'अधस्त दक्षिणे भगे क्लृद-

यात् क्लौम तिष्ठति । जलवाहि शिरामूलं दृष्ट्वास्थानं मतं

बुधैरित्युक्ते भाहोर्मध्ये स्थापयेत् । [नेति चालयेत् ।

वा अथ भिन्नाकारादेशः । जलेत्यर्थे चिह्नयोः । कश्चित् कच-
काय गन्धे आ० पर० चक० सेट् । कश्चित् अकाशीत् अकाशीत्

काय पु० कच-चप् । वीणायाः शब्दे, अस्मिन्नाले च ।
काय निष्पत्तये आ० पर० चक० सेट् । कश्चित् अकाशीत् । [च

काशित निः कच-क्त । अतिशयपक्षे व्यञ्जनादौ, दृक्प्रत्ययपाचनादौ
काय पु० कच-चप् । दुःखे, द्रव्यमात्रस्वातिशये भावे ।

कायोद्भव न० कायाऽद्भवति कच् । तस्याञ्जने ।
कोलं चालने गती च आ० पर० चक० सेट् । कश्चित् अकाशीत् ।

केनयति अचिकेतत् । [अचलञ्जत् त ।
चञ्ज कृच्छ्रजीवने इदित् चुरा० उभ० चक० सेट् । चञ्जयति ते

चञ्ज वधे आ० आ० चक० सेट् घटा० । चञ्जते अचलित् । चञ्जयति
चञ्ज गती दाने च आ० आ० इदित् चक० सेट् । चञ्जते

अचलित् । [अचलित् ।
चञ्ज वधे तना० उभ० चक० सेट् । चञ्जोति चञ्जते । अचलित्

चञ्ज पु० चञ्जोति दुःखम् चञ्ज-चक् । उच्यते, आचरे, मध्ये,
दृक्प्रत्ययपरिचिते भावे, निषेधक्रियाचतुर्विधभावे च ।

चञ्जद् पु० चञ्जं यात्रिकादिभ्यश्च तस्यैव वा ददाति हा-क ।
मण्डले । जडे न० । रात्रौ स्त्री० ।

चञ्जप्रभा स्त्री० चञ्जं व्याप्त प्रभा वस्त्राः । विद्युति ।
चञ्जभङ्ग पु० चञ्जात् भङ्गो यस्य । उच्यते, चञ्जोर्वा नावय-

वानां प्रतिजन्मवयववैलक्षण्यपादकस्यावयवभङ्गस्य स्त्री-
कारो वक्ष्यन्ते गते तादृशे बौद्धादीनां जने ।

चञ्जभङ्ग र वि० चञ्जात् भङ्ग्यते भङ्ग-कर्त्तृर्नरि पुरच् ।
चञ्जकनाशो वक्ष्यते ।

चञ्जिक वि० चञ्जं ध्यायेति ठक् । एकचञ्जमात्रस्यायिनि
पदार्थे । वेदां प्रथमचञ्जे उत्पत्तिः द्वितीयचञ्जे स्थितिल-

तीयचञ्जे नाश इति ते चञ्जिका यथा दुष्पादवदिति तार्कि-
काः । कार्यकरणसमयोर्वा सत्यदायानाभावाच्चञ्जं उत्प-

त्तिद्वितीयचञ्जे नाश इति बौद्धाः 'वत् तत्त्वचञ्जिक'मित्युक्तेः
अत न० चञ्ज-भावे क्त । अतद्रूपपूर्वादौ ज्ञेये । कर्मणि क्त ।

चञ्जयुक्ते नि० ।
अतस्तु पु० अतं ह्यनि हन-क । (उत्तररोधा) अपभेदे । साक्षादाश्च

अतज न० अतात् जायते जन-ङ । रुधिरं ।
अति स्त्री० अच-क्तिन् । राज्ञौ, अपचये जाते च ।

अच्य पु० अद-लच् । अह्नात् अविद्यायास्तस्यै सङ्कीर्णवर्ण-
प्रतीकारे, आरम्भे, भुजिष्याण्वे, निवृत्ते, वेधवि च ।

अच्य उ० अच-क्तिन् अत् तत्त्वजायते त्वे क । अतिवे 'अतात्

किञ्च लावन इत्युच्यते अलस शब्द इति रघुः ।

अलसबन्धु पु० अलस बन्धुरेव तत्कर्मकाहत्याभावात् न तत्-
कर्त्ता । अलकाशीचने निन्द्यो अलिते ।

अलित्य पु० अनुज्ञापयं च । अनुज्ञाते राज्ञे 'अतजं केने
कर्त्ता वेदाध्ययनसंयुतम् । दानादानवर्त्तिभूतः च है

अलित उच्यते इत्युक्ते वर्त्तमाने ।
अद भवेयस्य शैल० आल० चक० आनिट् । अदते अलस ।

अप भवे अद-चुरा० उभ० चक० सेट् । अपयति ते अचलपत् त
अप कहने चुरा० इदित् उभ० चक० सेट् । अचलयति ते

अचलस्य त ।
अप प्रये चुरा० उभ० चक० सेट् । अपयति ते अचलपत् त

अपणक पु० अपयति विषमरामं तप-दुष् संज्ञायां अम् ।
बौद्धसंज्ञादिनि । एकः अपणक । शाकाहारेण्युद्धटः ।

अपा स्त्री० अपयति चेष्टाम् सौ-विष् पु० च कच् । रात्रौ ।
अपाकर पु० अपायां रात्रौ करोदीधिति रस्य । अन्धे च हि

रात्रौ सूर्यतेजसा दीप्यते ।
अपाट पु० अपावासटति अट-अच् । रात्रौ 'ततः अपटैः

पृथुपिङ्गलाचरिति भट्टिः । [आनः ।
अप कहने आदि० आल० चक० सेट् । अचते अचलित् अचलं

अप कहने दिवा० पर० चक० सेट् प्रभादि० । आस्यति 'कामं
आस्यत वः जमीति माघः । अचमीत् ।

अस न० अस-अच् । युक्ते । शक्ते, हिते, अवापति च लि०
असता स्त्री० अस+तल् । योग्यतायां, शब्दनिष्ठे अर्थप्रकाश

साधये च 'असता च चिह्नमिति' गीतायां ।
असा स्त्री० अस-अच् । तितित्यायाम्, 'बाह्ये वाष्पात्मिके चैन

दुःखे चैत्यात्मिके कश्चित् । न कश्चित् न वा ह्यनि स-
ज्जा परिकीर्त्तिता, 'आक्रुष्टोऽभिहतो वापि नाक्रोशे

च ह्यनि वा । अदृष्टे वा ह्यनः कायेति शिष्टोः सा असा-
मतेति श्रुतं सज्जयायाम् चित्तवृत्तौ, भूवौ च ।

अमिन् वि० अस-धितुश्च इडभावनः । अनामति । 'कामं आस्य
त वः जमीति माघः ।

अच्य पु० अि-अच् । माघे, हास्ये, अपचये, कासरोमभेदे च
वक्ष्ये, विरागे, हिंसायाम् इ० वर्त्तमाने 'देशभङ्ग उर्ध्वं

अये संधीयते प्रजापत्युक्तफलके वयारभेदे, रक्षितकालि
इत्युत्तम्युक्तप्रतिपदादिके अनावासान्ते मासि 'हिंसकाल-

मासः अयः कार्त्तिके' । 'सौराष्ट्रदा सन्मनसो गरीयान्
मासो हिंसकालिरसौ चवाच्य इत्युक्ते मासे च ।

अच्य पु० अि-अच् । माघे, हास्ये, अपचये, कासरोमभेदे च
वक्ष्ये, विरागे, हिंसायाम् इ० वर्त्तमाने 'देशभङ्ग उर्ध्वं

अये संधीयते प्रजापत्युक्तफलके वयारभेदे, रक्षितकालि
इत्युत्तम्युक्तप्रतिपदादिके अनावासान्ते मासि 'हिंसकाल-

मासः अयः कार्त्तिके' । 'सौराष्ट्रदा सन्मनसो गरीयान्
मासो हिंसकालिरसौ चवाच्य इत्युक्ते मासे च ।

अच्य पु० अि-अच् । माघे, हास्ये, अपचये, कासरोमभेदे च
वक्ष्ये, विरागे, हिंसायाम् इ० वर्त्तमाने 'देशभङ्ग उर्ध्वं

अये संधीयते प्रजापत्युक्तफलके वयारभेदे, रक्षितकालि
इत्युत्तम्युक्तप्रतिपदादिके अनावासान्ते मासि 'हिंसकाल-

मासः अयः कार्त्तिके' । 'सौराष्ट्रदा सन्मनसो गरीयान्
मासो हिंसकालिरसौ चवाच्य इत्युक्ते मासे च ।

अच्य पु० अि-अच् । माघे, हास्ये, अपचये, कासरोमभेदे च
वक्ष्ये, विरागे, हिंसायाम् इ० वर्त्तमाने 'देशभङ्ग उर्ध्वं

अये संधीयते प्रजापत्युक्तफलके वयारभेदे, रक्षितकालि
इत्युत्तम्युक्तप्रतिपदादिके अनावासान्ते मासि 'हिंसकाल-

मासः अयः कार्त्तिके' । 'सौराष्ट्रदा सन्मनसो गरीयान्
मासो हिंसकालिरसौ चवाच्य इत्युक्ते मासे च ।

चयनाशनी स्त्री० चयं कासं नाशयति नश-णिच्-णिनि ।
जीवनीदृशे । [समा० । कृष्णपक्षे ।

चयपक्ष, पु० चयस्य (चन्द्रस्य चयार्थः) पक्षः अश्वघासादिवत्
जर संबलने भा० पर० अक० सेट् । जरति अजारीत् ।

जर पु० जर-अच् । सेधे । 'कार्यकारणरूपन्त नजरं जरस-
न्यते' इत्युक्ते नन्दरे लि० । 'जरः सञ्चरिषि भूतानी'ति गीता ।

जले न० । [यति ते चलति अचिबलत् त अजालीत् ।

जल शोधने वा चु० उभ० पक्षे भा० पर० सक० सेट् । जाल
ज्व पु० जु-अप् । जुते (ह्रांश्चि) राजिकाभेदे च ।

ज्वक पु० ज्व+संज्ञायां क्तु । राजिकाभेदे, अपासार्गे च ।

ज्वयु पु० जु-अधुच् । जुते (ह्रांश्चि) [हि जुतं जायते ।

ज्वपना स्त्री० ज्वः पत्रेषु यस्याः । द्रोणपुष्पासु तत्पत्नाप्राये
ज्वान्न न० ज्वस्य कर्म भावे वा-अण् । शैथ्यं तेजो धृतिर्दाह्यं

युष्मे चाप्यपलायनम् । दानमीश्वरभावश्च जालकर्म स्वभा-
वज'भित्तुते अतिवकर्माणि 'जाल' हि जलञ्च परस्परार्थ-
मिति भट्टिः । [सामर्थ्यं तत्प्रतीकारपराङ्मुखे ।

जान्ति लि० ज्व-क्त । सङ्घिष्णौ केनचित्पीडनेऽपि सति
जान्ति स्त्री० ज्व-क्तिन् । जमायाम् सामर्थ्यं सत्पथपकारि-
णोऽप्यपकाराचिकीर्षायाम् ।

ज्वाम लि० ज्वै-क्त तस्य म । जीरे, दुर्बले च ।

जार पु० जर-ण । (जार) इति ख्याते ररे, लवणे, जार-
जाते कान्ते, भस्मनि, गुड्मे, धूसं च । टङ्गणे (सीहागा)

यस्यारे, विडम्बणे, सर्जिकाजारे च न० । [पिटके च

ज्वारक पु० जर-णुन् । (जालि) नवकलिकादन्दे पश्चिमत्वादि
ज्वारदला स्त्री० जारो देवेष्वाः । जुड्वास्तूकशाके ।

ज्वारभूमि स्त्री० ज्वारयुक्ता भूमिः । अम्बुमिसमीपस्य भूमौ
किमाचर्थ्यं ज्वारभूमौ प्राणदा यमदूतिकेत्युद्धटः ।

ज्वारस्तिका स्त्री० ज्वारसंयुक्ता स्तिका । उषरस्थाने ।

ज्वारित लि० जर-णिच्-क्त । अपवाद्यपक्षे, आप्रदोषे, सार्विते च
ज्वारित लि० जु० चल-क्त । निष्किते कतप्रसाधने च ।

ज्वि ज्वे भा० पर० अक० अनिट् । ज्वयति अज्वेपीत् ।

ज्वि हिंसायां स्त्री० पर० सक० अनिट् । ज्विष्यति ज्विषुतः
ज्विषः ज्विषुवः । अज्वेपीत् । [अज्वेपीत् ।

ज्वि गतौ सक० निवासे अक० लृटा० पर० अनिट् । ज्विरि
ज्वि हिंसायां क्त्वा० पर० सक० अनिट् । ज्विष्यति अज्वेपीत् ।

ज्विषा हिंसायां तना० उभ० सक० सेट् । ज्विष्यति ज्विषुते
अज्वेपीत् अज्वेषिट् ।

ज्विति स्त्री० ज्वि-निवासे आधारे क्तिन् । भूमौ, भावे क्तिन्

निवासे । ज्वि-ज्वे भावे-क्तिन् । ज्वे, रोचनास्वगन्धश्च जु ।

ज्वितिधर पु० ज्विति धारयति धृ-णिच् अच् ह्रस्वः । पर्वते
कूर्मवास्तुकिदिग्गजेषु च ।

ज्वितिपति पु० इत० । राजनि न्यपतौ एवं ज्वितीशादयोष्यत्

ज्वितिरुह पु० रोहति रुह-क० णत् । वृक्षे ।

ज्वितिवर्द्धन पु० ज्विति वर्द्धयति वृध-णिच् ल्यु । श्वे 'करोमि
ज्वितिवर्द्धन'मिति भट्टिः । [अज्विष ।

ज्विप प्रेरणे लृटा० उभ० सक० अनिट् । ज्विपति-ते अज्वेपीत्

ज्विप नोदने दिवा० पर० सक० अनिट् । ज्विष्यति अज्वेपीत् ।

ज्विपणि(सी) स्त्री० ज्विप-अनि वा डीप् । नौकादख्ये (दाड)
शस्त्रे, वड्डिणे च ।

ज्विप्त लि० ज्विप-क्त । प्रेरिते, त्यक्ते, विकीर्णो अवज्ञाते,
रागहेपादिपशादिपशासक्ते चित्ते, वायुरोगप्रसक्ते च ।

ज्विप्र न० ज्विप-रक् । ज्व्यातिपेक्ते नल्लभेदे शीघ्रे च तद्वति लि०

ज्विप्रकारिन् लि० ज्विप्रं करोति क-णिनि । (चालाक)
शीघ्रक्रियाकारके ।

ज्विप्रपाकिन् पु० ज्विप्रं शीघ्रं पच्यते विगुन् । (गन्धभादि-
नित्या) द्रुमभेदे । शीघ्रपाकवति लि० ।

ज्विप निरसने भा० पर० सक० सेट् । ज्वेति अज्वेपीत् ।

ज्विप निरसने दिवा० पर० सक० सेट् । ज्विष्यति अज्वेपीत् ।

ज्वेतिता ल्युटा० । [अज्वे ।

ज्वी हिंसायां भा० उभ० सक० अनिट् । ज्वयति-ते अज्वेपीत्

ज्वीज अव्यक्तशब्दे भा० पर० अक० सेट् । ज्वीजति अज्वीजीत्

ज्वीषा लि० ज्वि-क्त । दुर्बले, कामे च 'चतुर्दश्यष्टमे यामि ज्वीषी
भवति चन्द्रमा इति स्मृतिः ।

ज्वीव(व) भदे भा० आत्म० अक० सेट् ज्वीव(व)ति अज्वीवी(वी)त्

ज्वीव(व) लि० ज्वीव(व)-क्त नि० । गते । [ज्वे च ।

ज्वीर न० ज्वी-सम्पादित्वात् क्तिप् तामोरयति रैर-अण् । दुग्धे

ज्वीरकण्ठ पु० ज्वीरं कण्ठे यस्य । सनन्धये बालके । [ज्वीरञ्च

ज्वीरकण्ठ पु० ज्वीरमिव कण्ठो यस्य । ज्वीरविदार्याम्, ज्वीरव

ज्वीरकाण्डक पु० ज्वीरान्वितं काण्डं यस्य कप् । 'रुहोदधे,
अर्कहृत्ते च ।

ज्वीरदल पु० ज्वीरं दले यस्य । अर्कहृत्ते ।

ज्वीरनाश पु० ज्वीरं नाशयति नश-णिच्-अण् । शाखोटदृशे
(सेखोड़ा) तत्पत्नादिनिर्यासयोगे शीघ्रमेव दुग्धं दाध-

वत् घनीभवतीति तस्य दुग्धनाशकता ।

ज्वीरपर्णी स्त्री० ज्वीरं पर्णं यस्याः डीप् । अर्कहृत्ते ।

ज्वीरवल्ली स्त्री० ज्वी रां ज्वीरवती वल्ली । ज्वीरविदार्याम्

स्वार्थं कन् अणोहस्वः चीरविक्रिका अत्रैवार्थः ।

चीरविक्रिति स्त्री० इतः 'दध्नासङ्गं पयः पक्वं यत् स्वात् सा दधिर्जृचिकैलुक्तायाम् । (चीरसा) दधिक्षुचिकायाम् ।

चीरवृक्ष पु० चीरप्रधानो वृक्षः । उदुम्बरे राजादयाम् ।

चीरशर पु० चीरं शृणाति शृ-अच् । (छाना) आमित्रायाम् ।

चीरशाकं न० 'अपक्वमेव यद्वटं' चीरशाकं हि तत् पयः ।

इत्युक्ते नष्टे दुग्धे राजादने च । भूकुशाण्डे स्त्री० ।

चीरशुक्ल पु० चीरमिव शुक्लः । शृङ्गाटके (पाणिफल)

चीरसार पु० चीरस्य सारः । नवनीते 'चीरसारमपनीये'त्यु

द्भटः (छाना) आमित्रायाश्च । [फेनी] शर्कराफेने ।

चीरहृङ्गीर पु० इतः । दुग्धफेने । चीरमिव हृङ्गीरः

चीराब्धि पु० चीरस्य दुग्धरसाब्धिः । चीरससङ्गे एवं

चीरसागरादयोऽप्यत्र । [स्त्री० ।

चीराब्जिज पु० चीराब्जौ जायते जन-ड । चन्द्रे । लच्छायां

चीरावी स्त्री० चीरमवति यव-अण् डीप् । दुग्धिकायाम् (दधी)

चीरिका स्त्री० चीर+अस्त्वर्थे ठन् (चीरा) राजादयाम् ।

चीरिणी स्त्री० चीर+अस्त्वर्थे णि । तित्तदुग्धायां पीत-

दुग्धायां च चीरलतायाम् ।

चीरिन् पु० चीर+इनि । कुह्याम् वटे, स्रवे, उदुम्बरे,

अर्कवृक्षे, राजादने, सोमलतायाम्, स्थालीवृक्षे च ।

चीरिष्ठ पु० कर्म० । चीरयुक्तेषु नमोधात्र्योदुम्बरपारिष-

स्रवाख्येषु पञ्चस्रुष्ठेषु ।

चीरोद पु० चीरसदृशस्य उदकस्रोतादेशः । चीरससङ्गे ।

चु चुतौ अदा० पर० अक्त० सेट् । चोति अलाधीत् चुत्वाव ।

चुतः । चुत्वा । चुतयुः । [दुर्गम]मिति माघः ।

चुण लि० चुद-क्त । अम्यस्ते, विहते च 'अमोक्षसमुणेतयाति-

चुत् स्त्री० चु-संपदा० क्तिप् लृक्च । (ह्राचि) चुते ।

चुत न० चु-क्त । नास्मत्तः वायुनिःसरणजे शब्दे । (ह्राचि)

चुद मेघणे रुधा० उभ० सक० सेट् । चुणति चुत्ते । अचु-

दत् अचोदीत् अचोदिष्ट । [मूलयाहिणि च

चुद्र लि० चुद-रक् । गौषे, कण्ठे, क्रूरे, दरिद्रे, अल्पे,

चुद्रकण्टकी स्त्री० चुद्रं कण्टकं यस्याः डीप् । वृहत्याम् ।

चुद्रकण्टिका चुद्रं कण्टकं यस्याः टाप् अत इत्यम् ।

कण्टकारिका लतायाम् ।

चुद्रकम्बु पु० कर्म० । शम्बूके । [चुङ्कर]

चुद्रवण्टिका स्त्री० घण्टेव कन् घण्टिका कर्म० । किङ्किण्याम्

चुद्रजन्तु पु० कर्म० । 'चुद्रजन्तराग्न्यः स्यादथवा चुद्रएव वा ।

शतं वा प्रसूतौ येषां केचिदा नकुलादपीत्युक्ते स्त्रत्ये सन्त्ये ।

चुद्रजम्बू(म्बु) स्त्री० कर्म० । भूमिजम्बूयाम् ।

चुद्रजीरकं न० कर्म० । कणजीरके, सुगन्धे च ।

चुद्रधात्री स्त्री० कर्म० । कर्कटवृक्षे ।

चुद्रधान्यं न० कर्म० । कङ्कुमभृतौ वृणधान्ये ।

चुद्रपत्रा स्त्री० चुद्रं पत्रं यस्याः टाप् । चाङ्गेय्याश्च (चुको

पालङ्ग) । डीप् । वचायाम् ।

चुद्रपनस पु० कर्म० । नकुचे (मान्दार) ।

चुद्रफल पु० चुद्रं फलमस्य । जीवमवृक्षे । कण्टकायाम्

अस्मिन्मत्यां, भूमिजम्बाश्च स्त्री० टाप् ।

चुद्रभण्टाकी स्त्री० कर्म० । वृहत्याम् ।

चुद्रमुस्ता स्त्री० कर्म० । कसेरुकन्दे ।

चुद्रवार्त्ताकिनी स्त्री० कर्म० । कण्टकायाम् ।

चुद्रवार्त्ताकी स्त्री० कर्म० । वृहत्याम् ।

चुद्रशङ्ख पु० कर्म० । शम्बूके । [लि०

चुद्रशीर्ष पु० चुद्रं शीर्षमस्य । भयूरगिष्ठाडके, खल्यशीर्षवति

चुद्रशुक्ति स्त्री० कर्म० । जलशुक्तितायाम् । स्वार्थं कन् तलैवार्थे

चुद्रश्वास पु० कर्म० । खल्यकासरोगे ।

चुद्रसहा स्त्री० सह-अच् चुद्रस्य सहा इतः । सहपण्यांसि

भाज्यारगन्वायाश्च ।

चुद्रसुवर्णं न० कर्म० । पित्तवे । [ह्रस्वे टाप् । अत्रैवार्थः ।

चुद्रहिङ्गुली स्त्री० कर्म० । कण्टकायाम् । स्वार्थं कन् अणो

चुद्रा स्त्री० चुद-रक् । वेश्यायाम्, कण्टकायाम्, सरवायां,

मत्तिकाभाले, चाङ्गेय्याम्, हिंसायां, गन्धुकायाश्च (गड-

गङ्गेधान । [क्रियायाम् ।

चुद्राग्निसत्र्य पु० कर्म० (छोटगणिआरी) खल्यगणिकारि-

चुद्रास्त्रपनस पु० अस्त्रः अस्त्ररसः पनसः कर्म० । नकुचे

(डैजो) (मान्दार) । [लङ्] स्वार्थं कन् तलैवार्थे ।

चुद्रास्त्रा स्त्री० अस्त्रा अस्त्ररसा कर्म० । चाङ्गेय्याम् (चुकोपा-

चुद्रेवार्त्ता पु० कर्म० । गोपालकर्मणाम् ।

चुद्रोडुम्बरिका स्त्री० कर्म० । काकोडुम्बरीकायाम् ।

चुध बुधुजायां दिवा० पर० सक० अनिट् । चुधति अचुधत् ।

चुध्(धा) स्त्री० चुध-सम्पादित्वात् क्तिप् वा टाप् । भोजनेच्छायाम्

चुप पु० चु-पक् । सुखशास्त्राश्रिफायुक्ते शाखोटादिद्रुमे,

हारकापिशुमदिकस्ये पर्यतमेदे, राजन्यभेदे च ।

चुभ्य पु० चुभ-क्तं लि० । सन्ध नदखे । चुमिते लि० ।

चुभ सङ्कोचने भा० आत्म० सक० सेट् । चोभते अचुभत्

अचोभिष्ट-चुभः । चुमितः । [अचोभीत् । चुमितः ।

चुभ अङ्गचालने वा दिवा० कृष्ण० अक्त० सेट् । चुभति चुभति

कुभित लि० कुभ-क्त । आलोडिते, व्याकुले, भीते च ।
 कुमा स्त्री० कु-मक् । (महिना) (तिथी) अतस्याम् ।
 कुर विभेदने तदा० पर० सक० सेट् । कुरति अचोरीत् ।
 कुर पु० कुर-क कुर-क् वा । नापितास्ते पञ्चादीनां शफे, (कुर)
 कोकिलाचे, गोलुरे, महापिण्डीतके, वाणे च ।
 कुरक पु० कुर-कुन् । गोलुरे, (गोखुरी) कोकिलाचे, तिलकद्रुमे च
 कुर(रि)कर्मन् न० कुरस्, कुरिणो वा नापितस्य कर्म० । चौरै
 नखलेशादिकर्त्तृणे 'कुर(रि)कर्म' न कुर्वीत जन्मसाधे च
 जन्मभे' इति स्मृतिः । [कुरभाण्डादयोऽप्यत्र ।
 कुरधान न० कुरोधीयतेऽस्मिन् नापितास्त्राधारे (भाङ्)
 कुरधार स० न० एणां धारेण शरण्यधारा यत् । नरकभेदे ।
 कुरपत पु० कुर इव पतमस्य । वाणे, कुरतस्यपणेयुक्ते
 शरवणादौ लि० ।
 कुरपतिका पु० कुर इव पतं यस्याः । पालङ्गशास्त्रे ।
 कु(खुर)रप पु० कुरः (कुरः) इव घृणाति हिनस्ति घृ-क (खुरपी)
 इति स्मृते घासच्छेदनास्ते, तत्कुल्यापफलके शरे च ।
 कुरमर्द्दिन् पु० कुरं कृद्वाति घर्षयति कृद-णिनि नापिते ।
 कुरमुखिन् पु० कुरेण मुखयति मुख-णिनि इत० । नापिते
 कुराङ्ग पु० कुर इवाङ्गस्य । गोलुरे (गोखुरी) ।
 कुरिणी स्त्री० कुर+अस्यर्थे इनि ङीप् । वराहकान्तायाम्
 नापितभाष्यायाञ्च ।
 कुरिन् पु० कुर+इनि । नापिते, पशौ च ।
 कु(खु)ल्ल लि० कुद(खु) किप् कुद(खुत्) तां लाति ला-क ।
 अल्ले, लपौ, कनिष्ठे च । [पासरे, अल्ले च ।
 कुल्लक लि० कुधा लक्यते लक-आस्तादने घञर्थे क । नोचे,
 क्लृप्त न० लि-ङ्गन् । देहे, अन्नःकरणे, इन्द्रिये, 'इन्द्रियाणि
 दैवैकज्ञ पञ्च केन्द्रियगोचराः । इच्छा द्वेषः सुखं दुःखं
 संघातचेतना इति । एतत् चेलमिति गोतोक्ते इन्द्रिया-
 दिवंचाने, शस्याद्युत्पत्तिस्थाने केदारे, सिद्धस्थाने, कलत्रे
 मेधादिराणिषु च ।
 क्लृज पु० क्ले जयते जन-ङ । 'यस्तत्सजः प्रसीतस्य
 क्लृवस्य व्याधितस्य वा । स्वधर्मेण नियुक्तायां स पुत्रः
 चेलो जत' इत्युक्ते द्वादशविध पुत्रमध्ये पुत्रभेदे । चेलजा-
 तमात्रे लि० । गोलिकायाम् श्वेतकण्टकायाञ्च स्त्री० ।
 क्लृज्ज पु० चेलं देहमात्मकेन जानाति ज्ञा-क । 'चेलो-
 त्यानि शरीराणि तेषाञ्चैव यथाशुचम् । आत्मानं वेत्ति
 संयोगादतः चेलज उच्यते' इत्युक्ते जीवात्मनि ।
 क्लृजपति पु० इत० । 'कृदं चेलपतिं प्राङ्गः केचिदग्निमया-

परे । स्वतन्त्र एव वा कैचित् चेलस्य पतिरुच्यते' इत्युक्तेषु
 वृद्धादिषु, चेलस्वामिनामे च चेलपालादयोऽप्यत्र ।
 चेलसृङ्गा स्त्री० चेले रोहति सृङ्ग-चञ् । वानुकर्कश्याम् ।
 चेलोजीव पु० चेलं शशोत्पादनभूमिराजीवो यस्य । लपके
 चेलिक लि० चेल+अस्यर्थे टन् । चेलस्वामिनि ।
 चेलिन् लि० चेल+अस्यर्थे इनि । चेलस्वामिनि ।
 चेलिय पु० परचले देहान्तरे चित्तस्थः परचेल+घ नि० ।
 देहान्तरचित्तस्थनीये असाध्यो रोमे, 'दण्डोऽयं चेलिवी
 वेन मय्यपातो'ति भङ्तिः परचेलोत्पन्ने चेलजपुलादौ च
 चेलजातमात्रे लि० । [विलम्बे, हेलायाञ्च ।
 चेलप पु० चिप-चञ् । चिप्ते, निन्दायाम्, गर्वे, प्रेरणे, लङ्घने,
 चेलक लि० चिप-ल्युट् । चेलकर्त्तरि । घञ् स्थायं कन् ।
 यस्यादौ यन्वकर्त्तुरन्त्येन चिप्पपाठे, युच्चे च । लीलावती
 प्रसिद्धे कुङ्कुमे संयोजनीये आङ्गविशेषे च ।
 चेलपण न० चिप-ल्युट् । प्रेरणे, वापने च 'आयुषः चेलपणा-
 श्वेष दातव्यं स्त्रीधनं सदे'ति स्मृतिः ।
 चेलपिका स्त्री० निष्यते चाल्यतेऽनया चिप-कनि । नौका
 चालनदण्डे, (डाङ्) जालभेदे च (चेलपा) ।
 चेलपणीय चिप-अनीयर् । भिन्दिपालेऽस्ते, पाषाणादिके वा
 चेल्यास्ते च । चेल्यामात्रे लि० ।
 चेलपिष्ठ लि० अयमेवामतिशयेन चिप्रः इङ्गन् । अतिशीघ्र
 गामिणि, 'आयुर्वं चेलिषा देवते'ति श्रुतिः ।
 चेलम न० लि-मन् । चोरनामगन्धर्व्ये । लब्धवस्तुनोरचणे पु०
 न० । कुशले न० । तद्वति लि० । सुतौ न० ।
 चेलमफला स्त्री० चेलमाय फलान्यस्याः । उडम्बरद्रुमे ।
 चेलव सेवने भा० पर० सक० सेट् । चेलति अचोवीत् ।
 चेल जये भा० पर० सक० ञनिट् । जायति अचोवीत् ।
 चेलैव न० चेल्याणां समूहः भिन्नादिलात् ज । चेलसमुदाये ।
 चेलैव लि० चोरे संस्कृतः ङञ् । चोरसंस्कृते अन्नादौ ।
 यवाग्न्यम् स्त्री० ङीप् । [चौखिरमाल
 चोणि(णी) स्त्री० कु-नि वा ङीप् । धरायाम् । पु० नि०
 चोद पु० कुद-चञ् । रजधि, चूर्णे, पेषणे च ।
 चोदक्षम लि० चोदं क्षमते अच+विचारसङ्घे तत्पनिर्णयार्थं
 विचारणीये आपन्नतद्रूपणे वाक्ये । [चुद्रतरे ।
 चोद्विष्ठ लि० अयमेवामतिशयेन चोदः इङ्गन् चोदादेशः ।
 चोभ पु० कुभ-चञ् । व्यर्थमितयातः सञ्चलने, चित्तस्य
 भयादिहेतुके स्वतायां सामर्थ्ये च ।
 चोभण पु० चोभयति कुभ-णिच्-ल्यु । कामवाणभेदे

सांख्यायुक्ते प्रकृतिमेरेके पुरुषे, देवरे च ।

चौद्र न० चूद्राभिः सरवाभिनिर्दत्तम् अण् । 'मच्छिका
कपिलाः स्रग्च्छाः सुद्राख्यास्तत्कृतं मधु । सुनिभिः
चौद्र'मित्युक्तमित्युक्ते मधुनि ।

चौद्रज न० चौद्राज्यायते जन-ड । मधुजाते (मोम) सिक्थके
चौद्रधातु पु० कर्म० । माच्छिके मधुनि ।

चौद्रप्रिय पु० चौद्रमिव प्रियः सादृश्यात् । जलमधुकदुमे
इत० । मधुप्रिये लि० ।

चौद्रेय न० चूद्राभिः कृतम् ढक् । सिक्थके । (मोम)
चौम पु० न० चुमाया अतस्साविकारः अण् । अतसी-
वल्कलजाते वस्त्रे, दुकूले, शणजे वस्त्रे च । चु-मन् प्रज्ञा-
दित्वाद् अङ्गुलिकायाम् । [न्यायाञ्च

चौमी स्त्री० चुमैव प्रज्ञादाय् । अतस्साय चुमानिर्मितक-
चौर न० चुरेण निर्दत्तम् अण् । चुरनिष्ठाये वपनादौ ।
च्यु तेजने अदा० पर० सक० सेट् । च्युति अच्चावोत् ।
च्यु स्त्री० जमते भारं लम-अच् उपधालोपच । धरायाम् ।
च्युभृत् पु० च्यां पृथिवीं विभर्ति पालयति वा षट्-क्लिप्
तक् च । च्ये, पञ्चते च । भूभृदादयोऽप्यल ।

च्युय विधुने भ्या० आत्म० सक० सेट् । च्युयते अच्चायिष्ट
च्युली निषेवे भ्या० पर० अक० सेट् । च्युलति अच्चीलीत् ।
च्युड केहे भ्या० अल० अक० सेट् । च्युडेते अच्चीडत् अच्चेडिष्ट
च्युद मोहने केहे अक० भ्या० आत्म० सक० सेट् । च्युदेते
अच्चीदत् अच्चेदिष्ट । [अच्चीदत्

च्युद कूजने दिवा० पर० अक० सेट् । च्युदति अच्चेदीत्-
च्युद कूजने भ्या० पर० अक० सेट् । च्युदति अच्चेदीत् ।
च्युड पु० च्युड-अच् । पोतकोषाहुमे, विषे, नर्थात्मके धनौ च
घोषातकोष्ये न० । उराचदे, कृटिने च लि० । [शलाकायाञ्च ।

च्युडा स्त्री० च्युड-अच् टाप् । घोषातक्याम्, चिहनादे वंश-
च्युडित न० च्युड-क्त । चिहनादे ।

च्युल संचाखने, गतौ सक० 'म्रीडायां अक० भ्या० पर० सेट् ।
च्युलति अच्चेलीत् षिचि लुङि अचच्चेजत् ।

च्युला स्त्री० च्येला-अ । म्रीडायाम् ।

ख

ख पु० खर्ष-ड । खर्षे । इन्द्रिये, देहे, पुरे, नख्ये, अन्त्रे,
विन्दौ, आकाशे, खर्गे, मुखे च न० ।

खकृ खहसे भ्या० पर० अक० सेट् । खकृषति अखकृषीत्
खग पु० खे आकाशे गच्छतीति गम-ड । खर्षे, देवे, प्रदे,

विहगे, वायौ, खर्षचन्द्रादिषु यष्टेपु च ।

खगगति स्त्री० इव० । 'डीनं प्रडीनसुडीनं खंडीनं परिडीनं
कम् । विडीनमयडीनश्चानिडीनं डीनडीनकम् । मतामतं
प्रपतितं सम्मातः पच्छिणां गतिरित्युक्ते विहगगमने ।

खगप पु० खगान् पाति पा-क । गरुडे खगपत्तादयोऽप्यल ।

खगस्थान न० इत० । दुष्ये कोटरे । [क्षेनविहगे ।

खगान्तक न० अन्तयति अन्तं करोति षिच्-खुल् इत०

खगोल पु० खं गोल इव । भूगोलोपरिस्थिते नख्खलाकारे

आकाशे तस्य संस्थितिमानविशेषो बृहदभिधाने ब्रूव्यः ।

खच भूतौ उत्पत्तौ च क्पा० पर० सक० सेट् । खच्जाति अच
चोत्-अखाचोत् । [अचत् त ।

खच वन्ये अद० चुरा० उभ० सक० सेट् । खचवति-ते अच-

खचर पु० खे आकाशे चरति चर-ठ । राक्षसे स्त्रियां ङीप् ।

खर्षे, वायौ, यष्टे अक्षतरे च । आकाशगमिनि लि० ।

खचित लि० खच-क्त । वस्त्रे, संयुक्ते च ।

खज मन्त्रे भ्या० पर० सक० सेट् । खजति अखाजोत्-अखजोत्

खज पशुतायां भ्या० इदित् पर० अक० सेट् । खजति अखजोत्

खज पु० स्त्री० खज-अच् । द्यौर्मां (हात) मन्त्रदण्डे च ।

खजाका स्त्री० खज-आक । द्यौर्मां । (हाता)

खज्योतिस पु० खे आकाशे ज्योतिरख । खजोते कोटे ।

खज्ज (क) पु० खजि गतिवैकल्ये अच्-खुल् । (खंड़ा) पादविकले ।

खज्जखेट पु० खज्ज इव खेटति अच् । खज्जनविहगे ।

खज्जखेल पु० खज्ज इव खेलति अच् । खज्जनखगे । [वार्धे

खज्जन पु० खज्ज, ल्यु । खनामख्याते विहगे । खर्षे कम् तलै-

खज्जरीट पु० खज्ज इव षट्-कति षट्-गतौ कीटम् । खज्जमविहगे

खट काङ्गे भ्या० पर० सक० सेट् । खटति अखाटीत्-अखटोत्

खट पु० खट-अच् । अन्त्रज्ये कर्मे, ढङ्गे, लथे लङ्गले च ।

खटिक पु० खट+ठन् । कुङ्कपाणौ । (खडि) लेखनद्रव्ये

स्त्री० खटिका लिखोतीति नैषधम् । [ससम्भ्रमा यस्तेलुङ्गटः

खटिनी स्त्री० खट+इनि लेखनद्रव्ये (खडी) न इतति खटिनी

खटी स्त्री० खट-अच् गौरा० ङीप् । (खडी) लेखनसाधनद्रव्ये

खट्ट इतौ चुरा० उभ० सक० सेट् । खट्टवति ते अचखट्टत् त ।

खट्टा स्त्री० खट-कन् । 'अडाभिः काष्ठखण्डैश्च कृता खट्टेति'

कथ्यते इत्युक्तायां शब्दायाम् ।

खट्टाका स्त्री० चूद्रा-खट्टा अस्त्रार्थे कन् अभाषितउक्तकालात्

वा अत इत्तम् । खल्लखट्टायाम् ।

खट्टाङ्ग पु० राजभेदे । खट्टायां अङ्गमिव । नरपञ्जरे, ईजायुव

विशेषे, पृष्ठपथे च । इत० खट्टायां स्त्री न० । खट्टाङ्गवर-

धारक इति वटुकसोत्वम् । [वटुकमैरवे च ।
 खड्गाङ्गभट्ट उ० खड्गाङ्गं विभर्ति भट्किप् तक् च । शिवे,
 खड्गाङ्ग उ० खड्गा अम् आरुह-त्त नित्यसं । प्रमादवति ।
 खड्गाश्रिते । लि० । [अथखिण्डित
 खड्ग मन्थने भङ्गने च भा० आत्म० इदित् सक० सेट् । खण्डते
 खड्ग भेदे चुरा० उभ० सक० सेट् । खडयति ते अचोखडत् त ।
 खड्ग न० खड-अच् । तद्यभेदे (खड्ग) पानान्तरे, भेदे च पु०
 खड्गो स्त्री० खड्ग इत्यव्यक्तशब्दं करोति क-ड गौ० डीप् ।
 पञ्चद्वारे (खिण्डिकि) । [स्थिते लेखनद्रव्ये
 खडी स्त्री० खडि अच् नि० नलोपः गौरा० डीप् । खनाम
 खड्ग उ० खडि-ग नि० नलोपः । गण्डकशब्दे तद्वति गण्डकपथौ
 च । (गाण्डार) चोरनामगन्धद्रव्ये, अमौ च । लौहे न०
 खड्गकोष उ० इत् । चर्मादिभ्ये अविधिधाने (खाप) वस्तुनि
 (ढाल) खड्गावरके च । [खड्गकोषे (खाप) च
 खड्ग पत्र उ० खड्गस्य पत्रमिवाच्छादकम् । (ढाल) खड्गावरके
 खड्गपिधान न० खड्गः पिधीयतेऽनेन । (खाप) खड्गकोषे ।
 खड्गिन् उ० खड्ग+अस्यर्थे इनि । गण्डारे । खड्गधारिजने लि०
 खण्ड उ० खडि-वज् । भेदे 'खण्डं खण्डं यधुर्धना' इति देवी-
 माहात्म्यम् । विह्वलवणे, इजुविकारे (खाण्ड) च न० ।
 कर्मणि वज् । एकदेशे पुन० । [भेदे ।
 खण्डकर्ण उ० खण्डइव कर्णः कन्दोयस्य । (शकरकन्द) आलु-
 खण्डकालु उ० खण्डइव कायति कै-क कर्म० । (शकरकन्द)
 आलुभेदे । [(काङ्गु)
 खण्डधारा स्त्री० खण्डे एकदेशे धारा यस्याः । कर्त्तव्याम्
 खण्डन न० खडि-ल्युट् । भङ्गने, भेदने, छेदने, निराकरणे च
 खण्डपरशु उ० खण्डयति खण्डः परशुरस्य । शिवे, तच्छिष्ये
 जामदग्नौ च । खण्डपरशुरस्यल ।
 खण्डिक उ० खण्ड+अस्यर्थे ठन् । कलाये, कृषिभेदे, कले च । कुञ्जे
 लि० । खण्डिकोपाध्यायः शिष्याय चपेटं ददातीति भाष्यम्
 खण्डित लि० खडि-त्त । भेदिते छिन्ने, विधाकते च 'ज्ञातान्य
 सङ्गविकतेः खण्डितेषां कषायितेत्युक्तचिह्नायां स्त्रियां स्त्री०
 खण्डो स्त्री० खण्डयते गौरा० । वनछद्मे ।
 खण्डीर उ० अपकृष्ट खण्डो शुण्डादित्वात् र । पीतसुद्धे ।
 खतमाल उ० खे तमाल इव । धूमे, ज्ञेये च । [अखदीत् ।
 खद् स्थैर्ये अक० वधे सक० भा० पर० सेट् । खदति अखादीत्-
 खदिर उ० खद-किरण् । (खएर) द्रुमभेदे, इन्द्रे, चन्द्रे च ।
 खदिरपत्रिका स्त्री० खदिरस्यैव पत्रमस्याः ङीप् ततः संज्ञायां
 कन् कापि ह्रस्वः । अरिखदिरं लज्जालुनतायाञ्च । कनभावे

खदिरपत्रोत्पत्त्यैव । [विना खदिरसारेण्युद्भटः ।
 खदिरसार उ० इत् । खदिरद्रुमस्य निर्यासजे सारे (खएर)
 खदिरिका स्त्री० खदिरः खदिररघोटस्यस्याः ठन् । लाक्षायां
 तस्या हि खदिरतल्यनिर्यासः ।
 खदिरी स्त्री० खद-किरच् गौरा० ङीप् । लज्जालुनतायाम्,
 शालभेदे, (हाथजोडा) लतायाञ्च । [भेदे
 खदिरोपम न० खदिर उपमा यस्य । (कांटावावला) द्रुम-
 खद्योत उ० खे द्योतते द्युत-अच् । खद्ये, कोटभेदे च (जोनाकेपोका)
 खधूप उ० खमाकाशं धूपयति धूप-अण् । (हाउड) प्रभृतौ
 अग्निश्रीडने 'सुसुधुः खधूपानि'ति भट्टिः ।
 खन विदारे भा० उभ० सक० सेट् । खनति अखानीत्-अखनीत्
 अखनिट् खयात्-खन्यात् । [(कोडा) लि०
 खनक उ० खन-वुन् । भूमिके, सन्धिचौरे च । भूमिदारके
 खनि(नी) स्त्री० खन-इ वा ङीप् । धातुरत्नाद्युत्पत्तिस्थाने ।
 आकरे भविदारणे च ।
 खनित न० खन-इत् । (खोन्ता) अस्त्रभेदे ।
 खपुर उ० खमिन्द्रियमाकाशं वा पिपत्ति-ट्-क । गुवाकद्रुमे,
 (सुपारी) भद्रसुखके, व्याघ्रनखे च । ऊर्ध्वगते पुरे, घटे च
 न० । अलसे लि० । [पखर्णम्(पाना) ।
 खमूली स्त्री० खे आकाशे भूमिमन्तरेणापि सूक्ष्मस्याः । वारि
 खम्ब गतौ भा० पर० सक० सेट् । खम्बति अखम्बीत् ।
 खर उ० खं सुखविलसति शयेनाख्यस्य र खमिन्द्रियं राति-रा-क
 वा रलयोरैकत्वम् । गृहेभ्ये, अन्तरे रात्रयभेदे च 'चेरतः
 खरदूषणाविति' भट्टिः । कण्टकिटलभेदे, कामे, कङ्कविह्वले,
 तुररपक्षिणि, इ० संवत्सरमध्ये वत्सरभेदे रवेः पार्श्वचरे,
 तिग्मस्पर्शे च । तद्वति, कठिने च लि० । 'खरविशदमभ्य-
 वहार्थ'मिति भाष्यम् । देवताउडके स्त्री० टाप् ।
 खरकाष्ठिका स्त्री० खरस्य काष्ठं यस्याः । वलायामोपधौ
 खरगन्धा स्त्री० खरोगन्धो यस्याः । नागवलायाम् । [राने च
 खरघातन उ० खरस्य रोगं घातयति हन-णिच्-ल्यु । नागकेशरे,
 खरच्छद उ० खरः छदः पत्रमस्य । (लुखण्ड) तणभेदे ।
 खरणस्(व) लि० खरा कठिना नासिकास नासिकाया नस
 वान्यलोपः । शल्वञ्च । कठिननासिके ।
 खरत्वच् उ० खरा कठिना त्वक् यस्य । लज्जालुभेदे ।
 खरदशङ्ग न० खरः पुष्पाद्यपेक्षया कठिनोदण्डोनालो यस्य । पद्मे
 खरदला स्त्री० खरं दलं यस्याः । काष्ठोदुम्बरे ।
 खरदूषण उ० खरस्य दूषणस्य दूषणस्य दूषणस्य दूषणस्य दूषणस्य
 धसूरे (धुतरा) वज्रदोषे लि० ।